

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΥΡΓΟΥ)
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ

Πτυχιακή Εργασία

**Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΟΛΥΦΥΛΕΤΙΚΕΣ
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ**

Γιαννιώτη Γαρυφαλιά

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρία Βίγλη

Πάτρα, Μάιος 2015

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η παρούσα εργασία πρόκειται να εξετάσει την δυνατότητα επίδρασης της μουσειοπαιδαγωγικής στον τρόπο που διδάσκεται η ιστορία σήμερα στα ελληνικά δημοτικά σχολεία.

Από τη δεκαετία του '90 κυρίως και μετά, στην Πάτρα παρατηρήθηκε μεγάλη εισροή μεταναστών, οι οποίοι σταδιακά εντάχθηκαν στην κοινωνική ζωή της πόλης. Το φαινόμενο αυτό είχε ως συνέπεια και την είσοδο μαθητών των αντίστοιχων εθνοτήτων στα δημοτικά σχολεία. Έτσι, διαπιστώθηκε πως ορισμένες σχολικές τάξεις δημοτικού είναι πολυφυλετικές.

Το γεγονός αυτό δημιούργησε μια καινοφανή δυναμική στα σχολεία και νέες προκλήσεις για τους δασκάλους, τους καθηγητές και, γενικότερα, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι προκλήσεις αυτές είναι ιδιαίτερα αισθητές κυρίως στο μάθημα της Ιστορίας, καθώς είναι ένα από τους βασικούς παράγοντες που καθορίζουν την εθνική ταυτότητα του κάθε μαθητή. Αυτός είναι ο κυριότερος λόγος που επιλέχθηκε το συγκεκριμένο μάθημα για την εκπόνηση αυτής της εργασίας και την διεξαγωγή της ανάλογης έρευνας.

Το μουσείο –αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό- με τη ανάδειξη και την προβολή τρισδιάστατων- αρχαιολογικών, ιστορικών, λαογραφικών- εκθεμάτων που φιλοξενεί σε μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις, παίζει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση, συμπληρώνοντας το διδακτικό έργο του σχολείου. Ο ρόλος αυτός γίνεται πιο σημαντικός και πιο αναγκαίος με την εμφάνιση των πρώτων πολυφυλετικών σχολικών τάξεων. Το μουσείο βοηθά τους αλλοδαπούς μαθητές να γνωρίσουν καλύτερα τη νέα τους πατρίδα μέσω του έργου του (“...τη συλλογή, τη μελέτη, τη διατήρηση, τη γνωστοποίηση και την έκθεση τεκμηρίων του ανθρώπινου πολιτισμού και περιβάλλοντος...” ICOM).

Ως βασικοί στόχοι της παρούσας εργασίας ορίζονται η μελέτη και η εφαρμογή των εργαλείων της μουσειακής εκπαίδευσης στο μάθημα της Ιστορίας, σε πολυφυλετικές τάξεις του δημοτικού σχολείου. Η διαδικασία πραγματοποιείται με την έρευνα, την παρατήρηση και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την ελληνική ιστορία μαθητές δημοτικού διαφορετικών εθνοτήτων, με τη συμβολή της μουσειοπαιδαγωγικής

Σκοπός μας είναι να παρουσιαστεί η διεξαγωγή της επιλεγμένης εφαρμογής της μουσειοπαιδαγωγικής σε μια πολυφυλετική σχολική τάξη σε δημοτικό σχολείο της Πάτρας. Επιλέχθηκε η μέθοδος της ποσοτικής έρευνας (μέσω συνεντεύξεων με μαθητές και εκπαιδευτικούς), καθώς και αυτή της ποιοτικής (μέσω πιλοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος), σε συνδυασμό με τη χρήση μουσειοσκευής. Το όλο εγχείρημα έλαβε χώρα σε δημόσιο δημοτικό σχολείο του νομού, κατά τα σχολικά έτη 2013-2014. Ακολουθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων και τα συμπεράσματα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε αρχικά, τα γραφεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τους δασκάλους και μαθητές όλων των σχολείων για τη συμμετοχή και βοήθειά τους. Ευχαριστούμε τους συμφοιτητές μας, Βαφειάδη Βύρωνα-Γεώργιο και Μπουρνέλη Μαργαρίτα για τη χρήσιμη βοήθειά τους στη διαδικασία κατασκευής της μουσειοσκευής και στη διαδικασία υλοποίησης του πιλοτικού προγράμματος στην τάξη.

Θερμές ευχαριστίες στην κ. Δήμητρα Αλεξίου η οποία επέλεξε το θέμα της πτυχιακής αυτής εργασίας και μας έδωσε την πρώτη και πολύ βασική καθοδήγηση. Ακόμα, την κ. Αθηνά Χιώτη, καθηγήτρια η οποία επίσης συνέβαλε θετικά με τις συμβουλές της για τη διεκπεραίωση της εργασίας. Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες στην κ. Μαρία Βίγλη, καθηγήτρια η οποία μάς έδωσε τις καθοριστικές και πολύ χρήσιμες οδηγίες για την ολοκλήρωση της πτυχιακής. Η επαγγελματική και αποτελεσματική συνεργασία της μαζί μας οδήγησε αυτή την εργασία στο καλύτερο αποτέλεσμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

“Η εκπαιδευτική υπόσταση του μουσείου υφίσταται ήδη από το 19^ο αι.”. Ωστόσο, οι ανάγκες και οι εξελίξεις της κοινωνίας και της εκπαίδευσης έχουν καταστήσει τη παιδαγωγική στο μουσείο σημαντικό και πολλές φορές, αναπόσπαστο κομμάτι του οργανισμού. Η μουσειοπαιδαγωγική είναι η θεωρία και η πράξη αυτού του τομέα της μουσειακής λειτουργίας που θα πρέπει να σχετίζεται κατά κύριο, λόγο με επικοινωνιακές δραστηριότητες, με βασικό πυρήνα τους την εκπαίδευση του κοινού. Οι τρόποι που το κάθε οργανισμός, το κάθε μουσείο εφαρμόζει της εφαρμογές της σύγχρονης μουσειοπαιδαγωγικής ποικίλει ανάλογα με τη φιλοσοφία και το χαρακτήρα του κάθε οργανισμού (δημόσιου ή ιδιωτικού). Οι πιο δημοφιλής εφαρμογές είναι τα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα και οι μουσειοσκευές των οποίων στόχοι-κολώνες (όπως ακριβώς και της μουσειοπαιδαγωγικής σε γενικότερο πλαίσιο) είναι η μάθηση, η ψυχαγωγία και η εμπειρία.

Τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα ερχόμαστε καθημερινά σε επαφή με άτομα από διαφορετικούς πολιτισμούς λόγω της αυξημένης εισροής μεταναστών στη χώρα. Συγκεκριμένα, η Πάτρα από τα μέσα της δεκαετίας του '90 δέχτηκε ένα υψηλό ποσοστό. Με την πάροδο των χρόνων, οι άνθρωποι αυτοί έχουν ενταχθεί σε κάθε τομέα της κοινωνίας και της καθημερινότητας. Ίσως το καλύτερο παράδειγμα μικρογραφίας της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας είναι το σχολείο, όπου η ομοιογένεια (εθνική, γλωσσική) που χαρακτήριζε στο παρελθόν ένα ελληνικό δημοτικό σχολείο αντικαταστάθηκε από ένα “μωσαϊκό” εθνοκοιτητών το οποίο είναι αισθητό λόγω της εισροής μαθητών διαφορετικών εθνοτήτων που φοιτούν σήμερα στα δημοτικά σχολεία. Εκ του ασφαλούς, πλέον μπορούμε να χαρακτηρίσουμε τις σχολικές τάξεις ως πολυφυλετικές σχολικές τάξεις. Αυτό το νέο κοινωνικό δεδομένο που καθρεφτίζεται και στις δημοτικές σχολικές τάξεις είναι πρόκληση για τους δασκάλους, για τους γηγενείς μαθητές μα κυρίως για τους αλλοδαπούς μαθητές. Πρόκληση ιδιαίτερα στο μάθημα της ιστορίας διότι πρόκειται για έναν από τα βασικότερα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την εθνική ταυτότητα του κάθε μαθητή.

Η μουσειοπαιδαγωγική οφείλει να ακολουθεί αυτά τα νέα δεδομένα και τις προκλήσεις. Στη πορεία, λοιπόν, παρουσιάζονται ο ρόλος και οι εφαρμογές της μουσειοπαιδαγωγικής στη διδακτική της ιστορίας για πολυφυλετικές σχολικές τάξεις. Αρχικά, επικοινωνήσαμε με τα γραφεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πατρών για να εξετάσουμε τα σχολεία με τον πιο αυξημένο αριθμό αλλοδαπών παιδιών. Κάναμε τη σχετική επιλογή, επικοινωνήσαμε με τα σχολεία και ύστερα από ορισμένες συνεντεύξεις με δασκάλους και μαθητές σε μερικά από αυτά, επιλέξαμε ένα σχολείο, και τη Δ' τάξη δημοτικού για την εφαρμογή του προγράμματός μας. Επιλέξαμε να εφαρμόσουμε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τη χρήση μουσειοσκευής. Η θεματική μας ήταν ο Πελοποννησιακός Πόλεμος που διδάσκονται οι μαθητές στη τάξη αυτή.

Τέλος, θα θέλαμε να επισημάνουμε πως ο πολυφυλετικός οδηγεί στον διαπολιτισμικό. Μια πολυφυλετική κοινωνία αποτυπώνεται μέσα από ένα συνδυασμό στοιχείων διαφορετικών πολιτισμών. Μια διαπολιτισμική κοινωνία αποτυπώνεται και μέσα από την αλληλεπίδραση και αλληλοαποδοχή των στοιχείων αυτών. Όπως, επομένως ακριβώς η κοινωνία εξελίσσεται και τείνει στον αυτοπροσδιορισμό ενός νέου σύγχρονου κοινωνικού μοντέλου (διαπολιτισμική- πολυφυλετική κοινωνία), με τον ίδιο τρόπο και τα σχολεία, αντικατοπτρίζοντας εξελίσσονται σε διαπολιτισμικά σχολεία με πολυφυλετικές τάξεις. .

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλεγόμενα.....	Σελ.:1
Ευχαριστίες.....	Σελ.:2
Περίληψη.....	Σελ.:3
Λέξεις-Κλειδιά.....	Σελ.:6
Εισαγωγή.....	Σελ.:7
Κυρίως Θέμα	
Κεφ.:1 Μουσείο.....	Σελ.:8
Κεφ.:2 Μουσειοπαιδαγωγική: Σύντομο Ιστορικό.....	Σελ.:8
2.1: Σύγχρονη Μουσειοπαιδαγωγική.....	Σελ.:9
2.2: Σύγχρονη Μουσειοπαιδαγωγική: Θεωρία και Προσέγγιση	
2.2.1: Η κονστρουκτιβιστική θεωρία.....	Σελ.:11
2.2.2: Η θεωρία των πολλαπλών ευφυών.....	Σελ.:12
2.2.3: Μουσείο και Σχολείο.....	Σελ.:14
2.3: Εφαρμογές Σύγχρονης Μουσειοπαιδαγωγικής.....	Σελ.:15
2.3.1: Εκπαιδευτικά προγράμματα.....	Σελ.:15
2.3.2: Μουσειοσκευές.....	Σελ.:16
Κεφ.:3: Η Διδακτική της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο.....	Σελ.:17
3.1: Η ιστορία στο σχολείο-Βιβλίο δασκάλου.....	Σελ.:17
3.2: Η Διδακτική της Ιστορίας στη Δ' Δημοτικού.....	Σελ.:18
3.2.1: Συνοπτική παρουσίαση βιβλίου δασκάλου Δ' τάξης δημοτικού (σελ.:5-15).....	Σελ.:18
3.2.1.α: Διδακτικές προτάσεις.....	Σελ.:19
3.2.1.β: Εποπτικό υλικό.....	Σελ.:19
3.2.1.γ: Σχέδια εργασίας.....	Σελ.:20
3.2.1.δ: Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.....	Σελ.:20
3.3: Η συμβολή του μουσείου στη διδακτική της ιστορίας και η αξιοποίηση μουσειοσκευών.....	Σελ.:20
3.4: Οι μουσειοσκευές και η Χρησιμότητά τους.....	Σελ.:21
3.5: Σχέση Μουσείου και Διδακτικής του Μαθήματος της Ιστορίας για το Δημοτικό Σχολείο.....	Σελ.:21
Κεφ.:4: Απόρροια Πολυφυλετικών Κοινωνιών- Διαπολιτισμικότητα	Σελ.:23
4.1: Εισαγωγή στους Όρους Διαπολιτισμικότητας και Πολυπολιτισμικότητας.....	Σελ.:24
4.2: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.....	Σελ.:24
4.2.1: Διαπολιτισμική εκπαίδευση στη χώρα μας- Δημοτικά σχολεία.....	Σελ.:25
4.3: Η Σύζευξη Διαπολιτισμικότητας-Πολυφυλετικότητας	Σελ.:26
4.4: Ο Ρόλος των Μουσείων σε Πολυφυλετικές Σχολικές	Σελ.:27
Κεφ.:5: Η Εφαρμογή της Μουσειοπαιδαγωγικής στη Διδακτική της Ιστορίας σε Πολυφυλετική Σχολική Τάξη.....	Σελ.:28
5.1: Η Επιλογή του Μαθήματος της Ιστορίας στο Δημοτικό	Σελ.:28
5.2: Η Επιλογή της Πολυφυλετικής Τάξης Δημοτικού....	Σελ.:29
5.3: Μεθοδολογική Προσέγγιση.....	Σελ.:30
5.4: Σχεδιασμός Μουσειοπαιδαγωγικού Προγράμματος..	
5.4.1: Περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος.....	Σελ.:31
5.4.2: Επιδιωκόμενοι στόχοι εκπαιδευτικού προγράμματος	Σελ.:32

5.4.3: Προετοιμασία μουσειοσκευής.....	Σελ.:33
5.4.4: Γνωριμία με το σχολείο.....	Σελ.35
5.4.5: Εφαρμογή πιλοτικού μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος	Σελ.:36
5.4.6: Παρατηρήσεις.....	Σελ.:38
5.4.7:Συμπεράσματα-Αποτίμηση του προγράμματος.....	Σελ.:38
Αναφορικά με τους στόχους.....	Σελ.38
Αναφορικά με την αξιολόγηση (αυτοκριτική).....	Σελ.:40
Αναφορικά με την επιλογή της τάξης (αυτοκριτική)	Σελ.:40
Αναφορικά με τους περιορισμούς (υλοποίηση προγράμματος και μουσειοσκευή).....	Σελ.:40
5.4.8:Συμπληρωματικές προτάσεις/Δραστηριότητες.....	Σελ.:41
5.4.9: Προτεινόμενα προγράμματα.....	Σελ.:43
Επίλογος.....	Σελ.51
Βιβλιογραφία.....	Σελ.52
Παράρτημα Ι.....	Σελ.:56
Παράρτημα ΙΙ.....	Σελ.:58
Παράρτημα ΙΙΙ.....	Σελ.:60
Παράρτημα ΙV.....	Σελ.:65
Παράρτημα V.....	Σελ.:76

ΕΝΝΟΙΕΣ / ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Μουσειοπαιδαγωγική

- ✚ Μάθηση
- ✚ Μάθηση μέσα από αντικείμενα
- ✚ Εμπειρία
- ✚ Ανάπτυξη δεξιοτήτων
- ✚ Συμμετοχή των αισθήσεων
- ✚ Ψυχαγωγία
- ✚ Ενεργός επισκέπτης
- ✚ Ανθρωποκεντρική προσέγγιση
- ✚ Διεπιστημονική προσέγγιση
- ✚ Σύνδεση του εκπαιδευτικού προγράμματος με το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

“Έχουμε το προνόμιο να ζούμε σε μια χώρα που κάθε σπιθαμή του εδάφους της μαρτυρεί πολιτισμό και ιστορία[...] Αυτό που κράτησε τον ελληνισμό ορθό μέσα στους αιώνες είναι η δύναμη της παράδοσής του, που τροφοδοτείται από την παρουσία των μνημείων της στο περιβάλλον του καθημερινού ανθρώπου. Όμως, η παρουσία αυτή εξασφαλίζεται μόνον με κατάλληλους θεσμούς, με κατάλληλα τεχνικά έργα, με δημιουργία μουσείων και πολλά άλλα συναφή[...] Βεβαίως - και αυτό είναι το σπουδαιότερο - χρειάζεται μια άλλου τύπου βίωση της κληρονομιάς μας, που δεν θα υπάρξει αν δεν αλλάξει εκ βάθρων το ακατάλληλο εκπαιδευτικό μας σύστημα.”

Μελίνα Μερκούρη

Κάθε χώρα, κάθε λαός έχει τον πολιτισμό και την ιστορία του.

Στη σημερινή ελληνική κοινωνία, την κοινωνία της οικονομικής κρίσης και της κρίσης αξιών, η ανάγκη του ανθρώπου να στραφεί στα στοιχεία που υποδηλώνουν την εθνική του ταυτότητα, την ιστορία και τον πολιτισμό έχει αυξηθεί. Είναι η υποδομή από την οποία αντλεί δύναμη και ελπίδα. Φορείς και φύλακες της ιστορίας και του πολιτισμού μας είναι τα μουσεία.

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

1. Μουσείο

Το μουσείο (και ειδικότερα αρχαιολογικά, λαογραφικά, ιστορικά μουσεία) είναι ένας φορέας που συμβάλλει στη διατήρηση και τη διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι ένας φορέας μέσα στον οποίο “ακτινοβολούν” η ιστορία μας, τα μνημεία μας, ο πολιτισμός μας και κάθε κομμάτι της Ελλάδας, με στόχους όπως η μάθηση και η ψυχαγωγία.

Δεν ήταν όμως πάντα έτσι. Η λέξη “μουσείο”, η έννοια του και ο τρόπος λειτουργίας του έχουν αλλάξει μέσα στη πάροδο των χρόνων. Στην αρχαιότητα η λέξη “μουσείο” συνδεόταν με τις Μούσες, τις προστάτιδες των Τεχνών και ήταν, ουσιαστικά, ένα τέμενος αφιερωμένο στη λατρεία των Μουσών. Ένας χώρος, δηλαδή, που καλλιεργούνταν οι τέχνες και τα γράμματα. Το 15^ο αιώνα, το μουσείο πήρε τη μορφή χώρου προσωπικής συλλογής αντικειμένων των αριστοκρατών, καθώς η προσωπική αισθητική και υποκειμενικότητα καθόριζε την αξία του αντικειμένου. Αργότερα, από τον 19^ο αιώνα, το κοινό επισκεπτόταν τον ιδιοκτήτη του μουσείου και όχι το ίδιο το μουσείο. Οι αίθουσες, όπου φιλοξενούνται τα αντικείμενα είναι για λίγους και μορφωμένους και τα παρουσιαζόμενα εκθέματα δεν είχαν επεξηγηματικά κείμενα (λεξάντες). Αυτή η νοοτροπία σταδιακά εξελίχθηκε.

Σήμερα, τα μουσεία ισοδυναμούν με ιδρύματα με πολύ σημαντική κοινωνική αποστολή. Σύμφωνα με το ICOM (International Council of Museums, το οποίο ιδρύθηκε το 1946) μουσείο είναι «ένα μόνιμο ίδρυμα, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοικτό στο κοινό, που έχει ως έργο του τη συλλογή, τη μελέτη, τη διατήρηση, τη γνωστοποίηση και την έκθεση τεκμηρίων του ανθρώπινου πολιτισμού και περιβάλλοντος, με στόχο τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία.» (Μπούνια, 2009:15 και Ζάχου-Καλκούνου¹).

Το γεγονός ότι, πλέον, το κοινό τα αντιλαμβάνεται σαν “λαϊκά εκπαιδευτήρια” έδωσε έναυσμα στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων με βάση τις συλλογές του εκάστοτε μουσείου. Οι συλλογές του μουσείου είναι ουσιαστικά ένα μέσο επικοινωνίας (Δάλκος 2000:11-12). Παρελθόν (αντικείμενο) και παρόν (επισκέπτης) βρίσκονται απέναντι ο ένας απ’ τον άλλον: το παρελθόν παρέχοντας και το παρόν εισπράττοντας γνώση. Συνεπώς και οι συλλογές ενός μουσείου “διηγούνται” μια ιστορία, καθώς είναι φορείς γνώσεων και επιθυμούν να αναπτύξουν έναν διάλογο με τον επισκέπτη.

Για την επίτευξη αυτού του διαλόγου αλλά και για τη μετάβαση από το «μουσείο-ναός» στο «μουσείο-χώρος μάθησης και ψυχαγωγίας» στη σημερινή του μορφή σημαντικό ρόλο έπαιξε η μουσειοπαιδαγωγική.

2. Μουσειοπαιδαγωγική: Σύντομο Ιστορικό

“«Η εκπαιδευτική υπόσταση του μουσείου υφίσταται ήδη από το 19^ο αι.» (Hooper-Greenhill, 1991). Ωστόσο, ο σύγχρονος παιδαγωγικός ρόλος του μουσείου διαφέρει τόσο από τον αντίστοιχο του 19^{ου} αι., όσο και οι παιδαγωγικές απόψεις από τις σύγχρονες. Η αυταρχική μετάδοση γνώσεων με σκοπό τη μηχανική μάθηση έχει αντικατασταθεί από την εμπλοκή του εκπαιδευόμενου στη μάθηση” (Τράντα 2013:53). Από το 1983, με την ίδρυση του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, το ενδιαφέρον για την εφαρμογή εκπαιδευτικών

¹ Ζάχου-Καλκούνου Π.: <http://www.edc.uoc.gr/~didgram/PDF/kalkounou.pdf> (σελ.:1, τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

προγραμμάτων σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και τη μουσειοπαιδαγωγική είναι ιδιαίτερα έντονο. Σήμερα, υπάρχει επιτροπή η οποία αποτελεί ένα σημαντικό όργανο συσπείρωσης εργαζομένων των μουσείων που ασχολούνται με τη μουσειοπαιδαγωγική. Πρόκειται για την I.C.O.M-C.E.C.A (Committee for Education and Cultural Action) (Ζάχου-Καλκούνου²).

Η μουσειοπαιδαγωγική είναι ένα παιδαγωγικό και επικοινωνιακό εργαλείο, με το οποίο το μουσείο προσεγγίζει τους επισκέπτες του, αλλά και δημιουργεί νέες γενιές επισκεπτών. “Είναι η θεωρία και η πράξη αυτού του τομέα της μουσειακής λειτουργίας, που θα πρέπει να έχει ως βασική της αρμοδιότητα όλες τις δραστηριότητες επικοινωνίας με εκπαιδευτικές προθέσεις για το κοινό”. (Νικονάνου 2005: 18-25). Πρόκειται, δηλαδή για την εφαρμοσμένη παιδαγωγική (με την ευρεία έννοια) με χώρο δράσης το χώρο του μουσείου. Πέρα από τους στόχους-κολώνες της μουσειοπαιδαγωγικής (μάθηση, ψυχαγωγία, εμπειρία), στοχεύει στην ολική μόρφωση του ανθρώπου, τη γνωστική, συναισθηματική, ψυχοκινητική μόρφωση. Επιμέρους στόχοι της μουσειοπαιδαγωγικής που μπορούν να επιτευχθούν μέσω των εφαρμογών και των εργαλείων της είναι: (Ευσταθίου 2010: 18)

- I. Η προώθηση της Παιδείας
- II. Η ενεργή βιωματική συμμετοχή
- III. Η διέγερση της φαντασίας

Πρόκειται για τον κρίκο που συνδέει το κοινό με το μουσείο. Η μουσειοπαιδαγωγική μπορεί να ενθαρρύνει την επαφή μεταξύ επισκέπτη και εκθέματος, να σπείρει ένα σπόρο ενδιαφέροντος, να ζωντανέψει τη ερευνητική ικανότητα και φαντασία (Δάλκος 2000: 17-18).

Οι λόγοι που έκαναν τη μουσειοπαιδαγωγική δημοφιλή είναι οι εξής: (Ευσταθίου 2010: 16)

- I. Η ανάγκη για εκδημοκρατισμό των μουσείων
- II. Η ανάγκη των σχολείων για εύρεση νέων εξωσχολικών χώρων και τρόπων μάθησης, με σκοπό τον εμπλουτισμό της σχολικής ύλης
- III. Οι νέες τάσεις που εκλαμβάνουν τον πολιτισμό ως αισθητική δραστηριότητα και πολιτιστική πράξη
- IV. Η αυξανόμενη, πλέον, σημασία που δίνεται στη πολιτιστική κληρονομιά

Η μουσειοπαιδαγωγική κινείται γύρω από τον άξονα της επιστημονικής διερεύνησης μουσειολογικών αρχών και παιδαγωγικών που διέπουν την πολιτιστική και εκπαιδευτική πολιτική των μουσείων. Πρόκειται για αρχές που σχετίζονται άμεσα με το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση πρακτικών της μουσειοπαιδαγωγικής (λ.χ εκπαιδευτικό πρόγραμμα). Ο τρόπος που εφαρμόζονται οι αρχές της μουσειοπαιδαγωγικής ποικίλει ανάλογα με τη φιλοσοφία και τα χαρακτήρα του κάθε οργανισμού (ιδιωτικού ή δημόσιου). Η μουσειοπαιδαγωγική και ο τρόπος που εφαρμόζεται συμβάλλει στο να αποκτήσει ο εκάστοτε οργανισμός την ταυτότητά του. Εξαρτάται από την διοικητική οργάνωση και τους διαθέσιμους πόρους του κάθε φορέα αλλά και από τη γενικότερη επικρατούσα μουσειακή πολιτική, το πολιτιστικό προφίλ και την εκπαιδευτική παράδοση της χώρας (Δαμαλά³).

² Ζάχου-Καλκούνου Π.: <http://www.edc.uoc.gr/~didgram/PDF/kalkounou.pdf> (σελ.:1, τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

³ Δαμαλά Α.: http://areti.freewebspace.com/pdf_files/lectures/Lect2Cond.pdf (τελευταία επίσκεψη: 22/4/2013)

2.1 Σύγχρονη Μουσειοπαιδαγωγική

Ο Frank Oppenheimer (φυσικός, παιδαγωγός και ιδρυτής του μουσείου Exploratorium στο San Francisco) είχε πει πως “Η κύρια αποστολή της εκπαίδευσης είναι να διαδίδει πολιτισμό και τα μουσεία μπορούν να διαδραματίσουν κυρίαρχο ρόλο σε αυτή τη κατεύθυνση. Είναι λάθος να θεωρείται πως η συντήρηση του πολιτισμού είναι διαφορετική από τη διάδοσή του μέσω της εκπαίδευσης.” (Ευσταθίου 2010: 18)

Η σύγχρονη μουσειοπαιδαγωγική είναι ένας νέος και εξελισσόμενος τομέας της παιδαγωγικής. Αντλεί τις αρχές της από σύγχρονες φιλοσοφικές, επιστημολογικές και παιδαγωγικές αντιλήψεις. Αντιλήψεις οι οποίες υποστηρίζουν πως ο άνθρωπος καθορίζεται και μέσα από τους άλλους (από τις σχέσεις του με τους άλλους, επομένως και με την αναπόφευκτη αλληλεπίδραση) και από το περιβάλλον του (κοινωνικό, πολιτισμικό, ιστορικό, φυσικό). Μέσα από το περιβάλλον και από τις ανθρώπινες σχέσεις που προκύπτουν, ο ενεργός και σκεπτόμενος άνθρωπος δομεί τη γνώση καθώς η γνώση δεν παρέχεται αλλά δημιουργείται, εξελίσσεται και μεταδίδεται. Ο σύγχρονος μουσειοπαιδαγωγικός στοχασμός θέτει ως βασικό του σκοπό τη διαμόρφωση ενός επιστημονικού πλαισίου αρχών και προβληματισμών. Σύμφωνα με το πλαίσιο αυτό επιδιώκεται η γόνιμη και κριτική εκπαίδευση και μέσα στο χώρο του μουσείου και εκτός, προς στο γενικότερο πολιτισμικό, κοινωνικό, φυσικό περιβάλλον. Η εκπαίδευση αυτή λειτουργεί προς όφελος όλης της κοινωνίας, όλων των κοινωνικών ομάδων δίχως αποκλεισμούς και προς όφελος ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων. (Νυδριώτη 2011⁴, Ευσταθίου 2010:16)

Η σύγχρονη μουσειοπαιδαγωγική διέπεται από ορισμένες διδακτικές αρχές (Λιάκου 2009⁵):

1) Αρχή της Αυτενέργειας

Η Αρχή αυτή σχετίζεται με τη δυνατότητα του επισκέπτη να αυτενεργεί και να αλληλεπιδρά τόσο με τα εκθέματα γύρω του μα και με τους υπόλοιπους επισκέπτες που βρίσκονται στο χώρο του μουσείου

2) Αρχή της Εποπτείας

Την Αρχή αυτή είχαν τονίσει και στο παρελθόν αρχαίοι φιλόσοφοι όπως ο Αριστοτέλης και ο Πλάτωνας. Σύμφωνα, λοιπόν με την Αρχή αυτή, προκειμένου να επιτευχθεί ουσιαστική και αποτελεσματική μάθηση, ο μαθητής πρέπει να έρθει σε άμεση επαφή με το προς μάθηση αντικείμενο. Η Αρχή της Εποπτείας αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο χώρο του μουσείου διότι ο επισκέπτης/μαθητής έρχεται σε επαφή με αυθεντικά αντικείμενα του πολιτισμού του μα και των πολιτισμών άλλων λαών.

3) Αρχή της Συνολικότητας

Στην Αρχή αυτή βασικό ρόλο παίζει η ψυχολογία και ειδικότερα η μορφολογική ψυχολογία.⁶ Σύμφωνα, με πορίσματα της μορφολογικής ψυχολογίας μέσα στον

⁴ Νυδριώτη Μ.: <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/4495/1/diplomatiki.pdf> (σελ. :26-27, τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

⁵ Λιάκου Ε.: <https://pappanna.files.wordpress.com/2013/05/cf80cf84cf85cf87ceb9ceb1cebaceb7-cebcecb5cebcb5cf84ceb7-ceb5cebcbceb5cebdceb7cf83-cebcbceb9ceb1cebacebfcf85.pdf> (σελ.:90-91, τελευταία επίσκεψη: 1/5/2015)

⁶ "Η θεωρία της Μορφολογικής Ψυχολογίας (Gestalt Psychology) επικεντρώνεται στη μελέτη της οργάνωσης της αντίληψης και προσεγγίζει τη συμπεριφορά τονίζοντας την οργάνωση της εμπειρίας σε μορφές ή πρότυπα (Gestalten)" Μορφολογική ψυχολογία & Γνωστικές θεωρίες μάθησης:

<https://sciencearchives.wordpress.com/2011/10/20/%CE%AE-%CE%AF-%CE%ADsi/> (τελευταία επίσκεψη:17/5/2015)

ανθρώπινο νου υπάρχουν ποικίλα πρωταρχικά σχέδια και σχήματα, ποικίλες πληροφορίες. Ο Bruner υποστηρίζει πως η συστηματοποίηση των γεγονότων, με τη μορφή γενικών αρχών και ιδεών, κρίνεται απαραίτητη προκειμένου αυτές να μπορέσουν να αναδειχθούν. Αυτός είναι ο μόνος και ουσιαστικός τρόπος για να αναχαιτίσουμε το γρήγορο βαθμό με τον οποίο χάνεται η μνήμη ενός ανθρώπου. Ο χώρος του μουσείου προσφέρεται για ολιστική μάθηση και εμπειρία. Ο τρόπος παρουσίασης και οργάνωσης (σε σύνολα) των εκθεμάτων μέσα σε ένα μουσείο προσφέρουν αυτή τη συστηματοποίηση και μεταδίδουν με δυναμικό τρόπο πληροφορίες προς τον επισκέπτη.

4) Αρχή της Βιωματικότητας

Η Αρχή αυτή βασίζεται στη φιλοσοφία και ειδικότερα στον W.Dilthey, ο οποίος κατέστησε το βίωμα, πηγή και βάση της ερμηνευτικής μεθόδου. Πιο συγκεκριμένα, η Αρχή της Βιωματικότητας λειτουργεί όταν η διδασκαλία οργανώνεται με βιωματικό τρόπο έχοντας ως αποτέλεσμα την συναισθηματική διέγερση των μαθητών στη διδακτική-μαθησιακή διδασκαλία.

5) Αρχή της Εγγύτητας στη Ζωή

Η Αρχή αυτή σχετίζεται με την κοινωνικότητα του ανθρώπου. Όταν το άτομο λειτουργεί κοινωνικά, εντάσσεται ομαλότερα στη πολιτισμική και κοινωνική πραγματικότητα.

6) Αρχή της Ψυχαγωγίας

Η Αρχή της Ψυχαγωγίας καθίσταται αναγκαία εκπαιδευτική αρχή σε ένα μουσείο μα δεν θα πρέπει να αποτελεί αυτοσκοπό της μουσειοπαιδαγωγικής.

Οι έξι αυτές αρχές αποτελούν ορισμένες βασικές διδακτικές αρχές και όχι το σύνολο των διδακτικών αρχών που μπορούν να εφαρμοστούν στη σύγχρονη μουσειακή εκπαίδευση.

2.2 Σύγχρονη Μουσειοπαιδαγωγική: Θεωρία και Προσέγγιση

2.2.1 Η κονστρουκτιβιστική θεωρία

Συνήθως τα εκπαιδευτικά προγράμματα που εκπονούνται στα μουσεία απευθύνονται σε μαθητές, σε σχολεία, δίχως να σημαίνει αυτό πως η μουσειοπαιδαγωγική είναι σχεδιασμένη για σχολεία και μόνο για σχολεία. Ένας από τους στόχους της είναι η μάθηση και η μάθηση έχει άμεση σχέση με την εμπειρία. Η μάθηση μέσω εμπειρίας μπορεί να αναδεικνύει κάποιες δεξιότητες και δυνατότητες, καθώς και να προάγει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και την ευκαιρία για περαιτέρω γνώση και αναστοχασμό. Η αποτελεσματική μάθηση μπορεί να οδηγήσει σε ανάπτυξη και λαχτάρα για περισσότερη μάθηση μέσω της ανακάλυψης. Η μάθηση αυτή βοηθά τους μαθητές να αποκτήσουν εμπειρίες και ιδέες, δίχως κανένας και τίποτα να τους χειραγωγεί με απόλυτο τρόπο (Black 2009:178-180).

Η **θεωρία του Κονστρουκτιβισμού (Εποικοδομητισμός)**, η οποία κυριαρχεί ως παιδαγωγική προσέγγιση στα μουσεία τα τελευταία χρόνια, ενθαρρύνει αυτόν τον αναστοχασμό και την “κατασκευή” των εμπειριών. Τα παιδιά πρέπει να δημιουργήσουν την προσωπική τους αντίληψη για τον κόσμο γύρω τους αντανακλώντας τις εμπειρίες τους, προσέγγιση που διαφοροποιείται σημαντικά από τη μάθηση με κέντρο το δάσκαλο. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να οδηγηθούν σε ορισμένα συμπεράσματα τα οποία δεν αξιολογούνται σε σχέση με κάποιο εξωτερικό πλαίσιο αναφοράς, αλλά σε σχέση με το νόημα που δημιουργούν οι μαθητές για τη πραγματικότητά του.

Η κονστρουκτιβιστική θεωρία βλέπει τη μάθηση ως ενεργητική διαδικασία, κατά την οποία οι μαθητές “κατασκευάζουν” νέες ιδέες, έννοιες, βασισμένες στην προηγούμενη και τωρινή γνώση τους. Η κονστρουκτιβιστική θεωρία, λοιπόν, ισούται με αναστοχασμό και

εμπειρία. Ο μαθητής παροτρύνεται να αναστοχαστεί, μπορεί να διαπιστώσει τη χρησιμότητα των γνώσεών του πριν προχωρήσει στην εμπειρική εφαρμογή αυτών που έμαθε σε καινούργιες καταστάσεις. Μα η ανάπτυξη πρωτότυπης προσέγγισης ιδεών και ερμηνείας, από την οποία μπορεί να χαρακτηρίζεται η θεωρία του κονστρουκτιβισμού είναι η νέα γνώση, ανοιχτή σε νέα ερωτήματα, ανοιχτή σε έλεγχο, τροποποίηση μα και αναίρεση με τη λήψη νέων πληροφοριών, δεδομένων, ερμηνειών (Black 2009:178-180). Η κονστρουκτιβιστική θεωρία, λοιπόν, αντιτίθεται σε θετικιστικές απόψεις που θεωρούν πως η γνώση είναι άθροισμα πληροφοριών και δεδομένων ή πως είναι μια εξωτερική πραγματικότητα που μπορεί να μετρηθεί και να συγκεκριμενοποιηθεί. (Νυδριώτη, 2011)⁷

2.2.2 Η θεωρία των πολλαπλών ευφυϊών

Η θεωρία του H. Gardner για τις “πολλαπλές ευφυΐες” σχετικά με τις ευφυΐες που μπορεί να αναπτύξει ένας άνθρωπος, είναι μία παιδαγωγική προσέγγιση. Τα μουσεία σήμερα λαμβάνουν υπόψη τους τη θεωρία αυτή ως σημαντική παράμετρο για την εφαρμογή των εκπαιδευτικών πρακτικών τους. Ο Gardner υποστηρίζει πως δεν υπάρχει μόνο ένα είδος νοημοσύνης, μα (κυρίως) επτά διαφορετικά είδη. Με αυτό τον τρόπο απέδειξε πως η νοημοσύνη ενός ατόμου είναι πολλά παραπάνω από τον μετρούμενο δείκτη νοημοσύνης (I.Q.) Οι βασικές νοημοσύνες του Garden είναι οι εξής⁸:

- 1) Λεκτική/Γλωσσική Ευφυΐα (Verbal/Linguistic Intelligence): Αυτό το είδος της νοημοσύνης σχετίζεται με τις λέξεις είτε προφορικά, είτε γραπτά. Ο άνθρωπος με ανεπτυγμένη αυτού του είδους τη νοημοσύνη έχει την ικανότητα να χειρίζεται με ευκολία λέξεις και γλώσσες, να κατανοεί οδηγίες και σημασίες λέξεων, να αφηγείται ιστορίες, να απομνημονεύει λέξεις και ημερομηνίες, να μαθαίνει εύκολα ξένες γλώσσες και να έχει υψηλή λεκτική μνήμη. Μαθαίνει καλύτερα μέσω της ανάγνωσης, της τήρησης σημειώσεων και της συζήτησης.
- 2) Η Λογικό-Μαθηματική Ευφυΐα (Logical-Mathematical Intelligence): Πρόκειται για τον άνθρωπο που έχει την ικανότητα να λύνει προβλήματα, να εκτελεί λογικούς συλλογισμούς. Οι αριθμομνήμονες, οι παίχτες σκακιού ή χαρτιών έχουν υψηλή Λογικό-Μαθηματική Ευφυΐα, διότι συλλαμβάνουν καλύτερα το πρόβλημα. Μαθαίνουν καλύτερα μέσω ταξινομήσεων, συσχετισμών, σχημάτων, αφηρημένων εννοιών.
- 3) Οπτική / Παραστατική / Χώρου Ευφυΐα (Visual / Spatial Intelligence): Ο άνθρωπος με ανεπτυγμένη την νοημοσύνη αυτή έχει την ικανότητα να παρατηρεί και να χειρίζεται επιδέξια μια μορφή, ένα αντικείμενο, να σχηματίζει παραστατικές/χωρικές αναπαραστάσεις του κόσμου και να τις μεταφέρει νοερά ή αισθητά, προκειμένου να τις αντιληφθεί από διαφορετική οπτική γωνία. Πρόκειται για τον άνθρωπο που διαβάζει πολύ καλά χάρτες, προσανατολίζεται, αισθάνεται αλλαγές στο περιβάλλον. Αυτός ο άνθρωπος μαθαίνει καλύτερα όταν χρησιμοποιεί εικόνες και χρώματα, χάρτες, σχεδιαγράμματα, όταν χρησιμοποιεί τη φαντασία του.

⁷ Νυδριώτη Μ.: <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/4495/1/diplomatiki.pdf> (σελ.:25, τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

⁸ <http://gerasimos-politis.blogspot.gr/2013/01/pollaples-eufyies-nohmosynes.html> (τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015) και Σημειώσεις για μάθημα: Παιδική Ψυχολογία και Διαπροσωπικές Σχέσεις-Πολλαπλή Νοημοσύνη, σελ.: 4-9(Διαθέσιμο στο διαδίκτυο-Αρχείο Microsoft Word- Τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

- 4) Μουσική/Ρυθμική Ευφυΐα (Musical/Rhythmic Intelligence): Πρόκειται για τον άνθρωπο που έχει την ικανότητα εκφράζεται μέσω της μουσικής, να κρατά το ρυθμό, να μαθαίνει μελωδίες. Ο άνθρωπος αυτός μαθαίνει καλύτερα όταν χρησιμοποιεί ρυθμό ή μελωδία.
- 5) Σωματική/Ψυχοκινητική/Κινησθητική Ευφυΐα (Bodily/Kinesthetic Intelligence): Πρόκειται για τον άνθρωπο ο οποίος εκτελεί πολύ καλά φυσικές δραστηριότητες, ασχολείται με τις Τέχνες. Αυτός ο άνθρωπος μαθαίνει καλύτερα όταν αγγίζει, κινείται, αλληλεπιδρά μέσα στο χώρο του.
- 6) Διαπροσωπική Ευφυΐα (Interpersonal Intelligence): Πρόκειται για τον άνθρωπο ο οποίος έχει την ικανότητα να κατανοεί τους άλλους καλύτερα, να αναλαμβάνει ηγετικό ρόλο, να διευθετεί συγκρούσεις. Άνθρωπος που μαθαίνει καλύτερα μέσα σε ομάδα, όταν συνεργάζεται.
- 7) Ενδοπροσωπική Ευφυΐα (Intrapersonal Intelligence): Πρόκειται για το άνθρωπο που έχει το «γνώθι σαυτόν», που έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του, αυτοσυγκεντρώνεται και ακολουθεί το ένστικτό του. Ο άνθρωπος αυτός μαθαίνει καλύτερα όταν λειτουργεί/εργάζεται μόνος του, όταν ακολουθεί το δικό του ρυθμό μάθησης.

Η Ενδοπροσωπική Ευφυΐα με την Διαπροσωπική Ευφυΐα αλληλοσυμπληρώνονται. Κάποιες επιπρόσθετες νοημοσύνες είναι η Υπαρξιακή Νοημοσύνη (Existencial Intelligence) στην οποία ο άνθρωπος έχει την ικανότητα να τοποθετεί τον εαυτό του στις διαστάσεις του κόσμου -άπειρο και απειροελάχιστο-, να σέβεται και να προβληματίζεται πάνω σε διάφορα υπαρξιακά ζητήματα της ανθρώπινης φύσης, όπως τη σημασία της ζωής, την έννοια του θανάτου και η Φυσιογνωστική Νοημοσύνη (Naturalistic Intelligence) η οποία σχετίζεται με τη φύση και τη σύνδεση της πληροφορίας με το φυσικό περίγυρο. Είναι η ένατη και νεότερη νοημοσύνη (προστέθηκε στη θεωρία το 1996). Ο άνθρωπος με φυσιοκρατική νοημοσύνη είναι ευαίσθητος ως προς τη φύση και τη θέση του μέσα σε αυτήν, διαθέτει μεγαλύτερη ευκολία στη φροντίδα και την αλληλεπίδραση με τα ζώα. Μαθαίνει καλύτερα όταν το αντικείμενο μάθησης περιλαμβάνει συλλογή ή ανάλυση, ή είναι στενά συνδεδεμένο με τη φύση.

Οι άνθρωποι γεννήθηκαν με σκοπό να αναπτύξουν και τις εννέα νοημοσύνες. Κάθε νοημοσύνη είναι ισάξια με οποιαδήποτε άλλη και καλλιεργείται περισσότερο ή λιγότερο από άνθρωπο σε άνθρωπο. Οι νοημοσύνες αυτές μπορούν να καλλιεργηθούν μέσω διαφορετικών εμπειριών.

Σε γενικό πλαίσιο, η παιδαγωγική, σύμφωνα με τους J.Falk και L.Dierking, δρα και στα τρία πλαίσια επιρροής μουσειακής εμπειρίας του επισκέπτη (Interactive Experience Model). Αρχικά, στο προσωπικό, που αφορά την ψυχολογία, τις εμπειρίες, τις γνώσεις, με τι ασχολείται ο εκάστοτε επισκέπτης, την ηλικία του, τον τόπο καταγωγής του, τη φυσική του κατάσταση, τη συμπεριφορά του, την οικονομική του κατάσταση. Στο κοινωνικό, όπου ο εκάστοτε επισκέπτης, πριν ακόμη εισέλθει στο χώρο του μουσείου, εντάσσεται σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, με, ίσως, κοινές κοινωνικές εμπειρίες, θρησκεία, γλώσσα. Και τέλος, το φυσικό, που σχετίζεται με το περιβάλλον, την αρχιτεκτονική του μουσείου, την πρόσβαση στο χώρο του (αν είναι εύκολη ή δύσκολη), την πρόσβαση στους χώρους του μουσείου (αίθουσες, τουαλέτες, καφετέρια). Τα τρία αυτά πλαίσια, αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, αλλά, είναι και μοναδικά για κάθε άτομο (Dierking Lynn D. & Falk John H.⁹).

⁹ Dierking Lynn D. & Falk John H.: http://kora.matrix.msu.edu/files/31/173/1F-AD-212-8-VSA-a0a5b9-a_5730.pdf (τελευταία επίσκεψη:5/5/2015)

2.2.3 Μουσείο και Σχολείο

“Η διαπίστωση του Μεξικανού ανθρωπολόγου Ignacio Garcia «Το μουσείο είναι το σπίτι του παρελθόντος αλλά και η πόρτα του μέλλοντος» μπορεί να αποθεωρητικοποιηθεί και να πραγματοποιηθεί ερευνητικά και ομαδοσυνεργατικά στη σχολική πραγματικότητα.” (Λιάκου, 2009 : 122¹⁰)

Σχετικά κοινή πορεία ακολουθούν, πλέον τα τελευταία χρόνια, μουσεία και σχολεία διότι πρόκειται για δύο από τους βασικούς στυλοβάτες της εκπαίδευσης, της κουλτούρας και του πολιτισμού. Η επίσκεψη του σχολείου και η γνωριμία των μαθητών με το χώρο του μουσείου και με τις συλλογές του, όχι μόνο δίνει την ευκαιρία στο μουσείο να αναπτύξει και να βελτιώσει τις εκπαιδευτικές του υπηρεσίες, αλλά βοηθά και τα σχολεία να ανταποκριθούν στις σύγχρονες προκλήσεις. Όταν οι μαθητές έρχονται σε άμεση επαφή με τις συλλογές του μουσείου και με τα ερμηνευτικά υλικά ενδυναμώνεται και το μάθημα στην τάξη, αλλά και το αίσθημα του πολίτη σε καθένα από τους μαθητές ξεχωριστά (Black 2009:196-216, Δάλκος 2000:11-13). “Η συνειδητοποίηση των ορίων της γνώσης μας μέσω αντικειμένων, εναντίον της “αυθεντίας” του σχολικού βιβλίου, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και η καλλιέργεια της φαντασίας μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στη στάση των αυριανών ενηλίκων ως εν δυνάμει επισκεπτών. “ (Τράντα, 2013:58)

Τα μουσεία έχουν μακρά παράδοση και γνώση στη προσφορά επιμορφωτικών λειτουργιών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τα οποία λειτουργούν υποστηρικτικά στο εκπαιδευτικό έργο των σχολείων. Στην εποχή μας, βασική προτεραιότητα για κάθε μουσείο είναι να προσπαθεί να ενθαρρύνει και να υποστηρίζει την επίσκεψη σχολείων μιας και αυτά αποτελούν σταθερή βάση του κοινού του. Τα μουσεία, επιπλέον, βοηθούν στην υλοποίηση του επίσημου αναλυτικού προγράμματος σπουδών, δίνοντας τη δυνατότητα στη σχολική τάξη να έρθει σε άμεση επαφή με πλούσιες συλλογές αντικειμένων και ερμηνευτικών υλικών, που μπορούν να κάνουν πιο ζωντανό το μάθημα.

Αλλωστε, “το επιστημολογικό ενδιαφέρον για τη χρήση αντικειμένων στη διαδικασία της μάθησης διατυπώνεται ήδη στο Μεσαίωνα: Ο Θωμάς Ακινάτης υπογράμμισε ότι κάθε γνώση που δε μπορούσε να υποστηριχθεί από την μελέτη αντικειμένων όφειλε να απορριφθεί. Έκτοτε, πολλοί φιλόσοφοι και παιδαγωγοί –όπως οι Bacon, Rousseau, Dewey – συνηγόρησαν μέσω της εξάσκησης των αισθήσεων που στηρίζεται στα αντικείμενα (Hooper-Greenhill, 1992)” (Τράντα, 2013:53). Το μουσείο, λοιπόν, παρέχει πρόσβαση και άμεση επαφή στην πολιτιστική κληρονομία και στην τέχνη.

¹⁰ Λιάκου Ε.: <https://pappanna.files.wordpress.com/2013/05/cf80cf84cf85cf87ceb9ceb1cebaceb7-cebcceb5cebbceb5cf84ceb7-ceb5cebbceb5cebdceb7cf83-cebbceb9ceb1cebacebfcf85.pdf> (τελευταία επίσκεψη: 1/5/2015)

Οι συλλογές και τα υλικά που φιλοξενούνται μέσα σε ένα μουσείο και αναφέρονται, τόσο σε διεθνή περιστατικά όσο και σε τοπικές κοινωνίες, ενδυναμώνουν τη συνείδηση του πολίτη στους μαθητές σε συνδυασμό με το σχολείο. Η αλληλεπίδραση μεταξύ μουσείου και σχολείου είναι εμφανής. Η 'αισθητική αποτίμηση' μπορεί να εξυπηρετήσει σκοπούς του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής ή της Ιστορίας της Τέχνης, η 'αξιολόγηση της λειτουργικότητας' ενδέχεται να ενδιαφέρει τον καθηγητή των τεχνολογικών μαθημάτων, ακόμα 'η ένταξη στο ιστορικό περιβάλλον' και 'οι συσχετισμοί με τα συμφραζόμενα' μπορούν να αξιοποιηθούν από το δάσκαλο της Ιστορίας, ενώ η 'προσέγγιση των ιδεολογικών συστημάτων' και οι 'οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί κ.ο.κ συσχετισμοί' μπορεί να ικανοποιούν επιδιώξεις του μαθήματος της Κοινωνιολογίας, της Πολιτικής Αγωγής. (Black 2009, Δάλκος 2000, Ζαφειράκου κ.α. 2000, Τράντα, 2013:52-58)

2.3 Εφαρμογές Σύγχρονης Μουσειοπαιδαγωγική

Η πιο δημοφιλής εφαρμογή της σύγχρονης μουσειοπαιδαγωγικής επιστήμης είναι τα εκπαιδευτικά της προγράμματα και ένα σημαντικό υποστηρικτικό τους εργαλείο είναι οι μουσειοσκευές.

2.3.1 Εκπαιδευτικά προγράμματα

“Ένα μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα έχει το πλεονέκτημα να μπορεί να είναι ευέλικτο και δεν αποτελεί “συνταγή” μάθησης. Διαθέτει συγκεκριμένο σχεδιασμό που υποβάλλεται σε κάθε στάδιο δράσης του υπό αμφισβήτηση και επαναξιολόγηση ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες, τις ανάγκες και τις προσδοκίες του κοινού στο οποίο απευθύνεται. Πρόκειται για έναν “ζωντανό οργανισμό” που μεταβάλλεται και εξελίσσεται ανάλογα των φωνών του κοινού του” (Σκανδάλη 2010:3¹¹).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι των ξεναγήσεων. Μέσω των προγραμμάτων αυτών (τα οποία δε βασίζονται στη τροποποίηση ήδη υπάρχοντων προγραμμάτων του σχολείου με απλώς προσθήκες), που έχουν εντελώς αλλιώτικη φιλοσοφία (όπως η χρήση μουσειοσκευών) προσεγγίζονται ομάδες μαθητών διαφορετικής ηλικίας. Τα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα έχουν σκοπό να ενισχύσουν τη βιωματική και διερευνητική μάθηση, την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.¹²

Σκοπός κάθε προγράμματος είναι να αποτελέσει μια ευχάριστη εμπειρία καθώς “έχει παρατηρηθεί ότι μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα με ψυχαγωγικό χαρακτήρα έχουν καλύτερα αποτελέσματα από αντίστοιχα παραδοσιακού εκπαιδευτικού χαρακτήρα” (Τράντα 2013:54). Μέσω, ακόμα, της γνωριμίας με αυθεντικά αντικείμενα και της βιωματικής τους προσέγγισης, δημιουργούνται πρωτότυπα μοντέλα διδασκαλίας που ξεφεύγουν από τους αυστηρά διδακτικούς στόχους που καθορίζει η σχολική ύλη. Όλα τα παιδιά μιας τάξης θα πρέπει να μπορούν να ασχοληθούν με κάποια κοινή δραστηριότητα ανάλογα με τις ικανότητές τους. Ακόμα, το περιβάλλον παίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Πρέπει να είναι ευχάριστο, άνετο για μαθητές και για καθηγητές, να ερεθίζει το μυαλό των μαθητών και να είναι διασκεδαστικό. Ουσιαστικά, η πρώτη επαφή των σχολικών τάξεων με το μουσείο πρέπει να τους διεγείρει το ενδιαφέρον γιατί με αυτό τον τρόπο θα υπάρξει και στη πορεία

¹¹ Σκανδάλη Μ.: http://www.elliepek.gr/documents/5o_synedrio_eisigiseis/Skandali.pdf (τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

¹² «Η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση υλοποιείται μέσα από την κινητοποίηση μαθητικών μικρο-ομάδων για τη διεξαγωγή μέρους ή όλων των διδακτικών και των μαθησιακών δραστηριοτήτων μέσα σε πλαίσια συνεργατικών σχέσεων (Ματσαγγούρας 2000: 16)». Χατζηδάκη Α.: http://www.edc.uoc.gr/ptde/ptde/announce/a_tomeas/omadosynergatiki_prosegisi.pdfσελ.:1 (τελευταία επίσκεψη: 1/5/2015)

αποτελεσματικότερη μάθηση και επίτευξη των στόχων και μουσείου και σχολείου. Επίσης, δίνοντας έμφαση στις ανάγκες και απαιτήσεις του σχολικού προγράμματος, γίνεται και ουσιαστικότερη προσέγγιση των εκθεμάτων του μουσείου. Καλό θα ήταν, ακόμα και σε πρωταρχικό στάδιο δημιουργίας, το σκεπτικό για μια έκθεση και οι σχετικές μαθητικές δραστηριότητες να θεωρηθούν ενιαίο εγχείρημα. Η δημιουργία μιας έκθεσης, δηλαδή, με εκπαιδευτικό χαρακτήρα και η μέριμνα για το εκπαιδευτικό υλικό και τις πηγές ενός σχολείου, να ερευνώνται ταυτόχρονα, να κινούνται και να προγραμματίζονται παράλληλα (Black, 2009:196-204).

Οι στόχοι που μπορεί να θέσει ένα μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα αφορούν την γνώση και την κατανόηση από τη πλευρά των μαθητών. Η απόκτηση δεξιοτήτων (σε περίπτωση που τα παιδιά οργανώνονται σε ομάδες, συζητούν, εμπλέκονται ενεργά σε δραστηριότητες), οι στάσεις και οι αξίες που ενδέχεται να αποκτήσουν οι μαθητές, η δημιουργικότητα, η ψυχαγωγία, η έμπνευση, η συμπεριφορά, η εξέλιξη (καθώς μπορεί να τους δοθεί η δυνατότητα να εκφράσουν την κρίση και την άποψή τους με μεγαλύτερη ελευθερία) τοποθετούνται εξίσου ψηλά στον πήχη των στόχων ενός μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος. Επιθυμείται η ενίσχυση της παρατήρησης, της ενεργής συμμετοχής και της αλληλεπίδρασης και επιθυμητό είναι να αποφεύγεται το γράψιμο, εφόσον οι μαθητές το έχουν έντονα ταυτισμένο με το σχολείο (Γιαννίκου 2007: 26-30).

Σύμφωνα με τις σύγχρονες τάσεις της μουσειοπαιδαγωγικής και των μουσείων, το κάθε παιδί αντιμετωπίζεται σαν οντότητα, η κάθε ομάδα σαν κάτι διαφορετικό από την προηγούμενη με άλλες ανάγκες και απαιτήσεις. Τα παιδιά τα αντιλαμβάνεται όχι σαν παιδιά που απλώς εκτελούν τις εντολές του εκάστοτε παιδαγωγού (καθηγητή, δασκάλου, μουσειοπαιδαγωγού) αλλά ως ώριμα ολοκληρωμένα άτομα (Δάλκος, 2000 & Ζαφειράκου κ.α. 2000:103).

Δίχως να χάνει το ρόλο του και την αξία του ή να αντιβαίνει τους δικούς του 'κανόνες', το μουσείο είναι πιο εύκολο να προσαρμοστεί στις υπάρχουσες ανάγκες, από πλευράς εκπαιδευτικής υποστήριξης. Το ιδανικό, όσον αφορά στους χώρους του μουσείου, θα ήταν να υπάρχει παραπάνω από ένας προκαθορισμένος εκπαιδευτικός χώρος κοντά στην έκθεση, κατάλληλος να δέχεται ομάδες μαθητών και για διεξαγωγή των προγραμμάτων. Εάν αυτό δεν είναι εύκολο λόγω της διαρρύθμισης των χώρων, ή οικονομικών δυσκολιών πρέπει να είναι σε θέση το μουσείο να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μαθησιακές έρευνες και δραστηριότητες (πχ. ένα μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα), οι οποίες βασίζονται στην απόκτηση γνώσης μέσω της αναζήτησης, ανεξαρτήτως του διαθέσιμου χώρου. (Black, 2009: 196-216)

2.3.2 Μουσειοσκευές

Πρόκειται για ένα εύρηστο, πολύμορφο και αποτελεσματικό παιδαγωγικό εργαλείο. Εκπαιδευτικές βαλίτσες, τις οποίες μπορεί να δανειστεί ένας εκπαιδευτικός με ποικίλο υλικό (όπως αντίγραφα αρχαιολογικών ευρημάτων, διαφάνειες, προτάσεις για δραστηριότητες και κατασκευές, φωτογραφίες, σύγχρονα πολυμέσα εικόνας και ήχου και το οποίο έχει επιλεγεί/σχεδιαστεί/κατασκευαστεί γύρω από συγκεκριμένο θέμα), δανειστικές συλλογές, δραστηριότητες ψυχαγωγίας, σεμινάρια, συνέδρια, εκδόσεις, εκθέσεις, εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης, μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα. Τα εργαλεία ποικίλουν, δημιουργούνται νέα και κάποια ανακατασκευάζονται ανάλογα με τις απαιτούμενες ανάγκες και τις δυνατότητες κάθε μουσείου.

“Στο κέντρο του σχεδιασμού της μουσειοσκευής βρίσκεται η πεποίθηση ότι η μάθηση είναι μια διαδικασία ενεργητικής συναισθηματικής εμπλοκής και εμπειρίας”. (Γιαννίκου 2007: 26). Ο σκοπός της μουσειοσκευής είναι να προσφέρει εξοικείωση στους μαθητές με το θέμα του υλικού που διαθέτει, καθώς πρόκειται για ένα εργαλείο που βοηθά το μουσείο να ανοίξει τα

όρια του και να έρθει σε επαφή ακόμα και με σχολεία που δεν είναι εφικτό να το επισκεφθούν. Ωστόσο, λειτουργεί εξίσου θετικά και για τα σχολεία, καθώς δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να γνωρίσουν το μουσείο και τα αντικείμενά του δίχως επίσκεψη, αν πρόκειται για ένα απομακρυσμένο σχολείο. Μα ακόμα και πριν την επίσκεψη, οι μουσειοσκευές λειτουργούν ως χώρος υποδοχής του μουσείου εκτός μουσείου, προσφέροντας μια πρώτη επαφή με το θέμα και το περιεχόμενο του μουσείου. Συνεπώς ένα από τα πλεονεκτήματα των μουσειοσκευών είναι πως γεφυρώνουν την απόσταση (κυριολεκτική ή/και νοητική) μεταξύ μουσείου και σχολείου και εξοικειώνονται οι μαθητές με την έννοια “μουσείο”. Πρόκειται για αυτοτελές εργαλείο, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να επιλέξει μέσα από την ποικιλία θεμάτων διαφόρων μουσειοσκευών και να υλοποιήσει τις προτεινόμενες δραστηριότητες, ανάλογα με την ηλικία των μαθητών του, τα ενδιαφέροντά και τις δυνατότητές τους. Τέλος, με τη χρήση μιας μουσειοσκευής εξασφαλίζεται η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών μέσα από διάφορες δημιουργικές δραστηριότητες, επιτυγχάνοντας ταχύτερη και αποτελεσματικότερη προσέγγιση της γνώσης.¹³

3. Η Διδακτική της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο

Η λέξη ιστορία προέρχεται από τη λέξη ίστωρ, που σημαίνει γνώστης, μάρτυρας και αυτή από το ρήμα οίδα που σημαίνει γνωρίζω. Κυριολεκτικά, λοιπόν, η επιστήμη της ιστορίας αναζητά την ακριβή (εάν είναι εφικτό) γνώση των θεμάτων που πραγματεύεται. Η ιστορία είναι γνώση. Γνώση για το παρελθόν, για τους ανθρώπους του, τις καταστάσεις του, τους θεσμούς του, τις κοινωνικές/οικονομικές/πολιτικές συνθήκες του. Μια αθέατη πτυχή στην όποια όλα τα παραπάνω έχουν ξεπεραστεί, έχουν εξελιχθεί ή έχουν μεταβληθεί. Ως επιστήμη, λοιπόν, η ιστορία ασχολείται με το παρελθόν όπως είχε διαμορφωθεί κάτω από ποικίλους παράγοντες, ερευνά τα ίχνη του, τα παρουσιάζει με μια κριτική σκοπιά και στη συνέχεια εκθέτει τα συμπεράσματά της με όση σαφήνεια και καθαριότητα της επιτρέπουν οι πηγές της (άμεσες, έμμεσες) και τα ευρήματά της. (Βώρου, 1989, Κατσουλάκος κ.α, Γλέντης κ.α)

3.1 Η ιστορία στο σχολείο-Βιβλίο δασκάλου

Η πρώτη επαφή του μαθητή του δημοτικού σχολείου με την επιστήμη της ιστορίας γίνεται στη Γ' δημοτικού με τη διδασκαλία της ιστορίας της Λίθινης Εποχής και ολοκληρώνεται στην ΣΤ' δημοτικού με την ιστορία της Νεότερης και Σύγχρονης Εποχής.

Γενικός σκοπός της διδασκαλίας της ιστορίας στο δημοτικό, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) είναι η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης.¹⁴

Ύστερα από μια (γενική) συγκριτική θεώρηση των βιβλίων της ιστορίας, παρατηρήσαμε ότι κάθε κομμάτι της ιστορίας που διδάσκεται στα παιδιά διαθέτει ποικίλα κοινά στοιχεία διδασκαλίας. Μεθοδολογίες, εργασίες, αξιολόγηση κ.ο.κ παρουσιάζονται σε γενικές γραμμές με τον ίδιο τρόπο στο βιβλίο του δασκάλου σε κάθε τάξη αλλά, υπάρχουν και αρκετά έντονα στοιχεία διαφοροποίησης της μιας τάξης από την άλλη, μικρές αλλαγές, προσθήκες ή αναιρέσεις κεφαλαίων, όλα βασισμένα στο επίπεδο των μαθητών (βάση ηλικίας), στις νέες προσδοκίες και απαιτήσεις που παρουσιάζονται ανά τάξη με γνώμονα τις γνώσεις και τις

¹³ Το κείμενο αυτό ανακτήθηκε από προσωπικές σημειώσεις που κρατήθηκαν κατά τη διάρκεια των παραδόσεων της κ. Δ.Αλεξίου στα μαθήματα ‘Μουσειοπαιδαγωγική Ι’ και Μουσειοπαιδαγωγική ΙΙ’ κατά τα έτη 2009-2010

¹⁴ <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/> (τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσουν τα παιδιά γύρω από την ιστορία και τέλος βασισμένα στους συγγραφείς και στο τρόπο που παρουσιάζουν το κάθε κομμάτι.

“Τα βιβλία του δασκάλου δίνουν συμπληρωματικές πληροφορίες και προσφέρουν συγκεκριμένες διδακτικές προτάσεις για τη διεξαγωγή του μαθήματος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι περιορίζει την πρωτοβουλία του εκπαιδευτικού. Ο δάσκαλος μπορεί να διαφοροποιήσει τις προτάσεις του βιβλίου, ή να τις εμπλουτίσει, ανάλογα με τις δυνατότητες των μαθητών του, το διαθέσιμο χρόνο και τις ιδιαιτερότητες της σχολικής μονάδας.” (Μαϊστρέλης κ.α. σελ.4). Ο εκπαιδευτικός μέσα από αυτό ενημερώνεται για το περιεχόμενο, τη δομή και τις μεθοδολογικές απαιτήσεις του βιβλίου για το μαθητή. (Γλέντης κ.α.)

Προχωρώντας, θα παρουσιαστούν λίγο πιο αναλυτικά οι τρόποι που προτείνονται από το Υπουργείο Παιδείας και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στο βιβλίο του δασκάλου για τον τρόπο που πρέπει να διδάσκεται η Ιστορία σήμερα στη Δ' τάξη δημοτικού.

Επιλέχτηκε η Δ' τάξη του δημοτικού διότι οι μαθητές της τάξης αυτής διαθέτουν ένα ορισμένο ιστορικό υπόβαθρο. Έχοντας προσεγγίσει κομμάτια της ιστορίας στη Γ' τάξη δημοτικού (εποχή του Λίθου, εποχή του Χαλκού, Μινωικός και Μυκηναϊκός πολιτισμός), οι μαθητές, είναι ως ένα βαθμό εξοικειωμένοι με την έννοια της ιστορίας και του παρελθόντος.

3.2 Η Διδακτική της Ιστορίας στη Δ' Δημοτικού

Δ' Δημοτικού- Στα αρχαία χρόνια

Το βιβλίο παρουσιάζει με τη σειρά τις εξής χρονικές περιόδους:

1. Γεωμετρικά Χρόνια
2. Αρχαϊκά Χρόνια
3. Κλασσικά Χρόνια
4. Ελληνιστικά Χρόνια

Ακόμα παρουσιάζει θέματα από την αρχαία ιστορία (“ Μια παράσταση του αρχαίου θεάτρου”, “Η γλώσσα που μιλώ” και “ Μια μέρα στην αρχαία Ολυμπία”) και θέματα τοπικής ιστορίας (“Η ιστορία του τόπου μου”, “Ο τόπος που ζω”, “Από το χτες στο σήμερα”, “Ακρως οικογενειακόν”, “Το πανηγύρι”, “Στα ίχνη ενός μνημείου”)

3.2.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ Δ' ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ (σελ.5-15)

Η συγγραφική ομάδα του βιβλίου του δασκάλου για την Δ' τάξη δημοτικού δίνει σε κάθε μάθημα ορισμένες κατευθύνσεις και στόχους που πρέπει να εκπληρωθούν. Σε κάθε μάθημα δίνονται οι **διδακτικοί στόχοι**. Οι στόχοι αυτοί αφορούν τη θεματική του κάθε μαθήματος και απευθύνονται στους μαθητές. Ο δάσκαλος οφείλει να τους λάβει υπόψη του και δώσει προσοχή στην εκπλήρωσή τους. Οι στόχοι αναφέρονται στη γνωριμία των μαθητών με βασικά νοήματα του κάθε μαθήματος, στην επανάληψη προηγούμενων γνώσεών τους και τη χρησιμότητα αυτών σε νέα ιστορική διδακτική ενότητα, στην κατάληξη ορισμένων συμπερασμάτων από τους μαθητές και στην εκτίμηση των ιστορικών συνθηκών που παρουσιάζονται στο κάθε μάθημα. Δίνονται ακόμα και μερικά **πρόσθετα στοιχεία**. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να τα εκτιμήσει και να τα χρησιμοποιήσει ο δάσκαλος για να παρουσιάσει με μεγαλύτερη ευκολία το μάθημα. Πρόκειται για ορισμένα ιστορικά στοιχεία

που στόχο έχουν να κατανοήσουν οι μαθητές καλύτερα το μάθημα που διδάσκονται. Στα πρόσθετα αυτά στοιχεία γίνονται ακόμα και προεκτάσεις σε ποίηση και φιλοσοφία που ο διδάσκων μπορεί να παρουσιάσει στη τάξη του και να κρίνει τον τρόπο μελέτης τους. Σε κάθε μάθημα, ακόμα, δίνονται από τη συγγραφική ομάδα και **προτεινόμενα εποπτικά μέσα**. Τα εποπτικά μέσα είναι λογοτεχνικά και ιστορικά βιβλία (όπως στο κεφάλαιο 22: «Η καθημερινή ζωή και η εκπαίδευση των Αθηναίων», το βιβλίο 'Η αρχαία πόλη. Η ζωή στην Αθήνα και στην Ρώμη' Κόννολυ και Ντοτζ, μετάφραση Λεβεντοπούλου Μ. εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2002) σχετικά με το μάθημα (για ελληνικά μουσεία και άλλα σχετικά δοκίμια), χάρτες και ιστοσελίδες (για πρόσωπα, για γεγονότα) σχετικές με το μάθημα που διδάσκονται οι μαθητές, παιχνίδια σε ιστοσελίδες (πάλι σχετικές με το μάθημα), ιστοσελίδες ιδρυμάτων (όπως το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού) για το Υπουργείο Πολιτισμού, για μουσεία, για αρχαιολογικούς χώρους. Επίσης, γίνεται παραπομπή σε CDs, σε video, εκπαιδευτικούς φακέλους, εκπαιδευτικά προγράμματα, μουσειοσκευές. Επιπρόσθετα δίνονται στο δάσκαλο και **προτάσεις για διδασκαλία** (με προσθήκη 40 εναλλακτικές προσεγγίσεις διδασκαλίας από μάθημα σε μάθημα, όπως να πάει ο δάσκαλος τους μαθητές στην αίθουσα πληροφορικής του σχολείου και να δουν όλοι μαζί την ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, να χωριστούν σε ομάδες και να παρατηρήσουν μια εικόνα και να δημιουργηθεί συζήτηση κ.ο.κ). Τέλος, δίνονται σε κάθε μάθημα και οι διαθεματικές του προσεγγίσεις που βασίζονται σε θεμελιώδεις έννοιες που διδάχτηκαν οι μαθητές στο εκάστοτε μάθημα όπως «επικοινωνία», «συμβολισμοί» και «εξέλιξη-μεταβολή» (κεφάλαιο 20: 'Η Αθήνα γίνεται η πιο ισχυρή πόλη'). Οι έννοιες αυτές προσεγγίζονται ολιστικά με αναφορές σε ζητήματα που αφορούν πλήρως τις έννοιες αυτές. Σε κάθε βιβλίο του δασκάλου δίνονται και οι απαντήσεις για τις εργασίες των μαθητών.

3.2.1.α ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Διδακτικό Μέσο: Αφήγηση περιορισμένης κλίμακας, ενδείκνυται ο κατευθυνόμενος διάλογος για έμφαση στην επιχειρηματολογία βάσει της άποψης των μαθητών.

Στόχος:

- Η ενεργή συμμετοχή των μαθητών λέγοντας την άποψή τους για να τεθεί ένα θέμα και να δημιουργηθεί ο κατάλληλος προβληματισμός.
- Να αναζωπυρωθεί το ενδιαφέρον των παιδιών.

Οδηγίες προς το δάσκαλο:

- Δεν πρέπει να ξεκινήσει έναν παθητικό, για τους μαθητές, μονόλογο για το μάθημά του.
- Δεν ενδείκνυται να γίνεται μια ερώτηση στο δάσκαλο, αυτός να απαντά και να συνεχίζει να παραδίδει το μάθημά του. Ο δάσκαλος έχει την ελευθερία να προβεί σε οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση διδακτικής μεθόδου επιθυμεί με ιδιαίτερη έμφαση την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.

3.2.1.β ΕΠΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Η αξιοποίηση των πηγών και ειδικά των εικόνων είναι απαραίτητη και στην τάξη αυτή.

Εικόνες: Δεν είναι απλά άμεσες ιστορικές πηγές, αλλά και δραστικά μέσα επίδρασης.

Στόχοι:

- Να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των μαθητών, ούτως ώστε να εμπεδώσουν ακόμα καλύτερα την ιστορική γνώση
- Να καταστήσουν βιωματική και πιο άμεση την προσέγγιση του ιστορικού γεγονότος.

Επαναληπτικά Μαθήματα: Δίνονται οι οδηγίες και οι σκοποί των επαναληπτικών μαθημάτων αναφέροντας τι προσφέρουν μόνο στο δάσκαλο. Την δυνατότητα δηλαδή, να συγκεντρώσει

στοιχεία για την πρόοδο και τις ελλείψεις των μαθητών, ώστε να προβεί σε διορθωτικές παρεμβάσεις.

Αξιολόγηση: Η αναφορά που γίνεται στον τομέα αυτό, έχει διαχωριστικό χαρακτήρα, μιλώντας για την ατομική και τη συνολική πρόοδο των μαθητών στο πλαίσιο της αξιολόγησης.

3.2.1.γ ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παρέχονται στο δάσκαλο πληροφορίες για την εκπόνηση σχεδίων εργασίας, τα οποία πρέπει να αντιμετωπίζονται με τη μέθοδο της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και θα πρέπει να έχουν άμεση σχέση με το μαθησιακό συνολικό επίπεδο της τάξης.

Οδηγίες προς το δάσκαλο:

- Δεν πρέπει να δρα αυθαίρετα και να βάζει εργασίες στους μαθητές στις οποίες δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν, είτε βασισμένος σε ένα μόνο μέρος των μαθητών είτε με την επιθυμία του για βελτίωση του επιπέδου των μαθητών με αποτέλεσμα να τους πιέσει.
- Ο ρόλος του, στη περίπτωση αυτή πρέπει να είναι συμβουλευτικός και μόνο όπου κρίνεται αυστηρά αναγκαίο παρεμβατικός. Είναι εκεί για να βοηθάει, να καθοδηγεί και όχι να παίρνει τη μορφή ειδήμονα, τη μορφή αυθεντίας με την οποία οι μαθητές νιώθουν αμήχανα. Να βρίσκεται δίπλα τους και για να τους προτείνει πηγές αναζήτησης πληροφοριών φιλικές και προσβάσιμες προς αυτούς.
- Ο ρόλος του θα είναι πιο έμμεσα ενεργός κατά τη διαδικασία της παρουσίασης των εργασιών στην τάξη, κατά την οποία θα μπορέσει να επιτευχθεί η ατομική και η συλλογική αξιολόγηση των μαθητών του.

Στα σχέδια εργασίας προτείνεται εκπαιδευτικό λογισμικό, ιστοσελίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα και υλικό, μουσειοσκευές.

3.2.1.δ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Στη Δ' τάξη του δημοτικού η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να αναβαθμιστεί η εκπαιδευτική διαδικασία. Ο συνδυασμός παραδοσιακών με σύγχρονες προσεγγίσεις ενδείκνυται ως ο πιο αποτελεσματικός.

3.3 Η συμβολή του μουσείου στη διδακτική της ιστορίας και η αξιοποίηση μουσειοσκευών

Στο βιβλίο του δασκάλου για την Δ' δημοτικού η συγγραφική ομάδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου αφιερώνει δύο ενότητες που, ουσιαστικά, συνιστούν οδηγίες προς το δάσκαλο σχετικά με την αξιοποίηση μουσειακών εκπαιδευτικών επισκέψεων και τη χρήση μουσειοσκευών. Τα κεφάλαια εμφανίζονται με τους εξής τίτλους αντίστοιχα: «Η αξιοποίηση των εκπαιδευτικών επισκέψεων μέσω υλοποίησης προγραμμάτων» και «Οι μουσειοσκευές και η χρησιμότητά τους».

Ακολούθως θα επισημανθούν ορισμένες βασικές προτάσεις από τις οδηγίες αυτές (για ολόκληρο το κεφάλαιο βλ. Παράρτημα Ι):

Η αξιοποίηση των εκπαιδευτικών επισκέψεων μέσω υλοποίησης προγραμμάτων:

- Βοηθούν τους μαθητές μέσα από μια επικοινωνιακή σχέση να γνωρίσουν το πολιτισμικό περιβάλλον

- Συμβάλλουν στην ενεργητική συμμετοχή των μαθητών

- Διατηρούν αμετάπλωτο το ενδιαφέρον των μαθητών.

- Προτρέπουν τους μαθητές να καλλιεργήσουν τα ενδιαφέροντά τους και να αναδείξουν τις δεξιότητές τους.

Ο δάσκαλος θα πρέπει:

- Να γνωρίζει καλά οτιδήποτε έχει σχέση με το χώρο στον οποίο υλοποιείται το πρόγραμμα

- Να έχει διδάξει προηγουμένως την αντίστοιχη ενότητα και να έχει προετοιμάσει τους μαθητές έτσι ώστε να εξασφαλίσει τη συμμετοχή τους σε όλη την παιδαγωγική διαδικασία

- Να γνωρίζει τον ακριβή χρόνο διάρκειας του προγράμματος

Για την επιτυχία ενός τέτοιου μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος απαραίτητα στοιχεία για τον δάσκαλο είναι όλα τα προαναφερόμενα και όχι μόνο. Ο δάσκαλος, θέτει κάποιους στόχους που επιθυμεί να υλοποιηθούν μέσω του προγράμματος. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος μα και με τη λήξη του μπορεί και πρέπει να κάνει μια σχετική εκτίμηση κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι αυτοί.

3.4 Οι μουσειοσκευές και η χρησιμότητά τους

Στο κεφάλαιο αυτό του διδακτικού βιβλίου γίνονται στο δάσκαλο ορισμένες διευκρινίσεις όπως τι είναι οι μουσειοσκευές (“μικρές βαλίτσες που φέρνουν το μουσείο στο χώρο του σχολείου και αναφέρονται σε διάφορα θέματα”), τα πλεονεκτήματα των μουσειοσκευών (παραδειγματικά: “Επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν το ποικίλο υλικό που έχουν στη διάθεσή τους για να αναδείξουν την τοπική ιστορία”, “Συμβάλλει στην προσέγγιση της γνώσης με τρόπο ταχύτερο και αποτελεσματικότερο και μάλιστα μέσα από ψυχαγωγικές και δημιουργικές δραστηριότητες”) και πως προκειμένου να δανειστούν μια μουσειοσκευή με θέμα διδακτικές ενότητες που εξετάζουν πρέπει να έρθουν, πρώτα, σε συνεννόηση με το μουσείο που διαθέτει τη μουσειοσκευή. (βλ. Παράρτημα Ι)

3.5 Σχέση Μουσείου και Διδακτικής του Μαθήματος της Ιστορίας για το Δημοτικό Σχολείο

Τα μουσεία δεν επιθυμούν να αντικαταστήσουν το έργο του σχολείου μα να υποστηρίξουν στους στόχους που θέτει το σχολείο και ειδικότερα τους στόχους που θέτει το μάθημα της ιστορίας.

Εξετάζοντας την περίπτωση, της ιστορίας που διδάσκεται στα δημοτικά σχολεία, το μουσείο, με τις συλλογές και τα εκθέματα που φιλοξενεί, μπορεί να ενισχύσει τη διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας και να συν-πορευτεί, σε μεγάλο βαθμό, με τους στόχους κάθε μαθήματος.

Τα βιβλία του δασκάλου για το δημοτικό θέτουν σε κάθε μάθημα συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους. Ένα μουσείο, για παράδειγμα ένα ιστορικό μουσείο, με τη χρήση της μουσειοπαιδαγωγικής και των εφαρμογών της, μπορεί να βοηθήσει το σχολείο να επιτύχει τους στόχους αυτούς.

Πέρα από τους διδακτικούς στόχους, που τίθενται σε κάθε μάθημα της ιστορίας του δημοτικού, γίνεται αναφορά και σε στόχους εκτός της διδακτικής ύλης. Οι στόχοι αυτοί αφορούν τους μαθητές, τις δυνατότητες τους και τον τρόπο σκέψης που, είναι επιθυμητό, να αποκτήσουν και δεν διαφέρουν από τους στόχους που θέτει ένα μουσείο για τους μαθητές ως επισκέπτες. Με την εφαρμογή της μουσειοπαιδαγωγικής και των εργαλείων της, οι στόχοι αυτοί αναμένεται να επιτευχθούν με πολύ καλύτερο αποτέλεσμα λόγω της μάθησης μέσω εμπειρίας και ψυχαγωγίας, στόχοι-κολώνες της μουσειοπαιδαγωγικής (βλ. κεφ. 2. *Μουσειοπαιδαγωγική: Σύντομο Ιστορικό & 2.1 Σύγχρονη Μουσειοπαιδαγωγική*). Οι διδακτικοί στόχοι του μαθήματος της ιστορίας στο Δημοτικό σχολείο, σύμφωνα με τα βιβλία του δασκάλου, είναι οι ακόλουθοι:

Για τη Δ' Δημοτικού, Στα αρχαία χρόνια

- Διαμόρφωση συνείδησης
- Προαγωγή της ομαδοσυνεργατικής δραστηριότητας, συνεπώς ενίσχυση της κοινωνικοποίησης.
- Γνωριμία μαθητή με το αξιωμαμένο παρελθόν.
- Μετάδοση γνώσεων, η δημιουργική αφομοίωση των οποίων βοηθάει το μαθητή να αποκτήσει αυτογνωσία.
- Δημιουργική αξιολόγηση καταλοίπων παρελθόντος.
- Εικόνες: Ελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών με σκοπό να εμπεδώσουν την ιστορική γνώση και καθιστούν βιωματική την προσέγγιση του ιστορικού γεγονότος.
- Γνωριμία μαθητή με συγκεκριμένα και μοναδικά ιστορικά γεγονότα και συνειδητοποίηση του πώς αυτά είναι συνειδητές ανθρώπινες πράξεις και δράσεις που εξυπηρετούν κάποιο σκοπό.

Στη περίπτωση των ιστορικών πηγών, μουσείο και βιβλίο ιστορίας αλληλοσυμπληρώνονται. Οι έμμεσες πηγές, που διαθέτει το βιβλίο ιστορίας του μαθητή, δηλαδή εικόνες, χρονογραφίες, χάρτες, αγιογραφικά κείμενα, απομνημονεύματα, ιστοριογραφικά κείμενα, έργα λογοτεχνίας και οι άμεσες που διαθέτει ένα μουσείο, όπως εικόνες, επιγραφές, κείμενα, πάπυρους, νομίσματα, επιστολές, σφραγίδες, ακουστικό και οπτικό υλικό της εποχής, φωτογραφίες, slides, φωνητική παρουσίαση μιας ιστορικής περιόδου σε σχέση με τα εκθέματά του.

Στο βιβλίο του δασκάλου της τάξης αυτής, οι συγγραφείς παρουσιάζουν τις ενότητες: “Οι μουσειοσκευές και η χρησιμότητά τους” και “Η αξιοποίηση των εκπαιδευτικών επισκέψεων μέσω της υλοποίησης προγραμμάτων”(βλ. Παράρτημα Ι).

4. Απόρροια Πολυφυλετικών Κοινωνιών-Διαπολιτισμικότητα

Σκόπιμο, κρίνεται σε αυτό το σημείο να παρουσιαστούν και να αναλυθούν κάποιοι όροι καθώς στη πορεία θα παρουσιαστεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με αντικείμενο μια πολυφυλετική τάξη δημοτικού σχολείου στη περιοχή της Πάτρας.

Ως πολυφυλετική κοινωνία ορίζεται η κοινωνία εκείνη που αποτελείται από διαφορετικές φυλές.¹⁵ Εξ' ορισμού, ως φυλετικός¹⁶ αναφέρεται εκείνος που σχετίζεται με μία ή και παραπάνω φυλές, αλλά και με τις μεταξύ τους σχέσεις. Οι σχέσεις αυτές συγκροτούν τις πολιτισμικές λειτουργίες των διαφόρων φυλών συγκροτώντας τον πολιτισμό τους.

Σε ό,τι αφορά τις πολυφυλετικές κοινωνίες στις ελληνικές πόλεις, η πόλη των Πατρών δέχτηκε, από τα μέσα της δεκαετίας του '90, ένα υψηλό ποσοστό μεταναστών. Με την εγκατάστασή τους στη πόλη και την ένταξή τους στη ζωή της τοπικής κοινωνίας, διαπιστώθηκε η εισροή αλλοδαπών μαθητών στις σχολικές τάξεις. Με αφορμή αυτό η πολιτεία αποφάσισε την θέσπιση του νόμου 2413/96 «περί της εκπαίδευσης στο εξωτερικό, Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και άλλων διατάξεων» (Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης- Ι.Π.Ο.Δ.Ε)

Στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζονται ο συνολικός αριθμός αλλοδαπών μαθητών δημοτικών σχολείων της πόλης της Πάτρας σε σχέση με το συνολικό αριθμό μαθητών. (Πηγή: Διεύθυνση Π.Ε. Αχαΐας -για το σχολικό έτος 2012-2013).

Το ποσοστό των αλλοδαπών μαθητών στα δημοτικά σχολεία της Πάτρας είναι 9.8%. Στο Νομό Αχαΐας το ποσοστό ανέρχεται στο 10,3%.

¹⁵ “Πολύφυλετικός, -ή, -ό αυτός που περιλαμβάνει πολλές φυλές” (Μπαμπινιώτης 2002: 1449)

¹⁶ “Φυλετικός, -ή, -ό αυτός που σχετίζεται με τις φυλές ή τις μεταξύ τους σχέσεις” (Μπαμπινιώτης 2002: 1910)

4.1 Εισαγωγή στους Όρους Διαπολιτισμικότητας και Πολυπολιτισμικότητας

“Διαπολιτισμικός, -ή, -ό αυτός που σχετίζεται με διάφορους πολιτισμούς ή συνδυάζει στοιχεία διαφόρων πολιτισμών”.

“Πολυπολιτισμικός, -ή, -ό αυτός που χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη διαφόρων και διακρινόμενων μεταξύ τους πολιτισμών” (Μπαμπινιώτης, 2002α: 491), (Μπαμπινιώτης, 2002β: 1447)

“Η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει την πολυπολιτισμικότητα αλλά δεν απορρέει αυτόματα από αυτή” (Πουρσανίδου, 2014:3¹⁷)

Μελετώντας τους παραπάνω όρους, καταλήγουμε στον σαφή διαχωρισμό της έννοιας του «πολυπολιτισμικού» (multicultural) από εκείνη του «διαπολιτισμικού» (intercultural). Συνοψίζοντας, ως πολυπολιτισμικότητα, περιγράφεται μια συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα ή ακόμα και η διαδικασία εξέλιξής της. Αντίθετα, με την έννοια της διαπολιτισμικότητας δηλώνεται μια διαλεκτική σχέση, μια διαδικασία αλληλεπίδρασης, αμοιβαίας αναγνώρισης και συνεργασίας μεταξύ ατόμων, διαφόρων εθνικών/μεταναστευτικών ομάδων.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, στην τελική έκθεσή του περί εκπαίδευσης και πολιτισμικής ανάπτυξης των μεταναστών στηρίζει την διαπολιτισμική προσέγγιση σε τέσσερις βασικές αρχές, οι οποίες αναφέρουν αρχικά πως οι κοινωνίες είναι κατά βάση πολυπολιτισμικές και τείνουν να διευρύνουν την πολυπολιτισμικότητά τους. Έπειτα, δηλώνεται ότι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε πολιτισμού πρέπει να καθίστανται σεβαστά. Επιπλέον, η πολυπολιτισμικότητα αναφέρεται ως κοινωνικό προνόμιο, το οποίο για να αξιοποιηθεί, πρέπει να εξασφαλιστεί η αλληλεπίδραση των διαφόρων πολιτισμών και η μετατροπή της πολυπολιτισμικότητας σε διαπολιτισμικότητα.¹⁸

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των μελών κρατών με σεβασμό και προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά. “...[...]...η διαπολιτισμικότητα είναι ένας από τους πολλούς τρόπους διαχείρισης της πολυπολιτισμικότητας και δε θα πρέπει να συγχέεται ούτε με την αφομοίωση, αλλά ούτε και με τον πολιτισμικό σχετικισμό” (Νικολάου, 2011:1¹⁹). Η διαπολιτισμική θεωρία, σε αντίθεση με πολιτισμικούς σχετικισμούς ή/και με αφομοιωτικές πολιτικές, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη γνωριμία και, εν συνεχεία της, στην αλληλεπίδραση μεταξύ των διάφορων πολιτισμών που συνθέτουν μια κοινωνία. Η διαπολιτισμική πορεία μιας κοινωνίας εξαρτάται από ορισμένες παραδοχές-βάσεις, όπως η δικαιοσύνη, η αναγνώριση της ετερότητας, η ισότητα και η κοινωνική συνοχή. (Νικολάου, 2011²⁰)

4.2 Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

“Κάθε εκπαιδευτικό σύστημα είναι ζωντανό κομμάτι μιας ζωντανής κοινωνίας και πάντα εξελίσσεται με βάση τις κοινωνικές αλλαγές και νοοτροπίες. Η γνωστική ανάγκη, οι δεξιότητες, οι συνθήκες διαβίωσης όλα μετεξελίσσονται με βάση τις κοινωνικές ανάγκες

¹⁷ Διαθέσιμο στο διαδίκτυο – Αρχείο Microsoft PowerPoint – Τελευταία επίσκεψη:5/5/2015

¹⁸ Προσωπικές σημειώσεις. Πηγή: The CDCC's Project No. 7: "The Education and Cultural Development of Migrants." Final Report of the Project Group. Council for Cultural Cooperation, Strasbourg (France).

¹⁹Νικολάου Γ.: <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/1417/260.pdf> (τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

²⁰ Νικολάου Γ.: <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/1417/260.pdf> (σελ.:1 τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

όπως τούτες διαμορφώνονται με βάση την τεχνολογία, την οικονομία και την κοινωνική ανάπτυξη.” (Αναγνώστου κ.α. 2011: 292²¹)

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, στην επίσημη εκπαιδευτική πολιτική των Η.Π.Α και (λίγο αργότερα του Καναδά) πρωτοεμφανίστηκε η έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. (Κωστή, Παπαδοπούλου, 2004). Λαμβάνοντας υπόψη την τελική έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης και την έμφαση που δίνεται στο σεβασμό της διαφορετικότητας των λαών σε επίπεδο πολιτισμού, και όχι μόνο, γίνεται λόγος για διαπολιτισμική εκπαίδευση. Σε αυτό το σημείο η διαπολιτισμικότητα αναφέρεται ως μέσο προώθησης της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση. Βάσει της έκθεσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, η διαπολιτισμική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται ως βασική αρχή και ως στόχος της σχολικής δραστηριότητας. Πεδίο αναφοράς γίνεται η άμεση εμπειρία των παιδιών στην χώρα υποδοχής. Επιπλέον, η διαπολιτισμική εκπαίδευση διευρύνει τους εκπαιδευτικούς στόχους αλλά και τα κοινωνικοκεντρικά και ενθοκεντρικά κριτήρια του σχολείου. Επιπρόσθετα, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια νέα πολιτισμική πραγματικότητα, προκαλώντας μια αμοιβαία επίδραση μεταξύ των πολιτισμών της χώρας καταγωγής και της χώρας υποδοχής και αποσκοπώντας στην αξιολόγηση των ευκαιριών και την βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης.²² Ο Helmut Essinger αναφέρει πως η διαπολιτισμική εκπαίδευση διακρίνεται από τέσσερις αρχές που επικεντρώνονται στην αλληλεγγύη, στο σεβασμό, στην εξάλειψη των προκαταλήψεων και στο διάλογο μεταξύ των ανθρώπων ανεξάρτητα από την πολιτισμική τους καταγωγή.²³

4.2.1 Διαπολιτισμική εκπαίδευση στη χώρα μας – Δημοτικά σχολεία

Σήμερα, είναι εμφανής η παρουσία διαφόρων πολιτισμικών ομάδων σε διάφορες (αν όχι όλες) περιοχές της Ελλάδας. Αυτά τα δεδομένα επηρέασαν, δίχως άλλο, τη πολιτισμική σύνθεση της εκπαιδευτικής μας νοοτροπίας δημιουργώντας την ανάγκη για βαθύτερη κατανόηση του όρου ‘διαπολιτισμική εκπαίδευση’. Διάφοροι Έλληνες συγγραφείς (λ.χ Β. Παπανίδου), πανεπιστημιακοί (λ.χ Α.Παπάς), καθηγητές (λ.χ Γ.Μάρκου), διευθυντές διαπολιτισμικών σχολείων (λ.χ Ν.Ακριτίδης) έχουν κάνει λόγο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Αξίζει να αναφερθεί ο κ. Μάρκου Γ. ο οποίος υποστηρίζει πως η διαπολιτισμική εκπαίδευση μπορεί να οριστεί ως αρχή, ως προσέγγιση και ως κίνημα μεταρρύθμισης του σχολείου και της κοινωνίας. Ως αρχή δηλώνοντας ότι το σχολείο και η κοινωνία πρέπει να διασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες σε όλους τους νέους, ως προσέγγιση αντίθετη σε κάθε αφομοιωτική και διαχωριστική αντίληψη και πρακτική και ως κίνημα το οποίο σηματοδοτεί τον μετασχηματισμό των εκπαιδευτικών και κοινωνικών θεσμών μέσα από μια διαδικασία συνεχών μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων.

Στο «Σχέδιο Δράσης για τη Πρόληψη ή/και την Καταπολέμηση του Ρατσισμού και των Διακρίσεων κάθε είδους, την Ανάδειξη της σημασίας της Διαφορετικότητας και τη Καταπολέμηση της Βίας στα Σχολεία-Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός για Εκπαιδευτικούς²⁴» γίνεται αναφορά στο κ. Ευαγγέλου ο οποίος υποστηρίζει πως “Οι ριζικές

²¹ Αναγνώστου Π., κ.α.: <http://esdo.teilar.gr/files/proceedings/2011/posters/p1.pdf> (τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015)

²² Προσωπικές σημειώσεις. Πηγή: The CDCC's Project No. 7: "The Education and Cultural Development of Migrants." Final Report of the Project Group. Council for Cultural Cooperation, Strasbourg (France).

²³ Παπαναούμ Ζ. κ.α. http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/program/defteri_glossa/synedrio/dimosieuseis/odigos_epimorfosis_diapolitismiki.pdf (σελ.27-29, τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015)

²⁴ http://www.i-red.eu/resources/projects-files/sxedio_drasis-protypos_symvouleytikos_odigos.pdf (σελ.10, τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015)

μεταβολές που έχουν επέλθει τελευταία στη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού της χώρας προσδιορίζουν την ανάγκη γενικής αναθεώρησης των στόχων της εκπαιδευτικής πολιτικής σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης” και προτείνει ένα διαπολιτισμικό Αναλυτικό Πρόγραμμα. Το Α.Π. δεν θα αρκεστεί σε μια απλή προσθήκη εθνικού περιεχομένου μα θα υποστεί ριζικό μετασχηματισμό όσον αφορά τους στόχους του.

Το σχολείο είναι από τους βασικότερους φορείς κοινωνικοποίησης για τα παιδιά, κυρίως, και αποτελεί μια μικρογραφία της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Στη χώρα μας, πλέον, είναι γεγονός πως η εικόνα των δημοτικών σχολείων έχει αλλάξει εξαιτίας της εισόδου αλλοδαπών μαθητών στις σχολικές τάξεις. Η ομοιογένεια (εθνική, γλωσσική) που χαρακτήριζε στο παρελθόν ένα ελληνικό δημοτικό σχολείο αντικαταστάθηκε από ένα “μωσαϊκό” εθνοτήτων το οποίο είναι αισθητό λόγω της εισροής μαθητών διαφορετικών εθνοτήτων που φοιτούν σήμερα στα δημοτικά σχολεία. Οι μαθητές αυτοί –κατά προσέγγιση- μπορούν να ενταχθούν σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη (1^η) κατηγορία αφορά αλλοδαπούς μαθητές οι οποίοι δεν γνωρίζουν καθόλου ελληνικά, η δεύτερη (2^η) περιλαμβάνει αλλοδαπούς μαθητές οι οποίοι γνωρίζουν λίγα ελληνικά και η τρίτη (3^η) μετρά μαθητές διαφορετικών εθνοτήτων των οποίων οι ελληνικές τους γνώσεις βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με αυτές των ελληνόφωνων συμμαθητών τους. Οι μαθητές της τελευταίας κατηγορίας είναι αριθμητικά λιγότεροι από τους μαθητές των δύο προηγούμενων. (Κωστή, Παπαδοπούλου, 2004)

Η τρίτη κατηγορία, ενδέχεται, να αφορά διαφορετικής καταγωγής μαθητές, των οποίων οι οικογένεια έχει μεταναστεύσει στην Ελλάδα και τα παιδιά έχουν γεννηθεί εδώ. Επομένως, οι μαθητές αυτοί μπορούν να θεωρηθούν μετανάστες δεύτερης γενιάς. Είναι δυνατόν, λοιπόν, αυτοί οι μαθητές, από μικρή ηλικία να έχουν λάβει ελληνική παιδεία. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το δεδομένο, μπορεί να γίνει κατανοητό για ποιο λόγο οι ελληνικές γνώσεις των παιδιών αυτών βρίσκονται στο ίδιο γνωστικό και λεξιλογικό επίπεδο με τους γηγενείς συμμαθητές τους.

Κρίνεται σκόπιμο, όμως, να δοθούν και τα σχετικά “εύσημα” στο Ελληνικό Κράτος, καθώς, αντιλαμβανόμενο την έλευση αλλοδαπών μαθητών στα ελληνικά σχολεία, προχώρησε στη δημιουργία νόμων, διαταγμάτων και προεδρικών αποφάσεων, με σκοπό την ομαλότερη ένταξη των μαθητών αυτών στην ελληνική εκπαίδευση (βλ. Παράρτημα ΙΙ). Έτσι, μπορεί να γίνει η υπόθεση πως, μέσω των νόμων αυτών, ακόμα και παιδιά από άλλη εθνικότητα που δεν έχουν γεννηθεί εδώ, έχουν καταφέρει να γίνουν αντίστοιχοι γνώστες ελληνικών με τα προαναφερθέντα παιδιά που έχουν γεννηθεί εδώ, καθώς και με τους γηγενείς μαθητές.

4.3 Η Σύζευξη Διαπολιτισμικότητας-Πολυφυλετικότητας

“Φυλετικός, -ή, -ό αυτός που σχετίζεται με τις φυλές ή της μεταξύ τους σχέσεις”.

“Πολύφυλετικός, -ή, -ό αυτός που περιλαμβάνει πολλές φυλές”. (Μπαμπινιώτης, 2002α: 1910), (Μπαμπινιώτης, 2002β: 1449)

Ως πολυφυλετική κοινωνία ορίζεται η κοινωνία εκείνη που αποτελείται από διαφορετικές φυλές. Εξ ορισμού, ως φυλετικός αναφέρεται εκείνος που σχετίζεται με μία ή και παραπάνω φυλές αλλά και με τις μεταξύ τους σχέσεις. Οι σχέσεις αυτές συγκροτούν τις πολιτισμικές λειτουργίες των διαφόρων φυλών συγκροτώντας τον πολιτισμό τους. Σε αυτό το σημείο, δημιουργείται μια αλληλουχία: η έννοια “πολυφυλετικός” οδηγεί στην έννοια “διαπολιτισμικός”. Αμφότεροι περιγράφουν ένα συνδυασμό στοιχείων διαφορετικών πολιτισμών και ο διαπολιτισμικός αποβλέπει στην αλληλεπίδραση και αλληλοαποδοχή.

Στις σύγχρονες πολυφυλετικές κοινωνίες, ζητούμενο είναι η καθιέρωση της διαπολιτισμικότητας έναντι της πολυπολιτισμικότητας, όχι καταργώντας την τελευταία, αλλά μετατοπίζοντας το βάρος της σημασίας από αυτήν, θέτοντας ως προτεραιότητα τη δημιουργία ενός διαπολιτισμικού-πολυφυλετικού κοινωνικού μοντέλου.

Η ελληνική κοινωνία, κυρίως, από τη δεκαετία του '90 και έπειτα, μετατράπηκε σε πολυπολιτισμική, λόγω των παραγωγικών και οικονομικών της αναγκών. Συγκεκριμένα, η πόλη των Πατρών δέχτηκε, από τα μέσα της δεκαετίας του '90, ένα υψηλό ποσοστό μεταναστών. Με την εγκατάστασή τους στη πόλη και την αρμονική ένταξή τους στη ζωή της τοπικής κοινωνίας, διαπιστώθηκε η εισροή αλλοδαπών μαθητών στις σχολικές τάξεις. Με αφορμή αυτό η πολιτεία αποφάσισε την θέσπιση του νόμου 2413/96 «περί της εκπαίδευσης στο εξωτερικό, Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και άλλων διατάξεων».

Με το πέρασμα των χρόνων, η διαπολιτισμική χροιά εξελίσσεται και εδραιώνεται ως κοινωνικό μοντέλο και τείνει να αυτοπροσδιοριστεί ως διαπολιτισμική- πολυφυλετική κοινωνία. Με αυτό τον τρόπο, ο χώρος του Σχολείου αντικατοπτρίζει το κοινωνικό αυτό, μοντέλο που εξελίσσεται, με τη σειρά του, σε διαπολιτισμικό Σχολείο με πολυφυλετικές τάξεις.

4.4 Ο Ρόλος των Μουσείων σε Πολυφυλετικές Σχολικές Τάξεις

Το μουσείο με το έργο του (“...τη συλλογή, τη μελέτη, τη διατήρηση, τη γνωστοποίηση και την έκθεση τεκμηρίων του ανθρώπινου πολιτισμού και περιβάλλοντος...” ICOM-βλ.κεφ.1 *Μουσείο*) και με τα σύγχρονα μουσειοπαιδαγωγικά του προγράμματα παίζει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση, συμπληρώνοντας το διδακτικό έργο του σχολείου. Ένα μουσείο –αρχαιολογικό, λαογραφικό, ιστορικό- συμβάλλει στην ανάδειξη και προβολή υλικών αντικειμένων, μέσω μιας μόνιμης ή περιοδικής έκθεσης, του κοντινού ή απώτερου παρελθόντος. Τα ευρήματα που φιλοξενούνται σε ένα μουσείο ενδέχεται να χρονολογούνται σε άλλες περιόδους και να προέρχονται ακόμα και από άλλους πολιτισμούς.

Με τη προβολή αυτών των πολιτισμών και με το σύγχρονο παιδευτικό του ρόλο το μουσείο έχει τη δυνατότητα να βοηθήσει αλλοδαπούς μαθητές να γνωρίσουν καλύτερα τη νέα τους πατρίδα. Η επίσκεψη μιας πολυφυλετικής σχολικής τάξης σε ένα μουσείο θα δώσει το έναυσμα και τη βάση για περαιτέρω επικοινωνία και κατανόηση της ιστορίας του τόπου όπου διαμένουν οι μαθητές από άλλη χώρα. Οι αλλοδαποί μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να εμπλακούν πιο ουσιαστικά με τα ιστορικά κατάλοιπα της νέας τους πατρίδας μέσω των βιωμάτων που μπορεί να τους προσφέρει το μουσείο και ένα αντίστοιχο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Τα αποτελέσματα ενδέχεται να είναι ενθαρρυντικά, καθώς εξαλείφονται τυχόν άγνωστες πτυχές της ιστορίας του τόπου όπου ζουν πλέον οι μαθητές αυτοί, συμμετέχουν ενεργά στη σχολική και κοινωνική ζωή διότι πλέον διαθέτουν (έχοντας δει ένα έκθεμα σε μουσείο, έχοντας βιώσει μια εμπειρία σε ένα μουσειακό περιβάλλον) περισσότερες γνώσεις γύρω από την ιστορία του νέου τους τόπου.

Μερικά παραδείγματα τα οποία αντικατοπτρίζουν τη συμβολή ενός μουσείου σε πολυφυλετικά ζητήματα και γνώσης άλλων πολιτισμών²⁵ είναι ο μουσείο Victoria and Albert στο Λονδίνο, που οργάνωσε έκθεση και εργαστήρια ινδικής χειροτεχνίας, σε συνεργασία με την κοινότητα των Ινδών της πόλης, το μουσείο Μετανάστευσης που επικεντρώνεται στο φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμιακών ομάδων, όπως το Μουσείο Μετανάστευσης, το οποίο είναι δημιούργημα του

²⁵ Πηγή: Γκότσης Στ. “ Διαπολιτισμικότητα: ερωτήματα για τα μουσεία και τη μουσειακή εκπαίδευση” σελ.: 5 (Διαθέσιμο στο διαδίκτυο- Αρχείο Microsoft Word- Τελευταία επίσκεψη:6/5/2015

Γερμανικού κέντρου μετανάστευσης στη Βρέμη, , το μουσείο Ασιατικής Τέχνης στην Κέρκυρα ή το Εβραϊκό μουσείο της Ελλάδος που αφηγούνται την ιστορία διαφορετικών πολιτισμών κάτω από τον ζυγό του εκάστοτε κυρίαρχου, το Museum of London το οποίο, πριν από μια δεκαετία σχεδόν, είχε οργανώσει μια περιοδική έκθεση με θέμα τις πληθυσμιακές ομάδες που έχουν εγκατασταθεί στο Λονδίνο από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα ("Peopling of London") και είχε συνεργαστεί με τις μειονοτικές κοινότητες της πόλης (προσφορά αντικειμένων, άποψη για στήσιμο, συνεντεύξεις - προφορική ιστορία).

5. Η Εφαρμογή της Μουσειοπαιδαγωγικής στη Διδακτική της Ιστορίας σε Πολυφυλετική Σχολική Τάξη

«...[...]...οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς στόχους του μουσείου σχετίζονται με τη διατήρηση στις πολιτιστικής κληρονομιάς, τη γνώση του παρελθόντος και την ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας. Τέτοιοι στόχοι είναι φανερό ότι δεν μπορεί να ταυτιστούν με την πολύ γενικότερη και ευρύτερη στοχοθεσία του σχολείου. Ενδεχομένως καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό τη στοχοθεσία επιμέρους μαθημάτων και ειδικότερα του μαθήματος της Ιστορίας. Εξάλλου, τα περισσότερα μουσεία στον κόσμο είναι ιστορικά – λαογραφικά και το περιεχόμενο των συλλογών τους κατάλληλο για την κατανόηση ιστορικών εννοιών...[...]...» (Δάλλκος, 2000: 23).

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την παρουσία αλλοδαπών παιδιών στα δημοτικά σχολεία της Πάτρας και τη μετατροπή των σχολικών τάξεων σε πολυφυλετικές τάξεις καθώς και τα ζητήματα που, πιθανόν, να προκύπτουν στη διδασκαλία έγινε ο σχεδιασμός μιας εκπαιδευτικής δράσης η οποία αξιοποιεί τη μουσειοπαιδαγωγική θεωρία. Επιλέχθηκε το μάθημα της Ιστορίας, της Δ' Δημοτικού για την διεξαγωγή του μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος με την παράλληλη χρήση μουσειοσκευής

5.1 Η Επιλογή του Μαθήματος της Ιστορίας στο Δημοτικό

“Ο ρόλος της ιστορίας στη σχολική εκπαίδευση είναι ένα θέμα που απασχολεί τις περισσότερες κοινωνίες σήμερα, γιατί μεταξύ άλλων, συνδέεται με τον έντονο, σύγχρονο προβληματισμό για τη φύση της.” (Γεώργιος Πλαϊνός)²⁶

Η Ελλάδα ως έθνος έχει μια πολύ παλιά και ένδοξη ιστορία. Από μυθικούς θεούς που πέταγαν κεραυνούς μέχρι προσωπικότητες που συνέβαλαν στις επιστήμες, εδαφικούς πολέμους και συμμαχίες με άλλες ισχυρές χώρες. Οι εξελίξεις και τα νέα δεδομένα για την ιστορία της Ελλάδας δεν σταματούν ποτέ (λ.χ. Τάφος της Αμφίπολης).

Ως μαθητές στο σχολείο μάθαμε συγκεκριμένα κομμάτια της ιστορίας με συγκεκριμένο τρόπο, όπως υπαγορεύει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Στη πορεία της ζωής μας, μεγαλώνοντας, όχι μόνο μπορεί να μας δοθεί η δυνατότητα για περαιτέρω γνώση για να μάθουμε και άλλα γεγονότα της ιστορίας (γεγονότα τα οποία, ίσως, δεν αναγράφονται στο σχολικό βιβλίο και μας ήταν άγνωστα) αλλά με περισσότερη κριτική σκέψη και ανάλογα με τα “πιστεύω” μας και με τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που

²⁶ Πλαϊνός Γ.:<http://dim-agnant.kar.sch.gr/autosch/joomla15/index.php/site-map/articles/83-articles/156-article-21> (τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015)

διαμορφώνει ο καθένας μας, τα κατανοούμε καλύτερα και τα αντιλαμβανόμαστε με τελείως διαφορετικό τρόπο απ'ότι τα αντιλαμβανόμασταν ως μαθητές. Πρόκειται για μια “σταθερή” επιστήμη με παράλληλα, τόσο “ασταθείς μεταβλητές”. Πρόκειται για μια επιστήμη με αστείρευτες πηγές που συνεχώς έχει να μας παρουσιάσει νέα δεδομένα για περιόδους της χώρας που δεν γνωρίσαμε ποτέ.

Ο μαθητής έχει κάθε δικαίωμα και οφείλει να γνωρίζει την εθνική και πολιτισμική του κληρονομιά και ταυτότητα. Όχι μόνο να γνωρίζει ποιο έτος χτίστηκε ο Παρθενώνας, αλλά και διεθνή γεγονότα και συνεργασίες που επηρεάζουν ακόμα τη χώρα του και στη σημερινή εποχή της οικονομικής κρίσης, αυτόν και την οικογένειά του. Η ιστορία που διδάσκεται στο σχολείο είναι η “ραχοκοκαλιά” αυτής της γνώσης.

Μελετώντας την ιστορία άλλων χωρών, έστω και επιφανειακά, ενδέχεται να αντιληφθούμε ομοιότητες με τη δική μας ιστορία και μυθολογία. Παραδειγματικά, σύμφωνα με την κοσμολογία και σύμφωνα με τον Βαβυλωνιακό μύθο στην αρχή βασίλευε το Χάος, όπως σύμφωνα με την Θεογονία του Ησίοδου και την ελληνική μυθολογία στην αρχή υπήρχε μόνο το Χάος. Η ιερά δενδροφορία είναι ένα πανάρχαιο ελληνικό έθιμο που το συναντάμε και στη μυθολογία άλλων λαών, όπως των Σκανδιναβών (Λεκάκης, 2015).²⁷ Οι Αρβανίτες είναι πληθυσμιακή ομάδα της Ελλάδας, μέλη της οποίας μιλούν Αρβανίτικα, κλάδο της αλβανικής γλώσσας.²⁸ Πολιτικοί, όπως ο Εμβέρ Χότζα της Αλβανίας, κατά τη διάρκεια της κυβερνήσεως του οποίου ανακηρύχθηκε η Δημοκρατία του Αλβανικού Λαού²⁹. Μπορούμε, επομένως, να θεωρήσουμε πως η ιστορία είναι πιο “κοινή” απ'ότι νομίζουμε. Υπάρχουν διαφορές μα υπάρχουν και ομοιότητες. Από έννοιες όπως, η ανάγκη για ανεξαρτησία, οι ήρωες, οι νοοτροπίες μέχρι κοινούς θεούς, κοινούς ήρωες, κοινή καταγωγή.

Η ιστορία οφείλει να παρακινεί τους μαθητές δημοτικού να ανακαλύψουν περισσότερη γνώση, να βλέπουν τα ιστορικά γεγονότα από διαφορετικές οπτικές πλευρές και όχι καθολικά και απόλυτα. Τα παιδιά του δημοτικού κυμαίνονται σε ηλικίες 6-12 ετών και διδάσκονται ιστορία στο σχολείο από 8-12 ετών (Γ' Δημοτικού-ΣΤ' Δημοτικού). Λόγω του νεαρού της ηλικίας τους δεν έχουν αποκτήσει, ακόμα, πλήρη ιστορική συνείδηση και εικόνα των ιστορικών γεγονότων. Είναι παιδιά-“πλαστελίνη” διότι υπάρχει η δυνατότητα, με τις κατάλληλες παιδαγωγικές μεθόδους, να αρχίζουν να “πλάθονται” σε αρωγούς ενός πολιτισμικού έργου μέσα σε μια κοινωνία, ξεκινώντας από μια μικρογραφία της που είναι το σχολείο. Δίνοντας τη βάση, σε ένα παιδί δημοτικού να αναπτύξει και να συνεχίζει να αναπτύσσει τη κριτική του σκέψη, δημιουργώντας του την λαχτάρα για πολύπλευρη μάθηση όσο μεγαλώνει, κάνοντας το να αντιμετωπίζει την ιστορία σαν ένα, γεμάτο περιπέτειες, παραμύθι της χώρας του, “πλάθεται” ένας άνθρωπος-πολίτης, με τη γνώση ως όπλο κοινωνικού βίου, ενταγμένος και έτοιμος να προσφέρει σε μια κοινωνία αντιμετωπίζοντας όλους τους συνανθρώπους του ίσα. Σε αντίθεση, ας τολμήσουμε να αναφέρουμε, ένα μαθητή Γυμνασίου και ειδικότερα Λυκείου, που έχει ήδη “πλάσει”, λόγω ηλικίας, λόγω ερεθισμάτων και αυξημένης συναναστροφής με άλλους ανθρώπους και με τη κοινωνία, ορισμένες αξίες και καθίσταται, ίσως, τότε λίγο πιο δύσκολο να “εμφυτευτούν” εκ νέου νέες αξίες πιο ωφέλιμες για τον ίδιο μα και για το κοινωνικό του μέλλον.

5.2 Η Επιλογή της Πολυφυλετικής Τάξης Δημοτικού

Όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω (βλ. κεφ. 4.2 *Η σύζευξη Διαπολιτισμικότητας-Πολυφυλετικότητας*) πολυφυλετική είναι η κοινωνία που αποτελείται από διαφορετικές φυλές.

²⁷ Λεκάκης Γ.: <http://www.elzoni.gr/html/ent/033/ent.17033.asp> (τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015)

²⁸ Εγκυκλοπαίδεια ‘Δομή’ 2002-2004 τ.3, σελ.:444

²⁹ Εγκυκλοπαίδεια ‘Δομή’ 2002-2004 τ.2, σελ.:154

Πολυφυλετική τάξη ενός δημοτικού σχολείου είναι η τάξη της οποίας οι μαθητές προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Η τάξη αυτή μπορεί να έχει μαθητές λ.χ. από την Ελλάδα, την Αλβανία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία. Η διαφορετική καταγωγή των μαθητών χαρακτηρίζει μια σχολική τάξη ως πολυφυλετική.

Από τη δεκαετία του '90 κυρίως και μετά, στην Πάτρα παρατηρήθηκε μεγάλη εισροή μεταναστών, οι οποίοι σταδιακά εντάχθηκαν στην κοινωνική ζωή της πόλης. Το φαινόμενο αυτό είχε ως συνέπεια και την είσοδο μαθητών των αντίστοιχων εθνικοτήτων στα δημοτικά σχολεία. Το σχολείο, επομένως αποτελεί πλέον, μια μικρογραφία της κοινωνίας και των ατόμων που την απαρτίζουν.

Η ευκαιρία να παρατηρήσουμε και να μελετήσουμε μια πολυφυλετική σχολική τάξη μπορεί να μας οδηγήσει σε βαθύτερη παρατήρηση και μελέτη της κοινωνίας όπου ζούμε. Να γνωρίσουμε το πολιτιστικό υπόβαθρο των γύρω μας, να μάθουμε για άλλους λαούς και πολιτισμούς από πρόσωπα που τα γνωρίζουν εκ του πρακτέου, να κατανοήσουμε και να μάθουμε να σεβόμαστε την ιστορία, τη θρησκεία και τη διαφορετικότητα του άλλου. Με αυτό τον τρόπο, γινόμαστε καλύτεροι πολίτες, δημιουργώντας σωστές και ανθρώπινες σχέσεις με άτομα άλλης χώρας γινόμαστε εμείς καλύτεροι και προς τον εαυτό μας και προς τα έξω, μαθαίνουμε να βασιζόμαστε στη ορθολογική μας σκέψη και όχι σε προκαταλήψεις.

5.3 Μεθοδολογική Προσέγγιση

Στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα παρουσιαστεί στη συνέχεια γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης της κονστρουκτιβιστικής θεωρίας και της θεωρίας των “πολλαπλών ευφυϊών”. Βασικός σκοπός είναι να γίνει μια προσπάθεια εφαρμογής των μουσειοπαιδαγωγικών θεωριών και εργαλείων στο διδακτικό έργο του σχολείου και συγκεκριμένα στο μάθημα ιστορίας της Δ΄ τάξης δημοτικού.

Οι μέθοδοι και τα εργαλεία της σύγχρονης μουσειοπαιδαγωγικής που έχουν χρησιμοποιηθεί είναι περισσότερο γνωστικές, παρά διδακτικές, με αποτέλεσμα και το σώμα, τα συναισθήματα και το μυαλό του εκάστοτε μαθητή να βρίσκονται σε μια δημιουργική εγρήγορση. Βασικός στόχος αυτών των μεθόδων είναι η ενσυναίσθηση, η ικανότητα, δηλαδή, να κατανοούν και να αισθάνονται τα συναισθήματα ενός άλλου ατόμου, να “μπουν στη θέση του”, να αντιληφθούν ότι υπάρχουν παραπάνω από μία, οπτικές πλευρές για το ίδιο θέμα.³⁰

Η κονστρουκτιβιστική μέθοδος επικροτεί τον αναστοχασμό και την “κατασκευή” των εμπειριών. Σε μια προσπάθεια προσέγγισης αυτής της μεθόδου κλήθηκαν οι μαθητές βασισμένοι σε παλαιότερες γνώσεις τους, γνώσεις με τις οποίες έχουν έρθει σε επαφή (μέσω των τετραδίων εργασιών του σχολείου, μέσω της σχολικής αξιολόγησης και γενικότερα μέσω της μετάδοσης του μαθήματος) να βιώσουν κάτι καινούργιο. Γίνεται προσπάθεια να προσεγγιστεί η μάθηση ως μια πιο ενεργητική διαδικασία (σύμφωνα με τις υποδομές που θέτει η κονστρουκτιβιστική θεωρία) με στόχο ο κάθε μαθητής να διαπιστώσει τη χρησιμότητα των γνώσεων του σε νέες καταστάσεις.

Ο Gardner υποστηρίζει πως κύριος «ένοχος» για την οποιαδήποτε άνιση ανάπτυξη μεταξύ των ευφυϊών θεωρείται το σχολείο, το οποίο επικεντρώνεται στην καλλιέργεια δύο μόνο ευφυϊών - γλωσσικής και λογικομαθηματικής - αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τις υπόλοιπες. Υποστηρίζει ακόμα πως οι νοημοσύνες συνεργάζονται, και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.³¹ Δεδομένου πως το σχολείο επικεντρώνεται στη καλλιέργεια της γλωσσικής και

³⁰ http://www.i-red.eu/resources/projects-files/sxedio_drasis-protypos_symvouleytikos_odigos.pdf (σελ.13, τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015)

³¹ Σημειώσεις για μάθημα: Παιδική Ψυχολογία και Διαπροσωπικές Σχέσεις-Πολλαπλή Νοημοσύνη, σελ.: 3 (Διαθέσιμο στο διαδίκτυο – Αρχείο Microsoft Word – Τελευταία επίσκεψη:6/5/2015)

λογικομαθηματικής, μέσω των δραστηριοτήτων που εφαρμόζονται στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε μαθητές Δ΄τάξης δημοτικού, γίνεται προσπάθεια να καλλιεργηθεί περαιτέρω και η γλωσσική νοημοσύνη και συνδυαστικά ορισμένες επιπλέον όπως η Διαπροσωπική, η Οπτική και η Υπαρξιακή (με την ευρύτερη έννοια οι δύο τελευταίες)

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που προτείνουμε, αναδεικνύει τις εφαρμογές της μουσειοπαιδαγωγικής που θα καταστήσουν τη μάθηση συμμετοχική για όλους τους μαθητές, με τη χρήση μουσειοσκευής. Οι μαθητές θα λειτουργούν σε ομάδες και επιθυμητό θα είναι να συνεργάζονται, να σκέφτονται, να δημιουργούν, να αναβιώνουν και να αναπτύσσουν νέες δεξιότητες και προσωπικές στάσεις και αξίες μέσω των μεθόδων του αυτοσχεδιασμού, του θεατρικού παιχνιδιού και της ανταλλαγής απόψεων. Η χρήση της προσωποποίησης και του διαλόγου θα βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν την ικανότητα έκφρασης ισχυρών επιχειρημάτων, καθώς και ετοιμότητα στο λόγο τους. Θα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως μια δεξιότητα ειδικά, σε σχέση με την ενσυναίσθηση και τη δημιουργία.

5.4 Σχεδιασμός Μουσειοπαιδαγωγικού Προγράμματος

5.4.1 Περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τη χρήση μουσειοσκευής απευθύνεται σε παιδιά της Δ΄ τάξης Δημοτικού. Κεντρικός κορμός του είναι ο Πελοποννησιακός Πόλεμος και τον διδάσκονται οι μαθητές στην τάξη αυτή.

Το πρόγραμμα είναι βασισμένο στην ύλη που έχουν διδαχτεί οι μαθητές κατά τη διάρκεια του μαθήματος της ιστορίας. Βασική ιδέα του προγράμματος είναι να πραγματοποιηθεί ένα παιχνίδι πάνω στις υπάρχουσες γνώσεις των μαθητών για τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, προκειμένου να μελετηθεί η διδακτική υποστήριξη που μπορεί να παρέχει ένα μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα θέτοντας, ως βασική υποδομή τις γνώσεις που λαμβάνονται μέσω του αναλυτικού σχολικού προγράμματος.

Στόχος του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η εμπέδωση της γνώσης μέσω ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων.

Δραστηριότητες: Αυτοσχεδιασμός

Θεατρικό Παιχνίδι

Συζήτηση-Ανταλλαγή Απόψεων

Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες και προχωρούν σε ένα είδος θεατρικού debate με θέμα τον Πελοποννησιακό Πόλεμο και την εξέλιξή του.

ΟΜΑΔΕΣ: Η μία ομάδα είναι η Αθήνα και η άλλη η Σπάρτη, με ενεργό ρόλο πρόσωπα-ηγέτες της κάθε πόλης.

ΠΡΟΣΩΠΑ: Ο Περικλής, ο Αλκιβιάδης και ο Αγησίλαος για την Αθήνα, ο Λύσανδρος και ο Ξενοφώντας για τη Σπάρτη είναι ορισμένα παραδείγματα ιστορικών προσώπων που μπορούν να ενσαρκώσουν οι μαθητές. Το κάθε παιδί παίρνει τη μορφή κάποιου προσώπου μα μπορούν ακόμα και να φανταστούν και να δημιουργήσουν πρόσωπα, τα οποία θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην έκβαση της ιστορίας, προκειμένου να έχει κάθε μαθητής ενεργό ρόλο. Για παράδειγμα, κάποιος άγνωστος πολύ καλός φίλος και συμβουλάτορας του Περικλή.

Σε ό,τι αφορά τα γυναικεία πρόσωπα, οι μαθήτριες θα έχουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν τον αντίστοιχο ρόλο, αναδεικνύοντας έτσι τη διαφορετικότητα στο έργο της γυναίκας μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης. Αυτό εξυπηρετεί όχι μόνο καθαρά διδακτικούς στόχους, δηλαδή να εμπειδώσουν οι μαθήτριες το ρόλο των γυναικών στις δύο αυτές πόλεις μα και ενδυναμώνεται

η ενεργή συμμετοχή όλων των μαθητών και όχι μόνο των αγοριών που θα ενσαρκώσουν τους στρατηγούς των πόλεων της Σπάρτης και της Αθήνας.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Οι δύο ομάδες θα έχουν στη διάθεση τους ένα λεπτό για να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικές με τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Θα τους δοθεί η ευκαιρία να σκεφτούν, να φανταστούν, να εκτιμήσουν και να περιγράψουν την κατάσταση που οδήγησε τις δυο πόλεις σε πόλεμο, να συζητήσουν γιατί ήταν ανταγωνιστικές. Να συζητήσουν για τις συμμαχίες και τις συγκρούσεις. Θα έχουν την ευκαιρία να “αλλάξουν” την ιστορία, όπως την ξέρουν. Να αναδείξουν, δηλαδή, διαφορετικό νικητή του πολέμου, ακόμα και να συμφωνήσουν σε ειρήνη. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να τεκμηριώσουν την απόφασή τους. Το ιστορικό πρόσωπο που ενσαρκώνει το κάθε παιδί ξεχωριστά θα παίζει σημαντικό ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα.

Πρέπει να τονιστεί, πως με το παρόν μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα ενισχύονται και στόχοι που θέτει το βιβλίο του δασκάλου για τα μαθήματα που αναφέρονται στον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Οι μαθητές έπειτα από την διδασκαλία που έχει πραγματοποιηθεί στην τάξη και γνωρίζοντας πλέον το κομμάτι αυτό της ιστορίας, είναι να θέση να κατανοήσουν αιτίες, αφορμές, να προβληματιστούν γύρω από τα γεγονότα του Πελοποννησιακού Πολέμου.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΟΥ ΣΥΝ-ΕΚΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕΣΩ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

- Να εντοπίσουν τις αιτίες του πολέμου.
- Να κατανοήσουν την έννοια του εμφυλίου πολέμου.
- Να προβληματιστούν για πιθανά αποτελέσματα του εμφυλίου πολέμου.
- Να κατανοήσουν τον ρόλο που παίζουν οι ηγέτες στη διαμόρφωση της ιστορίας ενός τόπου.
- Να προβληματιστούν πάνω στις συνέπειες που δημιουργήθηκαν ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις μετά από έναν εμφύλιο πόλεμο.

5.4.2 Επιδιωκόμενοι στόχοι εκπαιδευτικού προγράμματος

-Η **προσπάθεια προσέγγισης κονστρουκτιβιστικής θεωρίας:** Μέσω του εκπαιδευτικού προγράμματος, οι μαθητές θα **συνδυάσουν τις ολοκληρωμένες, πλέον, γνώσεις τους** πάνω στο κεφάλαιο του Πελοποννησιακού Πολέμου, με προσωπικές τους απόψεις. Θα δοθεί η δυνατότητα στους μαθητές να **διαπιστώσουν τη χρησιμότητα των γνώσεων** τους πριν προχωρήσουν και τις εφαρμόσουν με πιο **εμπειρικό και βιωματικό τρόπο**.

-Με τη χρήση πολλαπλών προσώπων στο ιστορικό θεατρικό “debate” όλοι οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να είναι **ενεργά μέλη** του εκπαιδευτικού προγράμματος.

-Η **προσπάθεια προσέγγισης της θεωρίας περί “πολλαπλών ευφυϊών”:** Με την εφαρμογή του “debate” όλοι οι μαθητές θα έχουν την δυνατότητα να καλλιεργήσουν παραπάνω τη **Γλωσσική Νοημοσύνη** τους, διότι επιθυμητό είναι να χρησιμοποιήσουν με ευκολία τις λέξεις και τις ημερομηνίες που συνδέονται με τον Πελοποννησιακό πόλεμο και έχουν ήδη διδαχτεί, καθώς επίσης και θα πρέπει να δώσουν άμεσα απαντήσεις, να αυτοσχεδιάσουν στις ερωτήσεις που θα τους γίνουν. Γίνεται προσπάθεια να καλλιεργηθεί και η **Οπτική Νοημοσύνη**, με τη ευρύτερη έννοια, καθώς οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να “δημιουργήσουν ” μέσα στη σχολική αίθουσα μια “εικόνα” που σχετίζεται με τον Πελοποννησιακό πόλεμο και να την θεωρήσουν από μια διαφορετική σκοπιά χρησιμοποιώντας τη φαντασία τους. Μέσω των ομάδων και της συνεργασίας οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν και τη **Διαπροσωπική τους Νοημοσύνη** και να δουν τον εαυτό τους πως λειτουργεί σαν μέρος μιας ομάδας που θα παίζει σημαντικό ρόλο στις

“αποφάσεις”. Τέλος, γίνεται προσπάθεια καλλιέργειας και της **Υπαρξιακής Νοημοσύνης** (με μια ευρύτερη έννοια) διότι οι μαθητές θα δεχτούν ερωτήσεις σχετικές με πόλεμο, την ειρήνη, με την ανθρώπινη απώλεια. Θα μπορούν να προβληματιστούν “ζώντας” ένα ιστορικό γεγονός που σχετίζεται με τις έννοιες αυτές.

-Με την ουσιαστική εμπλοκή τους οι μαθητές, επιδιώκεται **να προβληματιστούν**, να **διερευνήσουν** περαιτέρω κάποια ιστορικά στοιχεία και να **εμβαθύνουν στη γνώση** μέσω των συμμαθητών τους ή ακόμα και μέσω των ιδίων.

- Οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να αναβιώσουν το κομμάτι αυτό της ιστορίας και να “γίνουν κομμάτι” της. Θα έχουν λόγο, πλέον, στην ιστορία με την χρήση της **μεθόδου της προσωποποίησης/οικειοποίησης** ιστορικών προσώπων, εκφράζοντας τη γνώμη τους, δίνοντάς τους την ευκαιρία **να αναπτύξουν και την ενσυναίσθησή τους**. Με αυτό τον τρόπο, οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν και την **κριτική τους σκέψη με επιχειρηματολογία**. Θα κληθούν να έχουν **ετοιμότητα στο λόγο τους, ευφράδεια**, προκειμένου αυτοσχεδιαστικά και αυθόρμητα να απαντήσουν στις ερωτήσεις που τους γίνονται μέσα σε ένα λεπτό.

-Με τη χρήση βοηθητικών υποστηρικτικών αντικειμένων (καρφίτσες, νομίσματα) προκαλείται το **έντονο ενδιαφέρον** των μαθητών, η **φυσική τους περιέργεια**, στοιχεία που θα ήταν καλό να διαθέτουν οι μαθητές για την καλύτερη απόδοσή τους στο πρόγραμμα.

- Το εκπαιδευτικό πρόγραμμά σε συνδυασμό με τη μουσειοσκευή καθιστούν τους μαθητές **εν δυνάμει επισκέπτες μουσείων** καθώς μουσείο-μάθηση-ψυχαγωγία θα είναι αλληλένδετοι κρίκοι για την υπόλοιπη ζωή τους.

-Επιδιώκεται η **αποτελεσματική μάθηση και ψυχαγωγία** μέσω του συνδυασμού της διδακτικής ύλης και της παιδαγωγικής θεωρίας της μουσειοπαιδαγωγικής. Το επιθυμητό αποτέλεσμα του παραπάνω συνδυασμού είναι να δημιουργηθεί στους μαθητές **η ανάγκη για έρευνα και για περισσότερη μάθηση**

-Μέσω της μουσειακής εκπαίδευσης επιδιώκεται να γίνει **σύνδεση με το Αναλυτικό Πρόγραμμα** του σχολείου και ειδικότερα με το γνωστικό αντικείμενο του Πελοποννησιακού πολέμου.

5.4.3 Προετοιμασία μουσειοσκευής³²

Σκοπός της διαδικασίας της προετοιμασίας, ήταν να κατασκευαστούν αντικείμενα τα οποία με βιωματικό τρόπο θα βοηθήσουν τα παιδιά που θα συμμετέχουν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, να κατακτήσουν τον ρόλο που κλήθηκαν να δραματοποιήσουν και να αισθανθούν τα ίδια κομμάτι της ιστορίας. Έτσι, έπρεπε να δημιουργηθούν καρφίτσες και νομίσματα ξεχωριστά για την κάθε πόλη, ανάλογα με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν την περίοδο του Πελοποννησιακού πολέμου σε αυτές. Ο αριθμός των αντικειμένων προς δημιουργία προβλεπόταν επαρκής για είκοσι παιδιά.

Επιπλέον, για το πρόγραμμα χρησιμοποιήθηκαν δύο κάπες που προορίζονταν για τους αρχηγούς των δύο πόλεων. Για τον αρχηγό των Αθηναίων μια κάπα σε βαθύ κόκκινο χρώμα, ενώ για τον αρχηγό των Σπαρτιατών σε κυπαρισσί χρώμα.

Για την ενίσχυση του προγράμματος, δημιουργήσαμε CD που περιείχε εικόνες και χάρτες από το βιβλίο της ιστορίας των μαθητών, από μουσειακά αντικείμενα που σχετίζονται με τον Πελοποννησιακό πόλεμο και είναι εκτεθειμένα σε διάφορα μουσεία (λήψη εικόνων από τους ιστότοπους διάφορων μουσείων), από ποικίλα άρθρα σχετικά με το θέμα και τα οποία προβάλλονταν μέσω φορητού υπολογιστή κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού

³² Για τα υλικά κατασκευής των υποστηρικτικών αντικειμένων της μουσειοσκευής καθώς και για τα ολοκληρωμένα αντικείμενα, βλ. Παράρτημα III

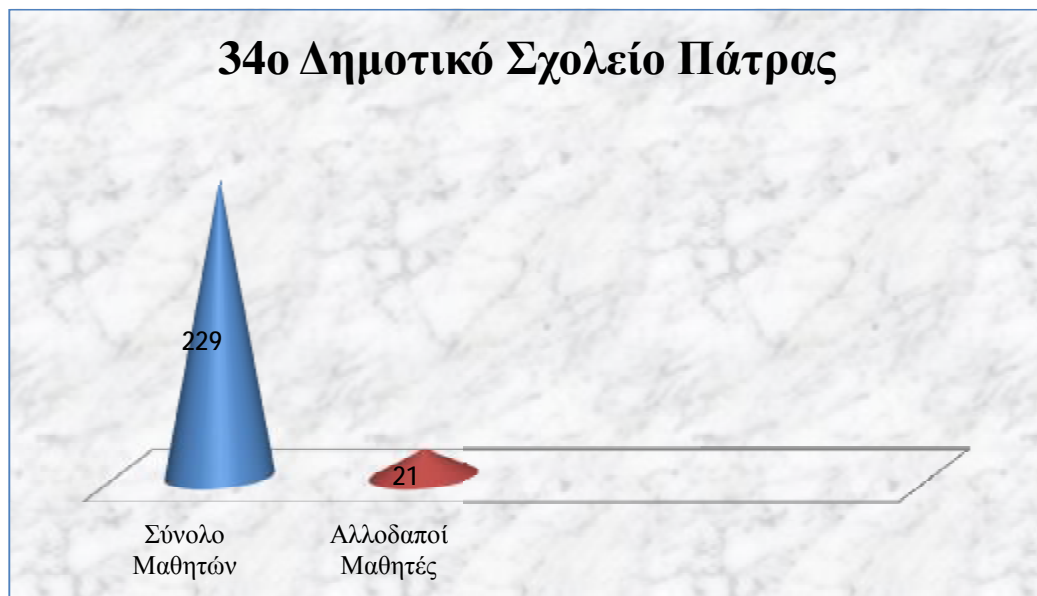
προγράμματος.

Επίσης, στοιχειοθετήθηκε ενημερωτικό φυλλάδιο όπου αναγραφόταν ο τίτλος της πτυχιακής εργασίας, ο σκοπός και οι στόχοι του εκπαιδευτικού προγράμματος, σύντομη περιγραφή του μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος, οι διδακτικοί στόχοι του μαθήματος της Ιστορίας, καθώς επίσης και λίγα λόγια για την σημασία της Μουσειοπαιδαγωγικής και τη συμβολή της στον τομέα της μάθησης μέσω της ψυχαγωγίας.

Τέλος, όλα τα προαναφερθέντα αντικείμενα, τοποθετήθηκαν μέσα σε ένα ειδικό κουτί, που αποτέλεσε την μουσειοσκευή.

Ακολούθως, παρουσιάζεται η εφαρμογή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος σε πολυφυλετική σχολική τάξη. Συγκεκριμένα, το πιλοτικό πρόγραμμα με τη χρήση μουσειοσκευής, που πραγματοποιήθηκε στη Δ' τάξη του 34^{ου} Δημοτικού Σχολείου Πατρέων. Άξονας αυτού του πιλοτικού προγράμματος είναι η ιστορία που έχουν ήδη διδαχτεί οι μαθητές στην τάξη αυτή.

Το 34^ο Δημοτικό Σχολείο Πατρών μας δημιούργησε θετική εντύπωση, χάρη στην άμεση συνεργασία με τη διευθύντρια, καθώς και με τους ερωτηθέντες μαθητές και δάσκαλους. Στην είσοδο του σχολείου είχε δημιουργηθεί ένα ξεχωριστό μικρό αυτοσχέδιο “μουσείο” μολυβιών, γόμας και ξύστρας. Σε ένα επίπλο αποθηκευτικού χώρου με γυάλινη πρόσοψη και τρία ράφια υπήρχαν διαφορετικά είδη μολυβιού, γόμας και ξύστρας ανά ράφι. Τοποθετημένο εξωτερικά στην κορυφή του επίπλου, υπήρχε ένα ορθογώνιο κομμάτι από χαρτόνι στο οποίο ήταν γραμμένο : ‘Μουσείο Μολυβιού-Γόμας-Ξύστρας’. Αυτή η κατασκευή μας τράβηξε αμέσως τη προσοχή (πέραν γιατί δεν είχαμε συναντήσει κάτι σχετικό στα σχολεία που επισκεφτήκαμε για τις συνεντεύξεις (βλ.Παράρτημα IV) μα μας τράβηξε τη προσοχή σαν πρωτότυπη ιδέα και στοιχείο δημιουργικότητας του σχολείου), κάνοντας μας να υποθέσουμε τον τρόπο που, διευθύντρια, διδάσκοντες και μαθητές, αντιμετωπίζουν την έννοια του μουσείου.

5.4.4 Γνωριμία με το Σχολείο

Η επιλογή του 34^{ου} Δημοτικού σχολείου έγινε βάσει των προαναφερθέντων κριτηρίων. Πιο συγκεκριμένα, η Δ' τάξη του δημοτικού επιλέχθηκε εσκεμμένα, καθότι είναι η μοναδική τάξη όπου οι μαρτυρίες από τις συνεντεύξεις μας (βλ.Παράρτημα IV- η επαφή μας μέσω συνεντεύξεων σε Δ' τάξη δημοτικού περιορίζεται σε μια έναντι των υπολοίπων τάξεων που είναι δυο σε κάθε τάξη) είναι λιγότερες, σε σχέση με τις υπόλοιπες τάξεις του δημοτικού.

Έτσι, αφενός καθίσταται δυσκολότερη η διαδικασία προσαρμογής του πιλοτικού προγράμματος, αφετέρου το έναυσμα για περαιτέρω έρευνα είναι μεγαλύτερο.

Η διευθύντρια του 34^{ου} Δημοτικού Σχολείου Πατρών, κ. Ι.Τ. κατά την πρώτη μας επίσκεψη στο σχολείο με σκοπό την συνεργασία και την εφαρμογή του πιλοτικού, προτεινόμενου προγράμματος, συνέστησε συνάντηση με τον δάσκαλο της Δ΄ Δημοτικού.

Κατόπιν, λοιπόν, συνεννόησης με την διευθύντρια του σχολείου, ακολούθησε συνάντηση με τον κύριο Ν., δάσκαλο της Δ΄ δημοτικού, ο οποίος εξέφρασε την προθυμία του να συνεργαστεί. Ο κ. Ν. ήταν ευγενικός και προσιτός. Άκουσε, με μεγάλο ενδιαφέρον την περιγραφή του πιλοτικού προγράμματος. Ανέφερε, πως στην τάξη του υπήρχαν δύο παιδιά αλβανικής καταγωγής, ο Γ. και η Χ., και συνολικά 18 μαθητές. Η συζήτηση συνεχίστηκε ρωτώντας τον υπεύθυνο δάσκαλο κατά πόσο θα ήταν ορθό να ερωτηθούν τα παιδιά αυτά, για τους ήρωες της ιστορίας της χώρας καταγωγής τους, επιθυμώντας να τονιστεί το γεγονός, πως η έννοια της ιστορίας είναι κοινή για κάθε λαό. Ο κ. Ν. εξήγησε: *«Τα παιδιά αυτά έχουν γεννηθεί εδώ, είναι Έλληνες και δεν γνωρίζουν ιστορία πέρα από τη δικιά μας. Αν οι γονείς ήθελαν να μάθουν τα παιδιά τους για την ιστορία τους, θα είχαν ξεκινήσει να το κάνουν. Επειδή, ακριβώς, οι Αλβανοί είναι πολύ προσαρμοστικοί, σαν λαός, αν πάνε τα παιδιά σπίτι, ξεκινώντας μια σειρά ερωτήσεων για τη χώρα τους δίχως προηγούμενη αναφορά από τους ίδιους τους γονείς, θα δημιουργηθούν απορίες στους γονείς για το τι συμβαίνει στο σχολείο».*

Επιπλέον, ανέφερε πως δεν αντιμετώπισε προβλήματα στην διεξαγωγή του μαθήματος που αφορούν στην διαφορετική καταγωγή των μαθητών. Μας ενημέρωσε πως μέσα στην εβδομάδα θα ολοκλήρωναν το κεφάλαιο του Πελοποννησιακού Πολέμου και θα προχωρούσε στις ανάλογες αξιολογήσεις των μαθητών. Εμείς επιθυμούσαμε, τουλάχιστον ένα κενό χρόνου, από τη γνωριμία-στην εφαρμογή, δύο εβδομάδων για να ολοκληρωθεί το αντίστοιχο κεφάλαιο, να ολοκληρώσουν οι μαθητές τα σχέδια εργασίας που ενδέχεται να τους είχε βάλει ο δάσκαλος, να “τελειοποιήσουν” τις γνώσεις τους γύρω από αυτό το κεφάλαιο της ιστορίας και δίχως να έχει περάσει μεγάλο χρονικό διάστημα να συμμετάσχουν στο μουσειοπαιδαγωγικό πιλοτικό μας πρόγραμμα.

Ο δάσκαλος, ανέφερε ακόμη τις μέρες που τα παιδιά διδάσκονται ιστορία, προκείμενου να γίνει η εφαρμογή του προγράμματος στην τάξη του μια από εκείνες τις μέρες. Άλλωστε, δεν επιθυμούσαμε να απασχολήσουμε διδακτικές ώρες άλλων μαθημάτων και πάνω από μια διδακτική ώρα του μαθήματος της ιστορίας. Τέλος, όταν έγινε αναφορά στο μικρό αυτοσχέδιο “μουσείο” του σχολείου και πως ήταν ένας από τους λόγους για να επιλέξουμε το συγκεκριμένο σχολείο για την πραγματοποίηση του πιλοτικού προγράμματος, ο κ. Ν. μας είπε με χαμόγελο και καμάρι πως η τάξη του το δημιούργησε αυτό, η τάξη στην οποία θα υλοποιηθεί και το πρόγραμμα.

Μετά από την εποικοδομητική συζήτηση με τον κ. Ν., ακολούθησε η γνωριμία με τα παιδιά. Είναι αναγκαία η ενημέρωσή τους σχετικά με την πραγματοποίηση του προγράμματος, καθώς είναι σημαντικό να παρατηρηθούν οι αντιδράσεις τους και ιδιαίτερα εκείνες των αλλοδαπών μαθητών, δίχως όμως να υπάρξει ιδιαίτερη μεταχείριση. Μπαίνοντας στη τάξη, παρατηρήσαμε αμέσως το παραπάνω “μουσείο” καθώς είχε μεταφερθεί από την είσοδο του σχολείου, στην τάξη των μαθητών-δημιουργών του.

Τα παιδιά αντέδρασαν με αναπάντεχο ενθουσιασμό κι έτσι προχώρησαν την ίδια στιγμή στην κλήρωση που θα καθόριζε τις ομάδες (Αθηναίοι και Σπαρτιάτες) για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Ο Γ. ήταν αυτός που επιθυμούσε να κάνει τη κλήρωση, δείχνοντας ιδιαίτερη ανυπομονησία, μα μια συμμαθήτριά του, πιο κοντά στο βάζο που ήταν τοποθετημένα τα χαρτάκια (προφανώς για άλλες δραστηριότητες) με τα ονόματα, ήταν τελικά αυτή που έκανε τη κλήρωση πάνω στην έδρα του δασκάλου. Χώρισε την έδρα σε δύο νοητά τμήματα και φωνάζοντας δυνατά τα ονόματα των συμμαθητών της που διάβαζε σε κάθε χαρτάκι, και το τοποθετούσε τότε στην ομάδα της Σπάρτης και τότε της Αθήνας. Αξίζει να αναφερθεί η

επιθυμία των παιδιών να ντυθούν με κατάλληλο τρόπο κατά την διεξαγωγή του προγράμματος, όταν τα ενημερώσαμε πως έχει γίνει ήδη η πρόβλεψη για «ενδυματολογικά βοηθήματα» (οι κάπες). Επιπλέον, έγινε σαφές στις δύο ομάδες ότι μπορούσαν στον ελεύθερο χρόνο τους εκτός τάξης να συζητήσουν, η κάθε μια για την πόλη της, με σκοπό να προετοιμαστούν για το επερχόμενο «debate».

Η δεύτερη επίσκεψη στο σχολείο πραγματοποιήθηκε μια εβδομάδα μετά τη πρώτη επαφή, με σκοπό την ενημέρωση του κ.Ν. για την ημερομηνία έναρξης του προγράμματος.

5.4.5 Εφαρμογή πιλοτικού μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος 33 34

Κατά την είσοδό μας στην σχολική αίθουσα, εν ώρα διαλείμματος, παρατηρήσαμε πως, όσα παιδιά βρίσκονταν μέσα στην τάξη προετοιμάζονταν ήδη φορώντας υφάσματα, στέμματα κ.ο.κ.

Ένα από τα παιδιά ανέλαβε να ειδοποιήσει και τα υπόλοιπα για να βοηθήσουν στην προετοιμασία της αίθουσας, όπου και κατέφθασαν σχεδόν αμέσως με ιδιαίτερο ενθουσιασμό.

Η διαμόρφωση της τάξης έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε τα θρανία να σχηματίζουν τα τείχη της πόλης. Τα παιδιά τοποθέτησαν μια καρέκλα πάνω σε ένα θρανίο στην οποία θα καθόταν ο «Περικλής», αναδεικνύοντας έτσι το πολίτευμα της πόλης των Αθηναίων. Αντίστοιχα, η ομάδα της Σπάρτης δημιούργησε «βουνά» από καρέκλες τοποθετώντας πολλές καρέκλες την μια πάνω στην άλλη και στην ψηλότερη θέση κάθισε ο «Ξενοφών», στην πιο χαμηλή ο «Λύσανδρος» κ.ο.κ.

Εκ παραλλήλου, ομάδα των συμφοιτητών μου μοίραζε κάπες στους αρχηγούς των πόλεων και καρφίτσες που είχαμε φτιάξει ειδικά για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, διαφορετικές για την κάθε ομάδα, με το έμβλημα της κάθε πόλης. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί, πως όλοι μας, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, ήμασταν ιδιαίτερος προσεκτικοί, πληρώνοντας κάθε κανόνα ασφαλείας προς αποφυγήν τραυματισμών, θέτοντας την ασφάλεια των παιδιών ως βασική προτεραιότητά μας.

Επιπλέον, στην αίθουσα είχε τοποθετηθεί φορητός υπολογιστής από τον οποίο προβάλλονταν ψηφιακές εικόνες που σχετίζονται με τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, μουσειακά αντικείμενα της ίδιας θεματικής και χάρτες.

Τα παιδιά, επιδεικνύοντας τον ενθουσιασμό τους, είχαν δημιουργήσει με δική τους πρωτοβουλία «πλοία» από χαρτόνι, με σκοπό να αναπαραστήσουν τις μάχες.

Με την έναρξη της διδακτικής ώρας, ξεκίνησε και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Ο δάσκαλος ήταν παρών, μα η παρουσία του ήταν διακριτική. Οι ομάδες αποτελούνταν από αγόρια και κορίτσια. Ο Γ. και η Χ. είχαν κληρωθεί να είναι στην ομάδα της Σπάρτης.

³³ Παρενθετικά, αναφέρεται ότι κατά την διεξαγωγή, αλλά και την προετοιμασία του προγράμματος, υπήρξε βοήθεια και υποστήριξη από δύο ακόμη συμφοιτητές, σε σχέση με την μουσειοσκευή που επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί στο πρόγραμμα, αλλά και την καταγραφή του προγράμματος σε ψηφιακή μορφή (φωτογραφικό υλικό).

³⁴ Για φωτογραφικό υλικό του προγράμματος κατά τη διεξαγωγή του βλ. Παράρτημα V

Αφού τα παιδιά έλαβαν τις θέσεις τους, τους εξηγήσαμε πως θα τους κάναμε ερωτήσεις και οι ίδιοι θα έπρεπε να απαντήσουν σε αυτές μέσα στο χρονικό περιθώριο που τους έδινε μια κλεψύδρα, που είχαμε τοποθετήσει μπροστά τους.

Οι ερωτήσεις που τους έγιναν ήταν οι εξής:

- Δύο πόλεις τόσο ισχυρές γιατί πολεμάτε ενώ, μπορείτε να κυριαρχείτε αρμονικά και οι δύο;
- Γιατί όχι ειρήνη;
- Ποια τα οφέλη του πολέμου ενώ γνωρίζετε πως θα χαθούν οι φίλοι, οι γιοι, οι άνδρες σας;
- Ας μας μιλήσουν οι στρατηγοί, που γνωρίζουν πολύ καλά τη δύναμη της πόλης τους, για την κατάσταση που επικρατεί σε έναν εμφύλιο πόλεμο.
- Κατανοείτε τις συνέπειες του πολέμου;
- Μπορείτε να προβείτε σε άλλες αποφάσεις και να επιλέξετε κάτι διαφορετικό;
- Γυναίκες της Σπάρτης και γυναίκες της Αθήνας, θα έχετε και οι 2 απώλειες από τον πόλεμο αυτό. Μιλήστε η μια ομάδα γυναικών στην άλλη για αυτό. Πώς αντιλαμβάνεστε τα πράγματα;
- Γνωρίζετε, ήδη, τι συνέβη πραγματικά από την ιστορία σας. Σας επηρέασε για να πάρετε τη τελική σας απόφαση;
- Αν δεν γνωρίζατε την ιστορία και το τελικό αποτέλεσμα του Πελοποννησιακού Πολέμου, θα είχατε πάρει άλλες αποφάσεις;

Τα παιδιά απάντησαν σε όλες τις ερωτήσεις με ενθουσιασμό. Μιλούσαν με ζωντάνια, φαντασία και επιχειρήματα, έχοντας “ενδυνθεί” τον ρόλο τους. Αποφάσισαν πόλεμο, παρά την αντίρρηση δύο παιδιών που επιθυμούσαν την ειρήνη. Ιδιαίτερες απαντήσεις ήταν εκείνες των “γυναικών της Σπάρτης” οι οποίες δήλωσαν: *«ξέρουμε ότι θα χάσουμε τους αγαπημένους μας, αλλά δεν μας νοιάζει αν είναι για το καλό της πόλης μας. Ή τάν ή επί τάς»* και οι ομόφωνες απαντήσεις και των δύο ομάδων πως η “απόφασή” τους για πόλεμο ήταν επηρεασμένη από την ιστορία και πως αν δεν γνώριζαν τη τελική έκβαση του Πελοποννησιακού Πολέμου θα είχαν προσπαθήσει να βρουν άλλη λύση. Πιο συγκεκριμένα, τρία από τα παιδιά (μια “Αθηναία” και δύο “Σπαρτιάτες”, εκ των οποίων η μια ήταν η Χ.) επιχειρηματολόγησαν για αυτές τους τις απαντήσεις.

Τα παιδιά, πριν από την τελευταία ερώτηση, εξέφρασαν την επιθυμία τους να αναπαραστήσουν μια ναυμαχία με τα χάρτινα καράβια τους. Ο υπεύθυνος δάσκαλος έδωσε την άδεια και η «μάχη» ξεκίνησε. Οι “γυναίκες της Σπάρτης” συμμετείχαν ενεργά και όταν μια “Αθηναία” φώναξε «οι γυναίκες δεν πολεμάνε» οι πρώτες απάντησαν *«Εμείς είμαστε Σπαρτιάτισσες και πολεμάμε»*.

Το χτύπημα του κουδουνιού σηματοδότησε τη λήξη της διδακτικής ώρας αλλά και του εκπαιδευτικού προγράμματος, όπως και είχε προγραμματιστεί εξ αρχής. Τα παιδιά εξέφρασαν την επιθυμία τους να κρατήσουν τις καρφίτσες τους και το ενημερωτικό υλικό ως ενθύμια του μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος. Με λαχτάρα, ακόμα εξέφρασαν την επιθυμία τους να επαναληφθεί η διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, μας ανέφεραν σε πιο διδακτικό κεφάλαιο της ιστορίας βρίσκονται τώρα και πως μόλις το ολοκληρώσουν θα ήθελαν να επαναλάβουμε παρόμοια δραστηριότητα. Ο κ.Ν. ανέφερε: *«Με αυτόν τον τρόπο, σίγουρα τα παιδιά έχουν εμπειρία πολύ καλύτερα την ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου. Ήταν σίγουρα μια πολύ ενδιαφέρουσα διδακτική προσέγγιση και σας ευχαριστούμε για αυτό»*.

5.4.6 Παρατηρήσεις

Συμπερασματικά, μελετώντας τις αντιδράσεις των παιδιών, παρατηρήθηκε πως η Χ. ήταν ιδιαίτερος δραστήρια, και εξέφραζε τον ρόλο της με αυτοπεποίθηση. Ήταν εκείνη που φώναζε πως οι Σπαρτιάτισσες πολεμούν. Ο Γ. ήταν πιο ηπίων τόνων και δεν συμμετείχε παρά

μόνο όταν του δινόταν ο λόγος καθώς και στην σκηνή της τελικής μάχης. Όταν ο φορητός υπολογιστής είχε μπει σε κατάσταση αδράνειας κατά την διάρκεια του προγράμματος, ο Γ. κούνησε το “ποντίκι” για να ξαναρχίσει η προβολή των εικόνων τις οποίες τις παρατηρούσαν οι μαθητές καθ’ όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Μέσω των ερωτήσεων έγινε προσπάθεια να γίνουν αντιληπτές οι απώλειες ενός πολέμου, κυρίως από την άποψη ανθρώπινων ζωών. Έγινε αισθητή η άγνοια των παιδιών για τις συνέπειες αυτές, πως η έννοια του θανάτου και της απώλειας είναι άγνωστες έννοιες, γεγονός που δικαιολογείται ηλικιακά.

Η θετική διάθεση των μαθητών και η προθυμία τους για την όλη διαδικασία του προγράμματος καθώς επίσης και η ενέργειά τους και ο τρόπος που αντιμετώπισαν την επιμορφωτική ψυχαγωγική δραστηριότητα, η επιθυμία τους να επαναληφθεί το συγκεκριμένο πρόγραμμα και τέλος η προφορική “αξιολόγηση” του δασκάλου μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά διασκεδάζουν με τέτοιου είδους επιμορφωτικά παιχνίδια και διατηρούν το ενδιαφέρον τους για την μάθηση. Χρησιμοποιούν τα ήδη κερτημένα από την διδακτική της ιστορίας και κάνουν βήματα προς την γνώση. Στόχος αυτής της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι η εσαεί κατάκτηση της γνώσης από τους μαθητές μέσω ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων με τη χρήση μουσειοσκευής.

Οι δραστηριότητες και οι μέθοδοι της μουσειοπαιδαγωγικής που εφαρμόζονται επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να κατανοήσουν πλήρως τις συνθήκες στις οποίες υπόκεινται οι ρόλοι που καλούνται να ενσαρκώσουν, λειτουργώντας επικουρικά στο προσωπικό, γνωστικό υπόβαθρο του καθενός από τους συμμετέχοντες και βάσει των διακριτών τους στοιχείων (φύλο, χαρακτήρας).

Ζητούμενο θα ήταν και ο Γ. να συμμετείχε πιο ενεργά κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του πιλοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος, σαν την Χ.. Όμως εκ των υστέρων έγινε αντιληπτό πως οι καλύτεροι του φίλοι κληρώθηκαν στην ομάδα της Αθήνας, γεγονός που ίσως επηρέασε την διακριτική του παρουσία κατά την διάρκεια του προγράμματος. Αυτό μπορεί να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα πως, ίσως, η Διαπροσωπική του Ευφυΐα να μην είναι τόσο ανεπτυγμένη. Να μην μπορεί να λειτουργήσει αυθόρμητα και δυναμικά με συμμαθητές του γύρω του που δεν έχει ιδιαίτερα στενές φιλικές σχέσεις, αδυνατώντας, σχεδόν, να γίνει ενεργό μέλος της ομάδας στην οποία κληρώθηκε.

5.4.7 Συμπεράσματα-Αποτίμηση του προγράμματος

-Αναφορικά με τους στόχους

Στο 34^ο Δημοτικό σχολείο που πραγματοποιήθηκε το πιλοτικό πρόγραμμα, έγινε μια αμιγής βιωματική αξιολόγηση. Η αξιολόγηση ήταν ανοιχτού τύπου με τους μαθητές και κλειστού τύπου με τον δάσκαλο.

Στο «Σχέδιο Δράσης για τη Πρόληψη ή/και την Καταπολέμηση του Ρατσισμού και των Διακρίσεων κάθε είδους, την Ανάδειξη της σημασίας της Διαφορετικότητας και τη Καταπολέμηση της Βίας στα Σχολεία-Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός για Εκπαιδευτικούς»³⁵ γίνεται λόγος για μια έρευνα που διεξήχθη σε πληθυσμό 294 εκπαιδευτικών. Στην έρευνα που σχετίζεται με τεχνικές παρουσίασης μιας δραστηριότητας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια τάξη, οι εκπαιδευτικοί τονίζουν πως οι αποτελεσματικές τεχνικές χαρακτηρίζονται από τέσσερα στοιχεία:

“Α) Κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των παιδιών. Οι δραστηριότητες θα πρέπει να είναι πρωτότυπες, να καλούν τους μαθητές σε δράση, να αφυπνίζουν το ενδιαφέρον τους. Για

³⁵ http://www.i-red.eu/resources/projects-files/sxedio_drasis-protypous_symvouleytikos_odigos.pdf (σελ.33-34, τελευταία επίσκεψη: 19/1/2015)

παράδειγμα, και μόνο η μετακίνηση των θρανίων σε κύκλο δημιουργεί μια άλλη ατμόσφαιρα και αλλάζει τη δυναμική της ομάδας.

Β) Κινητοποίηση του συναισθήματος των παιδιών. Οι δραστηριότητες δεν πρέπει να είναι θεωρητικές και διανοητικοποιημένες γιατί κουράζουν τους μαθητές. Η επαφή με τα συναισθήματα και η ελεύθερη έκφρασή τους, βοηθά να μετασχηματιστεί ο ψυχικός κόσμος του παιδιού οδηγώντας σε βαθιές και ουσιαστικές αλλαγές.

Γ) Έμφαση στη δράση και την πρωτοβουλία. Οι δραστηριότητες οι οποίες δίνουν στα παιδιά πρωτοβουλία για τη δομή ή την εξέλιξή τους φαίνεται να λειτουργούν καλύτερα και να είναι πιο αποτελεσματικές. Αντίθετα, δραστηριότητες οι οποίες είναι προκαθορισμένες και τις οποίες τα παιδιά επεξεργάζονται παθητικά είναι λιγότερο αποτελεσματικές.

Δ) Η άμεση επαφή με το διαφορετικό είναι μια εμπειρία ζωής που παραμένει ανεξίτηλη...[...]... Η επαφή με το διαφορετικό χρειάζεται επαρκή και κατάλληλη προετοιμασία, διαφορετικά μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά για το ψυχικό κόσμο των παιδιών...[...]...”

Μπορούμε, λοιπόν, να ισχυριστούμε πως στο μουσειοπαιδαγωγικό μας πρόγραμμα αυτά τα στοιχεία υπήρχαν και πως η δραστηριότητα ήταν αποτελεσματική και επιτυχημένη. Η προθυμία των παιδιών και η διάθεση τους σίγουρα συνέβαλαν καθώς και ήταν εκείνα που μετακίνησαν τα θρανία, δημιουργώντας νέα δυναμική στη τάξη και στις ομάδες, δίχως καν τη δική μας προτροπή.

Βασιζόμενοι στα τέσσερα προαναφερθέντα στοιχεία και κάνοντας μια σύντομη ανασκόπηση του προγράμματος, μπορούμε να ισχυριστούμε πως και οι στόχοι που είχαμε θέσει εκπληρώθηκαν με επιτυχία. Οι διδακτικοί στόχοι του μαθήματος που συνεκπληρώνονταν με τους στόχους του προγράμματος επιτεύχθηκαν μέσω των ερωτήσεων που κάναμε στα παιδιά και φυσικά μέσω των απαντήσεών τους. Ακολούθως, οι μαθητές βασιζόμενοι στις γνώσεις προχώρησαν σε εφαρμογή τους με πιο εμπειρικό τρόπο (προσπάθεια προσέγγισης της κονστрукτιβιστικής θεωρίας), χρησιμοποίησαν με ευκολίες λέξεις και έννοιες που σχετίζονται με τον Πελοποννησιακό Πόλεμο (Γλωσσική Νοημοσύνη), δημιούργησαν ένα “περιβάλλον” μέσα στη σχολική αίθουσα (με την αλλαγή διάταξης των θρανίων, με τις ενδυματολογικές επιλογές που είχαν κάνει μερικοί από αυτούς καθώς και με τις κάπες και τα άλλα συμπληρωματικά “ενδυματολογικά βοηθήματα” που τους παρείχαμε εμείς) κοντά στο “περιβάλλον” της ιστορίας όπου επιθυμούσαμε (Οπτική Νοημοσύνη). Ακόμα, σχεδόν όλοι οι μαθητές, συνεργάστηκαν αρμονικά με τα μέλη της υπόλοιπης ομάδας τους (Διαπροσωπική Νοημοσύνη). Έδειχναν ενδιαφέρον, περιέργεια, τόσο εξαρχής για το πρόγραμμα, μα όσο και κατά τη διάρκειά του, για τις απαντήσεις της άλλης ομάδας. Οι μαθητές βρίσκονταν σε μια εγρήγορση, ήταν ενεργά κομμάτια του εκπαιδευτικού προγράμματος. Εμβάθυναν στη γνώση τους, “έγιναν κομμάτι της ιστορίας”, “έγιναν ένα ιστορικό πρόσωπο” και με επιχειρηματολογία και ευφράδεια λόγου μιλούσαν σαν να ήταν στη πραγματικότητα το ιστορικό πρόσωπο που ενσάρκωναν (ενσυναίσθηση).

Μέσω των ερωτήσεων για την ανθρώπινη απώλεια και τον πόλεμο, προσπαθήσαμε να αντιληφθούμε και να καλλιεργήσουμε τα “επίπεδα” της Υπαρξιακής Νοημοσύνης (με την ευρύτερη έννοια) των μαθητών. Αυτό, δεν είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα (όπως γίνεται και παραπάνω λόγος) εξαιτίας της ηλικίας τους και ο ρόλος, οι γενικότεροι στόχοι μας και η ώρα που είχαμε στη διάθεσή μας, ήταν τέτοιοι που δεν μας επέτρεπαν περαιτέρω εμβάθυνση στο θέμα αυτό.

- Αναφορικά με την αξιολόγηση(αυτοκριτική)

Μετά το πέρας της εφαρμογής ενός πιλοτικού μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος σε μια σχολική τάξη, καλό είναι να γίνεται μια πιο ευρεία και κατατοπιστική αξιολόγηση που να αφορά το πρόγραμμα και τους μαθητές και το πρόγραμμα και τον εκπαιδευτικό. Ήταν

προσωπική μας επιλογή να μην προβούμε σε μια τέτοια αξιολόγηση. Ο κ. Ν. μας πλησίασε από μόνος του και μας είπε την άποψή του για το εκπαιδευτικό που μόλις είχε διαδραματιστεί (βιωματική αξιολόγηση κλειστού τύπου). Βρισκόταν στην σχολική τάξη, καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος, δίχως να παρεμβαίνει, παρατηρώντας τον ενθουσιασμό και τις αντιδράσεις των μαθητών του. Η προσέγγισή του μας ήταν αρκετή και δεν θεωρήσαμε σκόπιμο (λαμβάνοντας υπόψη πως δεν θέλαμε να απασχολήσουμε και άλλη διδακτική ώρα μιας και η ώρα που είχαμε στη διάθεσή μας για το εκπαιδευτικό είχε εξαντληθεί) να προβούμε σε περαιτέρω αξιολόγηση. Οι μαθητές, μετά το τέλος του προγράμματος, μας πλησίασαν και αυτοί μόνοι τους, δηλώνοντάς μας την επιθυμία τους να επαναληφθεί παρόμοια δράση σε άλλο κεφάλαιο της ιστορίας (βιωματική αξιολόγηση ανοιχτού τύπου). Μια αντίδραση στην οποία ελπίζαμε διότι επιθυμούσαμε να δούμε τον αυθορμητισμό στις αντιδράσεις των μαθητών αμέσως μετά τη λήξη του εκπαιδευτικού. Να δούμε τον άμεσο τρόπο σκέψης και λειτουργίας των παιδιών, έχοντας “φρέσκο” το πρόγραμμα ως εμπειρία και νιώθοντας ακόμα σημαντικά και ενεργά κομμάτια του.

-Αναφορικά με την επιλογή της τάξης (αυτοκριτική)

Μιλήσαμε ήδη για τους λόγους που επιλέξαμε να γίνει το παραπάνω πρόγραμμα σε μια τάξη δημοτικού (βλ. κεφ. 5.1 *Η επιλογή του μαθήματος της ιστορίας στο δημοτικό*) καθώς και γιατί δεν επιλέξαμε Γυμνάσιο ή Λύκειο. Ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού που δώσαμε στα παιδιά δημοτικού, παιδιά-“πλαστελίνη”, θέλοντας να τονίσουμε το νεαρό της ηλικίας τους και πόσο πιο προσιτό και εύκολο κοινό θεωρείται, υπάρχουν και άλλοι λόγοι για τους οποίους δεν επιχειρήσαμε τη διεξαγωγή ενός τέτοιου προγράμματος σε σχολική τάξη Γυμνασίου ή Λυκείου. Οι μαθητές αυτοί κυμαίνονται μεταξύ 12-18 ετών. Ηλικιακά (εφηβεία) πρόκειται για ένα πιο δύσκολο κοινό διότι δεν έχουν τον ενθουσιασμό των μικρότερων παιδιών. Τον ενθουσιασμό που θα τα κάνει να μετακινήσουν θρανία για να φτιάξουν τα τείχη της πόλης και να τοποθετήσουν καρέκλες στην ανάλογη θέση για να αναδείξουν το πολίτευμα της κάθε πόλης. Ακόμα, ρίχνοντας μια γενική ματιά στα βιβλία της ιστορίας του Γυμνασίου και του Λυκείου, μπορούμε να διαπιστώσουμε πως πλέον η ιστορία είναι σχεδόν γεμάτη με γεγονότα και λιγότερο συνδεδεμένη με ιστορικά πρόσωπα. Το πρόγραμμα μας, ήταν βασισμένο σε όλο το κεφάλαιο του Πελοποννησιακού Πολέμου, όπου γίνεται συχνή αναφορά σε πρόσωπα, οδηγώντας μας και εμάς στις τεχνικές της ενσυναίσθησης και προσωποποίησης ιστορικών προσώπων. Η δημιουργία ενός εκπαιδευτικού βασισμένου αποκλειστικά σε ιστορικά γεγονότα για μαθητές Γυμνασίου-Λυκείου ήταν πιο πολύπλοκο και δύσκολο.

-Αναφορικά με τους περιορισμούς (υλοποίηση προγράμματος και μουσειοσκευή)

Όταν συνειδητοποιήσαμε πως το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που δημιουργούσαμε θα ενισχυόταν με τη χρήση της μιας μουσειοσκευής κάναμε μια εκτενή διαδικτυακή έρευνα για μουσεεία και οργανισμούς που είχαν στη διάθεσή τους μουσειοσκευές ελπίζοντας να βρούμε μια σχετική με το θέμα του Πελοποννησιακού Πολέμου για πιο επαγγελματικό αποτέλεσμα. Δυστυχώς, η αναζήτηση μας δεν στέφθηκε με επιτυχία. Πέρα από το κόστος (τόσο για τα έξοδα αποστολής όσο και για την ενοικίαση μιας μουσειοσκευής) δεν βρήκαμε μουσειοσκευή σχετική με το θέμα μας. Υπήρχαν μουσειοσκευές βασισμένες στη θεματική κάποιας περιοδικής έκθεσης ενός μουσείου ή μουσειοσκευές βασισμένες αποκλειστικά στη θεματική του μουσείου. Έτσι, αποφασίστηκε να δημιουργήσουμε εμείς από την αρχή μια μουσειοσκευή. Όσον αφορά το πρόγραμμα και τους στόχους, η αρχική μας σκέψη και δομή του προγράμματος ήταν λίγο διαφορετικές. Επιθυμούσαμε, μπαίνοντας στη τάξη και κάνοντας τη πρώτη γνωριμία με τα παιδιά να καλέσουμε τα παιδιά από την Αλβανία να μας μιλήσουν κατά τη διάρκεια του προγράμματος για τους ήρωες της χώρας του. Ηγέτες, πολιτικούς και στρατιωτικούς που θεωρούσαν πως είχαν κοινά χαρακτηριστικά με τους

Περικλή, Ξενοφώντα κ.ο.κ. Θα τους καλούσαμε να μας τους παρουσιάσουν, να τους παρουσιάσουν μπροστά και στους συμμαθητές τους και να επιχειρηματολογήσουν για τις συγκρίσεις αυτές. Να δείξουμε στα παιδιά πως η ιστορία είναι πιο “κοινή” από ό,τι νομίζουν. Στόχος μας ήταν να προσπαθήσουμε να κάνουμε τη μάθηση, στο πλαίσιο του μαθήματος της ιστορίας, πιο διαπολιτισμική.

5.4.8 Συμπληρωματικές προτάσεις/Δραστηριότητες

Θα ήταν σαφώς αφελές να ισχυριστούμε την απολυτότητα των αποτελεσμάτων του πιλοτικού μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος που παρουσιάστηκε παραπάνω γι αυτό και θα παρουσιάσουμε ορισμένες προτάσεις συμπλήρωσης του προγράμματος. Οι προτάσεις αυτές αφορούν δραστηριότητες που σχετίζονται με το θέατρο, με τα εικαστικά και με επίσκεψη σε αρχαιολογικό χώρο και μουσείο.

Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές μπορούν να ανεβάσουν κάποιες θεατρικές παραστάσεις ή να παίξουν σκηνές από την “Ανδρομάχη”, την αρχαία ελληνική τραγωδία του Ευριπίδη ή τη “Λυσιστράτη”, την αρχαία ελληνική κωμωδία του Αριστοφάνη. Τα έργα αυτά σχετίζονται με τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Μπορούν, ακόμα, να μελετήσουν μεταφρασμένα κείμενα του Θουκυδίδη σχετικά με τη τελική προετοιμασία των Αθηναίων και των Σπαρτιατών.

Ο δάσκαλος μπορεί να φέρει ορισμένες φωτογραφίες ή φωτοτυπίες με τη προτομή του Ευριπίδη, του Θουκυδίδη, διάφορων ηρώων του Πελοποννησιακού Πολέμου, έργων τέχνης ή και παραστάσεων σε αγγεία που να απεικονίζουν ήρωες των παραπάνω έργων. Ακόμα και στη περίπτωση που έστω και ένα μικρό θεατρικό αφιέρωμα δεν θα είναι εφικτό (για να μπορεί να γίνει η σύνδεση με τις φωτογραφίες), ο δάσκαλος μπορεί να μιλήσει για τα έργα αυτά, να τα αφηγηθεί στους μαθητές του και στη πορεία τα παιδιά να έχουν την ευκαιρία να κάνουν τη νοητή σύνδεση για την επιρροή του αρχαίου θεάτρου σε πιο σύγχρονες μορφές εικαστικής έκφρασης. Έργα όπως:

Ο Έκτορας και η Ανδρομάχη-

Πανεπιστήμιο του Αρκάνσας³⁶

³⁶ <http://www.uark.edu/campus-resources/achilles/iliad/iliad.html> (τελευταία επίσκεψη:6/5/2015)

Ο Έκτορας και η Ανδρομάχη- Μουσείο Καλών

Τεχνών, Βοστώνη ³⁷

Η επίσκεψη σε αρχαιολογικό χώρο και μουσείο μπορεί να γίνει στα πλαίσια κάποιας σχολικής εκδρομής και να επισκεφθούν οι μαθητές το αρχαιολογικό χώρο και μουσείο του Κεραμεικού. Το σημαντικότερο εύρημα του μουσείου υπήρξε ο ομαδικός τάφος των 89 ατόμων και ο οποίος συνδέεται με τα γεγονότα των αρχών του Πελοποννησιακού Πολέμου. Ο δάσκαλος, μπορεί πριν την επίσκεψη, να δημιουργήσει ένα τρίπτυχο με βασικές πληροφορίες για τα ευρήματα του μουσείου και να το μοιράσει στους μαθητές του. Τρίπτυχο που μπορεί να έχει την εξής μορφή:

Επίσκεψη σε Μουσείο και Αρχαιολογικό Χώρο

Στην ιστορία της 5^{ης} Δημοτικού οι μαθητές διάβασαν ιστορία σχετικά με τον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

Στα πλαίσια της μαθητικής εργασίας προτάθηκε επίσκεψη στο Αρχαιολογικό χώρο και Μουσείο του Κεραμεικού στην Αθήνα.

Το Μουσείο του Κεραμεικού διαθέτει σημαντικά ευρήματα που αφορούν στην ιστορία του πολέμου. Όλα τα ευρήματα που φιλοξενούνται στα μαεζακία προέρχονται από σκευασμούς του αρχαιολογικού χώρου του Κεραμεικού.

Αρχαιολογικό Χώρος Κεραμεικού

Το Μουσείο του Κεραμεικού

Τ.Ε.Ε. Βοστώνη (Παιδαγωγική Βοήθεια)

Τατιάνα Παναγιώτου, Μουσικολόγος, Δ. Σχολείο Κεραμεικού

Τ.Ε.Ε. Βοστώνη, Π.Ε.Κ.Ε. Τμήμα Σπουδών, Γεννημένης και Βασιλικής, 5ος ορόφος, Τσαλαπάτη Μουσείο, 5ος ορόφος, Ιεράρχη Λαζαράκη 4, Τ.Κ. 11526 (1902), 11526 (1152), Α' Αθήναι

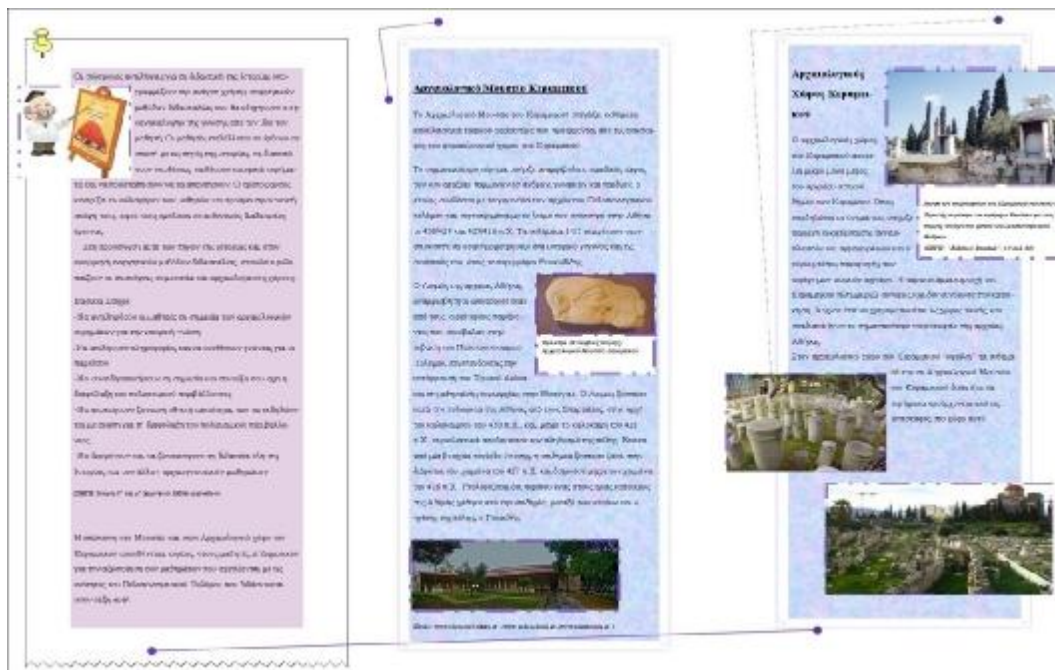
Φυλλάδιο Προτεινόμενων Επισκέψεων - Αρχαιολογικός Χώρος και Μουσείο Κεραμεικού, Αθήνα

Μουσικό και ερευνητικό πρόγραμμα: Επισκέψη σε αρχαιολογικό χώρο και μουσείο με ερωτήματα που σχετίζονται με τον Πελοποννησιακό Πόλεμο

Παραγωγή Βιβλίου: Ο βόλος και οι εφαρμογές της διδασκαλίας, εφαρμογές στη διδασκαλία της ιστορίας για Πελοποννησιακό Πόλεμο, Τμήμα Σπουδών, Γεννημένης και Βασιλικής, 5ος ορόφος, Τσαλαπάτη Μουσείο, 5ος ορόφος, Ιεράρχη Λαζαράκη 4, Τ.Κ. 11526 (1902), 11526 (1152), Α' Αθήναι

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΜΕΤΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ) ΣΤΗΝ ΟΜΟΡΡΟΗ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

³⁷ <http://www.mfa.org/collections/object/parting-of-hector-and-andromache-33880> (τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015)

5.4.9 Προτεινόμενα προγράμματα

Τα αποτελέσματα του παραπάνω πιλοτικού μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να τα πάρουμε ως απόλυτα. Για να μπορέσουμε να έχουμε μια πιο πλήρη εικόνα του ρόλου και των εφαρμογών της μουσειοπαιδαγωγικής στη διδακτική της ιστορίας σε πολυφυλετικές σχολικές τάξεις θα πρέπει τέτοια προγράμματα να υλοποιούνται συνεχώς. Να αλλάζει το κεφάλαιο της ιστορίας στο οποίο έχουμε σταθεί, να επισκεπτόμαστε όσο το δυνατόν περισσότερο μια πολυφυλετική σχολική τάξη, να κρατάμε ζωντανό το ενδιαφέρον των παιδιών τόσο για την ιστορία όσο και για τα μουσεία. Να προσπαθήσουμε να τους κάνουμε εν δυνάμει επισκέπτες μουσείων, δείχνοντάς τους πως ψυχαγωγία και γνώση μπορούν να γίνουν ένα.

Ανεξάρτητα από τη συχνότητα που θα επισκέπτεται ένας μουσειοπαιδαγωγός μια σχολική τάξη, πρέπει να υπάρχει και η αντίστοιχη ροή και συνέχεια σε όλες τις τάξεις που διδάσκονται ιστορία. Τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα και για τις δύο πλευρές (μουσείο-μουσειοπαιδαγωγός και μαθητές) θα ήταν, ίσως ακόμα και εντυπωσιακά στη περίπτωση που ένας μουσειοπαιδαγωγός αναλάμβανε, να υλοποιεί τρία με τέσσερα εκπαιδευτικά προγράμματα (βασισμένα στην ύλη της ιστορίας) το χρόνο σε όλες τις τάξεις του δημοτικού.

Ενδεικτικά, έχουμε δημιουργήσει ένα τέτοιο πρόγραμμα με τη παράλληλη χρήση μουσειοσκευής για κάθε μια από τις υπόλοιπες τάξεις (Γ', Ε, ΣΤ') δημοτικού. Θέλοντας να έχουμε μια πρώτη εικόνα για το κάθε πρόγραμμα ζητήσαμε από ορισμένους δασκάλους δημοτικού να μας κάνουν μια μικρή αξιολόγηση. Τα προγράμματα αυτά ΔΕΝ έχουν υλοποιηθεί απλά παρουσιάζονται.

ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ Γ' ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε παιδιά της Γ' Τάξης δημοτικού. Κεντρικός κορμός του είναι η Εποχή του Λίθου, τον οποίο οι μαθητές διδάσκονται στην τάξη αυτή. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα αυτό βασίζεται στην εξελικτική πορεία της Εποχής του Λίθου και στη σύγκριση με σήμερα=> Τροφή, Εργαλεία, Οικισμοί.

Το πρόγραμμα είναι βασισμένο στην ύλη που έχουν διδαχτεί οι μαθητές κατά τη διάρκεια του μαθήματος της Ιστορίας.

Δραστηριότητες : Αυτοσχεδιασμός
Θεατρικό Παιχνίδι
Ανάληψη ρόλου δασκάλου
Παιχνίδι της “κρεμάλας”

Οι μαθητές χωρίζονται σε τρεις ομάδες και παίρνουν τη μορφή του δασκάλου.

ΟΜΑΔΕΣ: Η μία ομάδα είναι η ομάδα της τροφής, η δεύτερη των εργαλείων και η τρίτη των οικισμών. Επιθυμητό αποτέλεσμα είναι η ενεργή συμμετοχή όλων των μαθητών.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Η κάθε ομάδα παίρνει τη μορφή του διδάσκοντα που επιθυμεί να μεταφέρει γνώσεις στους μαθητές του. Πιο συγκεκριμένα, η κάθε ομάδα, σηκώνεται ενώπιον της υπόλοιπής τάξης (“οι μαθητές”) και μιλά, για το στοιχείο αυτό της εποχής του λίθου, που γνωρίζει καλύτερα. Παράδειγμα, η ομάδα της τροφής, σαν παιδιά της εποχής του λίθου, μιλούν για τον τρόπο που έβρισκαν τροφή μαθαίνοντας τους λοιπούς μαθητές. Είναι σε θέση να δεχτούν ερωτήσεις για το “μάθημα” που παραδίδουν, ακριβώς σαν ένας δάσκαλος. Κάνουν, ακόμα, και σύγκριση με σήμερα. Στη πορεία, χρησιμοποιώντας λέξεις-κλειδιά του μαθήματος, που έχουν ήδη χρησιμοποιήσει “οι δάσκαλοι”, αναθέτουν στους “μαθητές” τους να τις ανακαλύψουν μέσω του παιχνιδιού της “κρεμάλας”, σαν μια μορφή διασκεδαστικής και ομαδικής αξιολόγησης.

Πρέπει να τονιστεί, πως με το παρόν μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα ενισχύονται και στόχοι που θέτει το βιβλίο του δασκάλου για τα μαθήματα που αναφέρονται στην Εποχή του Λίθου. Οι μαθητές έπειτα από την διδασκαλία που έχει πραγματοποιηθεί στη τάξη και γνωρίζοντας πλέον το κομμάτι αυτό της ιστορίας είναι να θέση να κατανοήσουν, να προβάλουν τον τρόπο ζωής της εποχής εκείνης και να προβούν στις ανάλογες συσχετίσεις με σήμερα.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΟΥ ΕΚΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕΣΩ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

- Να γνωρίσουν την εξελικτική πορεία του ανθρώπου κατά την παλαιολιθική εποχή.
- Να κατανοήσουν τη σημασία της ανακάλυψης της φωτιάς στην ανθρώπινη πρόοδο.
- Να γνωρίσουν τη μεγάλη αλλαγή που έγινε στη νεολιθική εποχή (παραγωγή της τροφής από τον άνθρωπο μέσω της καλλιέργειας της γης) και τις συνέπειες που είχε.
- Να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν τον άνθρωπο στην οργάνωση των πρώτων οικισμών.
- Να γνωρίσουν τις κυριότερες ασχολίες και την τέχνη του νεολιθικού ανθρώπου.
- Να συσχετίσουν τον τρόπο ζωής του προϊστορικού ανθρώπου με το σημερινό.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟΣΚΕΥΗΣ

- Ενημερωτικό φυλλάδιο
- Αντίγραφα εργαλείων εποχής του λίθου
- Σύγχρονα εργαλεία
- Διάφορα είδη τροφής εποχής του λίθου
- Σύγχρονα είδη τροφής
- Φωτογραφίες οικισμών εποχής του λίθου
- Φωτογραφίες σύγχρονων οικισμών
- Cd με οπτικό υλικό της εποχής του λίθου (αρχαιολογικά ευρήματα) και αντιστοίχων σύγχρονων
- Προτεινόμενες λέξεις για το παιχνίδι της “κρεμάλας”

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ

-Η προσπάθεια προσέγγισης της κονστρουκτιβιστικής θεωρίας. Μέσω του εκπαιδευτικού προγράμματος, οι μαθητές θα συνδυάσουν τις ολοκληρωμένες, πλέον, γνώσεις τους πάνω στο θέμα της εποχής του λίθου με προσωπικές τους εμπειρίες (σύγκριση με σήμερα). Θα “κατασκευάσουν” νέες ιδέες, έννοιες βασισμένες σε προηγούμενες και τωρινές τους γνώσεις και προσωπικές τους αντιλήψεις. Η κονστρουκτιβιστική θεωρία ισούται με δυο λέξεις, αναστοχασμό και εμπειρία. Ο μαθητής θα μπορεί να αναστοχαστεί, να διαπιστώσει τη χρησιμότητα των γνώσεών του πριν προχωρήσει και εφαρμόσει εμπειρικά αυτά που έμαθε σε καινούργιες καταστάσεις.

-Η προσπάθεια προσέγγισης της θεωρίας περί “πολλαπλών ευφυϊών”: Με την εφαρμογή του προγράμματος αυτού, όλοι οι μαθητές θα έχουν την δυνατότητα να καλλιεργήσουν παραπάνω τη Γλωσσική Νοημοσύνη τους, διότι επιθυμητό είναι να χρησιμοποιήσουν με ευκολία τις λέξεις και ορολογίες που συνδέονται με την Εποχή του Λίθου και έχουν ήδη διδαχτεί, καθώς επίσης και θα πρέπει να δώσουν άμεσα απαντήσεις. Ακόμα, θα δοθεί η δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν τη Διαπροσωπική τους Νοημοσύνη διότι θα πρέπει να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους για να δημιουργήσουν την ομάδα του “δασκάλου.”

-Με τη χρήση της μεθόδου της προσωποποίησης ενός προσώπου της ιστορίας, όλοι οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να είναι ενεργά μέλη του εκπαιδευτικού προγράμματος. Κάθε ομάδα ως όλο, κάθε παιδί ως οντότητα με διαφορετικό ρόλο στην ομάδα. Προάγεται η ομαδικότητα και η συνεργατικότητα και θα δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές να αναπτύξουν το κομμάτι της ενσυναίσθησής τους.

-Οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να αναβιώσουν το κομμάτι αυτό της ιστορίας και να γίνουν κομμάτι της. Θα έχουν λόγο, πλέον, στην ιστορία με την χρήση της μεθόδου της προσωποποίησης/οικειοποίησης ιστορικών προσώπων, εκφράζοντας τη γνώμη τους. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές θα αναπτύξουν τη κριτική τους σκέψη, θα μιλήσουν με επιχειρήματα. Θα αποκτήσουν ετοιμότητα στο λόγο, ευφράδεια και θα αναπτύξουν τις δεξιότητές τους.

-Το εκπαιδευτικό πρόγραμμά σε συνδυασμό με τη μουσειοσκευή καθιστούν τους μαθητές εν δυνάμει επισκέπτες μουσείων καθώς μουσείο-μάθηση-ψυχαγωγία θα είναι αλληλένδετοι κρίκοι για την υπόλοιπη ζωή τους.

"ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ"

«Θα μου άρεσε πολύ να δω αυτό το πρόγραμμα να υλοποιείται. Θα περνούσα ωραία και εγώ και σίγουρα τα παιδιά. Έχει φαντασία, ζωντάνια και συνδέεται και με τη διδακτική ύλη άρα δεν θα ήταν κάτι ξένο ούτε για τους μαθητές ούτε για το δάσκαλο. Σαν δασκάλα εικαστικών, θα μπορούσα και εγώ να βασιστώ πάνω σε αυτό βάζοντας τα παιδιά να κάνουν κάποια κατασκευή. Ίσως κάποιο εργαλείο της λίθινης εποχής, αποδίδοντάς το χρωματικά τα παιδιά, με σκοπό ακόμα και να γίνει κομμάτι της μουσειοσκευής, να φτιάξουμε κάτι τέτοιο, δηλαδή, πριν το πρόγραμμα. Έτσι, πιστεύω πως οι στόχοι θα εκπληρώνονταν με μεγαλύτερη ευκολία.»

Δήμητρα Χριστοπούλου
Εικαστικός Α' Βάθμιας Εκπαίδευσης
1^ο Δημοτικό Παραλίας

ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ Ε' ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε παιδιά της Ε' Τάξης δημοτικού. Κεντρικός κορμός του είναι το Βυζάντιο, το οποίο οι μαθητές διδάσκονται στην τάξη αυτή. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα αυτό βασίζεται στην Θεσσαλονίκη και στα έντονα βυζαντινά

της στοιχεία καθώς και σε γενικότερα σύγχρονα στοιχεία που έχουν τη βάση τους στη Βυζαντινή Εποχή.

Το πρόγραμμα είναι βασισμένο στην ύλη που έχουν διδαχτεί οι μαθητές κατά τη διάρκεια του μαθήματος της Ιστορίας.

Δραστηριότητες: Συζήτηση

Παιχνίδι με εικόνες

Παιχνίδι με ομοιότητες-διαφορές

Οι μαθητές χωρίζονται σε τρεις ομάδες και παίρνουν τη μορφή του δασκάλου. **ΟΜΑΔΕΣ:** Η κάθε ομάδα θα έχει στα χέρια της κάποιες φωτογραφίες από μνημεία, εκκλησίες της εποχής στη πόλη της Θεσσαλονίκης και σύγχρονα κτίρια από Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις. Θα έχουν ακόμα ποικίλες εικόνες που μαρτυρούν βυζαντινά και όχι μόνο στοιχεία και τέλος διάφορες εικόνες (ανά ζεύγος) για να εντοπίσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές. Βασική προτεραιότητα είναι η ενεργή συμμετοχή όλων των μαθητών.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Αρχικά, γίνεται μία συζήτηση με τους μαθητές, για ποιο λόγο το Βυζάντιο ήταν πόλος έλξης όλων των επεκτατικών τάσεων της εποχής. Οι μαθητές θα έχουν την δυνατότητα να “ξεδιπλώσουν” τις απόψεις και να τις αναπτύξουν με επιχειρήματα. Στη πορεία, γίνεται παρουσίαση ενός χάρτη, αρκετά μεγεθυμένου με ορισμένα μνημεία, εκκλησίες ή δρόμους αφιερωμένους σε βυζαντινούς αυτοκράτορες, κυρίως από τη Θεσσαλονίκη μα και από άλλες πόλεις και οι μαθητές προσπαθούν να εντοπίσουν κάθε σχετικό με την περίοδο του Βυζαντίου. Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίζονται σε τρεις ομάδες. Η κάθε ομάδα θα έχει στα χέρια της φωτογραφίες από μνημεία της Θεσσαλονίκης, από την εποχή του Βυζαντίου, σύγχρονα κτίρια της Θεσσαλονίκης αλλά και άλλων πόλεων, προκειμένου να τα ξεχωρίσουν και να αναγνωρίσουν τα μνημεία και τα κτίρια από την Βυζαντινή αυτοκρατορία. Εικόνες, ακόμα, με διάφορα βυζαντινά, αναγεννησιακά, αρχαιοελληνικά στοιχεία για να εντοπίσουν οι μαθητές τα βυζαντινά και να κάνουν κάποιες συγκρίσεις. Και τέλος, εικόνες ανά ζεύγος με βυζαντινά αντικείμενα, ενδυμασίες, μνημεία κ.ο.κ για να βρουν τις ομοιότητες και τις διαφορές και να τις ονομάσουν. Αυτές τις εικόνες θα τις δείχνουν και στις υπόλοιπες ομάδες μιλώντας τους λ.χ για τα χαρακτηριστικά των μνημείων αυτών, σαν να διδάσκουν. Οι υπόλοιπες ομάδες, ως “διδασκόμενοι” θα μπορούν να κάνουν σχετικές ερωτήσεις.

Καθ’ όλη τη διάρκεια του προγράμματος θα ακούγεται βυζαντινή μουσική.

(Το υλικό θα πηγάζει από εκθέματα του Βυζαντινού μουσείου και από διαδικτυακές πηγές.)

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΟΥ ΕΚΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕΣΩ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές τις δυσμενείς επιπτώσεις που είχε για το Βυζάντιο η παραχώρηση προνομίων στους Βενετούς.
- Να κατανοήσουν και να κρίνουν τις ενέργειες των Φράγκων και τις συνέπειες της άλωσης.
- Να γνωρίσουν την ανανέωση της τέχνης με τη δημιουργία του βυζαντινού ρυθμού, για το χτίσιμο εκκλησιών
- Να γνωρίσουν οι μαθητές την οικονομική, πνευματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης στα βυζαντινά χρόνια.
- Να γνωρίσουν οι μαθητές το γεγονός της Άλωσης και να αξιολογήσουν τη σημασία του για το λαό της Πόλης και για το έθνος ολόκληρο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟΣΚΕΥΗΣ

- Ενημερωτικό φυλλάδιο

- Μεγεθυμένος χάρτης
- Φωτογραφίες μνημείων, εκκλησιών κ.ά
- Εικόνες με βυζαντινά και όχι μόνο στοιχεία
- Εικόνες ανά ζεύγος
- Cd με οπτικό υλικό από τη Βυζαντινή Εποχή
- Cd με ακουστικό υλικό από τη Βυζαντινή Εποχή

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

-Η προσπάθεια προσέγγισης της κονστρουκτιβιστικής θεωρίας. Μέσω του εκπαιδευτικού προγράμματος, οι μαθητές θα συνδυάσουν τις ολοκληρωμένες, πλέον, γνώσεις τους πάνω στο θέμα του Βυζαντίου με προσωπικές τους εμπειρίες (σύγκριση με σήμερα). Θα “κατασκευάσουν” νέες ιδέες, έννοιες βασισμένες σε προηγούμενες και τωρινές τους γνώσεις και προσωπικές τους αντιλήψεις. Η κονστρουκτιβιστική θεωρία ισούται με δυο λέξεις, αναστοχασμό και εμπειρία. Ο μαθητής θα μπορεί να αναστοχαστεί, να διαπιστώσει τη χρησιμότητα των γνώσεών του πριν προχωρήσει και εφαρμόσει εμπειρικά αυτά που έμαθε σε καινούργιες καταστάσεις.

-Η προσπάθεια προσέγγισης της θεωρίας περί “πολλαπλών ευφυϊών”: Με την εφαρμογή του προγράμματος αυτού, όλοι οι μαθητές θα έχουν την δυνατότητα να καλλιεργήσουν παραπάνω τη Γλωσσική Νοημοσύνη τους, διότι επιθυμητό είναι να χρησιμοποιήσουν με ευκολία τις λέξεις και ορολογίες που συνδέονται με το Βυζάντιο και έχουν ήδη διδαχτεί. Ακόμα, θα δοθεί η δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν τη Διαπροσωπική τους Νοημοσύνη διότι θα πρέπει να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους για να δημιουργήσουν την ομάδα του “δασκάλου.” Αλλά και μέσω των εικόνων, μέσω των συγκρίσεων, ακόμα και μέσω της νοητής τους “μεταφοράς” στη Θεσσαλονίκη, θα μπορούν να αναπτύξουν και την Οπτική τους Νοημοσύνη.

-Το εκπαιδευτικό πρόγραμμά σε συνδυασμό με τη μουσειοσκευή καθιστούν τους μαθητές εν δυνάμει επισκέπτες μουσείων καθώς μουσειο-μάθηση-ψυχαγωγία θα είναι αλληλένδετοι κρίκοι για την υπόλοιπη ζωή τους.

"ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ"

Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα, έχει σωστή δομή και οι επιδιωκόμενοι (γενικότεροι και ειδικότεροι) στόχοι είναι καλά παρουσιασμένοι. Μπορούν μέσα από το πρόγραμμα να επιτευχθούν και το κυριότερο να περάσουν καλά τα παιδιά και να νιώσουν την επιθυμία να γίνουν μικροί αναλυτές, επιστήμονες και κριτές.

Μαρία Τσίρου
Εκπαιδευτικός Α' Βάθμιας Εκπαίδευσης στη Ε' τάξη
1^ο Δημοτικό Παραλίας

ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΤ' ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε παιδιά της ΣΤ' Τάξης δημοτικού. Κεντρικός κορμός του είναι ο Καποδίστριας και οι δράσεις του, θεματική όπου οι μαθητές διδάσκονται στην τάξη αυτή. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα αυτό βασίζεται στις δράσεις του μεγάλου πολιτικού κατά τη διάρκεια του Αγώνα (Φιλική Εταιρία) και μετά του τέλους του (Εθνοσυνελεύσεις).

Το πρόγραμμα είναι βασισμένο στην ύλη που έχουν διδαχτεί οι μαθητές κατά τη διάρκεια του μαθήματος της Ιστορίας.

Δραστηριότητες: Συζήτηση
Δραματοποίηση
Έρευνα

Οι μαθητές χωρίζονται σε τρεις ομάδες.
ΟΜΑΔΕΣ: Η μια ομάδα είναι ο Καποδίστριας και τα μέλη της Φιλικής Εταιρίας (Ξάνθος, Τσακάλωφ, Υψηλάντης, Κολοκοτρώνης, Ανδρούτσος, Παπαφλέσσας, Μαυροκορδάτος, Σκουφάς, Πελοπίδας κ.ά.) η δεύτερη ο Καποδίστριας και τα μέλη των Εθνοσυνελεύσεων (Μαυροκορδάτος, Υψηλάντης, Μαυρομιχάλης, Νοταράς, Ρενιέρης κ.ά) και η τρίτη ομάδα θα αντιπροσωπεύει τον ελληνικό λαό. Επιθυμητό αποτέλεσμα είναι η ενεργή συμμετοχή όλων των μαθητών.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: (Σημαντική Σημείωση: Θα έχουν δοθεί στους μαθητές αντίγραφα από έγγραφα της Φιλικής Εταιρίας, από γράμματα του Καποδίστρια προς και από την Φιλική Εταιρία, άρθρα από τα πρώτα μεταγενέστερα άρθρα του συντάγματος, πριν την διεξαγωγή του προγράμματος προκειμένου να τα μελετήσουν ανά ομάδα)

Στη μια ομάδα, ένας μαθητής θα “ενσαρκώνει” τον πολιτικό Ιωάννη Καποδίστρια και οι λοιποί μαθητές της ομάδας διάφορα σημαίνοντα πρόσωπα της Φιλικής Εταιρίας, συμπεριλαμβανομένων των ιδρυτών της. Ο “Καποδίστριας” καλείται να πάρει θέση σε καίρια ζητήματα που θέτουν ιδρυτές και μέλη της Φιλικής Εταιρίας, σε μορφή ερωτήσεων και αφορούν τα τότε πολιτικά δρώμενα της Ελλάδας. Οι ερωτήσεις μπορεί να είναι εμπνευσμένες από τα πραγματικά γεγονότα της ιστορίας, από παραλληλισμό με τη σύγχρονη εποχή καθώς και να πηγάζουν αυθόρμητα από τις προσωπικές αντιλήψεις των μαθητών. Η ομάδα των μαθητών που αντιπροσωπεύει τμήμα του ελληνικού λαού, παρακολουθεί τη παραπάνω συζήτηση και έχει τη δυνατότητα να θέσει και αυτή με τη σειρά της ερωτήματα καθώς οι αποφάσεις και οι πράξεις των δύο πλευρών της συζήτησης επηρεάζουν και αυτόν. Στη πορεία (και δεδομένης τη ροή της ιστορίας) η ομάδα που ενσαρκώνει μέλη των Εθνοσυνελεύσεων συζητά για σημαντικά θέματα που αφορούν τον τρόπο οργάνωσης του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους μέχρι και τη θεσμοθέτηση των πρώτων συνταγμάτων. Ο “Καποδίστριας” έχει και εδώ θεμελιώδη ρόλο. Ο “ελληνικός λαός” έχει και πάλι τον σημαντικό ρόλο που είχε και στη περίπτωση της προηγούμενης ομάδας διότι διακυβεύονται θέματα που τον αφορούν άμεσα. Οι μαθητές της ομάδας αυτής θα έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν ακόμα και κριτική για τον “Καποδίστρια” επισημαίνοντας την –οποιαδήποτε– αλλαγή αντίληψής του για την Ελληνική Επανάσταση και για τους τρόπους που παρέχει βοήθεια στην Ελλάδα. Όλες οι ομάδες θα μπορούν να αναπτύξουν τις σκέψεις τους και τις απόψεις τους, να τις εκφράσουν με επιχειρήματα και να ενισχυθεί η κριτική τους σκέψη. Ενσαρκώνοντας πολιτικούς, σημαίνονται πρόσωπα και τμήμα του ελληνικού λαού της εποχής στόχος είναι να εμπεδώσουν με συμπληρωματικό “βιωματικό” τρόπο τη νεότερη ελληνική ιστορία. Απαραίτητο ρόλο για την επίτευξη των παραπάνω είναι η μελέτη και έρευνα των προαναφερθέντων αντιγράφων.

Τα αντίγραφα αυτά θα προέρχονται από πηγές του σχολικού βιβλίου και από έγκυρη διαδικτυακή έρευνα.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΟΥ ΕΚΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕΣΩ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

-Να αντιληφθούν οι μαθητές τους λόγους που επέβαλαν τη μυστικότητα των ενεργειών της Φιλικής Εταιρείας

-Να κατανοήσουν το ρόλο που διαδραμάτισε η Φιλική Εταιρεία στην οργάνωση της Επανάστασης του 1821.

- Να γνωρίσουν τα πρόσωπα που πρωτοστάτησαν στην έναρξη του Αγώνα.
- Να γνωρίσουν τα πρόσωπα που πρωτοστάτησαν στις πρώτες αποφασιστικές μάχες.
- Να προβληματιστούν πάνω στη σημασία της ομόνοιας του Έθνους
- Να μάθουν για τη στάση που Παπαφλέσσα και τη συνειδητή θυσία του.
- Να κατανοήσουν τη σημασία της ελευθερίας για τον ελληνισμό
- Να μάθουν για τις τρεις πρώτες Εθνοσυνελεύσεις και τις σπουδαιότερες αποφάσεις τους.
- Να αντιληφθούν πως ο Καποδίστριας έθεσε τις βάσεις του κράτους στα απελευθερωμένα εδάφη
- Να μάθουν πως τόσο η αναγνώριση της ανεξαρτησίας όσο και η διεύρυνση των συνόρων του ελληνικού βασιλείου του 1832 αποτελούν καρπούς των δικών του διπλωματικών προσπαθειών
- Να κατανοήσουν το μέγεθος της προσφοράς του
- Να μάθουν για τις βασικές διπλωματικές και στρατιωτικές κινήσεις του Καποδίστρια

ΠΕΡΙΟΧΟΜΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟΣΚΕΥΗΣ

- Ενημερωτικό φυλλάδιο
- Αντίγραφα από έγγραφα της Φιλικής Εταιρίας
- Αντίγραφα από γράμματα του Καποδίστρια προς και από την Φιλική Εταιρία
- Αντίγραφα άρθρων από τα πρώτα μεταγενέστερα άρθρα του συντάγματος
- CD με οπτικό υλικό

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙΣΤΟΧΟΙ

- Η προσπάθεια προσέγγισης της κονστρουκτιβιστικής θεωρίας. Μέσω του εκπαιδευτικού προγράμματος, οι μαθητές θα συνδυάσουν τις ολοκληρωμένες, πλέον, γνώσεις τους πάνω στα θέματα του Αγώνα και της Αντίστασης και θα μπορέσουν να τις εφαρμόσουν με πιο εμπειρικό τρόπο. Θα “κατασκευάσουν” νέες ιδέες, έννοιες βασισμένες σε προηγούμενες και τωρινές τους γνώσεις και προσωπικές τους αντιλήψεις. Η κονστρουκτιβιστική θεωρία ισούται με δυο λέξεις, αναστοχασμό και εμπειρία. Ο μαθητής θα μπορεί να αναστοχαστεί, να διαπιστώσει τη χρησιμότητα των γνώσεών του πριν προχωρήσει και εφαρμόσει εμπειρικά αυτά που έμαθε σε καινούργιες καταστάσεις.
- Η προσπάθεια προσέγγισης της θεωρίας περί “πολλαπλών ευφυιών”: Με την εφαρμογή του προγράμματος αυτού, όλοι οι μαθητές θα έχουν την δυνατότητα να καλλιεργήσουν παραπάνω τη Γλωσσική Νοημοσύνη τους, διότι επιθυμητό είναι να χρησιμοποιήσουν με ευκολία τις λέξεις και ορολογίες που συνδέονται με τη Φιλική Εταιρεία και με τις πρώτες εθνοσυνελεύσεις και έχουν ήδη διδαχτεί, καθώς επίσης και θα πρέπει να δώσουν άμεσα απαντήσεις. Ακόμα, θα δοθεί η δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν τη Διαπροσωπική τους Νοημοσύνη διότι θα πρέπει να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους για να δημιουργήσουν την ομάδα του “δασκάλου.”
- Με τη χρήση της μεθόδου της προσωποποίησης ενός προσώπου της ιστορίας, όλοι οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να είναι ενεργά μέλη του εκπαιδευτικού προγράμματος. Κάθε ομάδα ως όλο, κάθε παιδί ως οντότητα με διαφορετικό ρόλο στην ομάδα. Προάγεται η ομαδικότητα και η συνεργατικότητα και θα δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές να αναπτύξουν το κομμάτι της ενσυναίσθησής τους.
- Οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να αναβιώσουν το κομμάτι αυτό της ιστορίας και να γίνουν κομμάτι της. Θα έχουν λόγο, πλέον, στην ιστορία με την χρήση της μεθόδου της προσωποποίησης/οικειοποίησης ιστορικών προσώπων, εκφράζοντας τη γνώμη τους. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές θα αναπτύξουν τη κριτική τους σκέψη, θα μιλήσουν με επιχειρήματα. Θα αποκτήσουν ετοιμότητα στο λόγο, ευφράδεια και θα αναπτύξουν τις δεξιότητές τους.
- Το εκπαιδευτικό πρόγραμμά σε συνδυασμό με τη μουσειοσκευή καθιστούν τους μαθητές εν δυνάμει επισκέπτες μουσείων καθώς μουσειο-μάθηση-ψυχαγωγία θα είναι αλληλένδετοι

κρίκοι για την υπόλοιπη ζωή τους.

"ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ"

Εξαιρετικά ενδιαφέρον πρόγραμμα. Ειδικότερα το θεατρικό του στοιχείο. Προάγονται οι διδακτικοί στόχοι και εκπληρώνονται και οι στόχοι του προγράμματος. Έχοντας διδαχτεί (άτυπα) μεθόδους θεατροποίησης μπορώ να αντιληφθώ τα οφέλη που θα έχουν οι μαθητές μέσω του ρόλου που θα πάρουν. Οφέλη γύρω από την γνώση τους για την ιστορία και γύρω από τη γενική τους στάση απέναντι σε ένα μουσείο και ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Σ.Μ

Εκπαιδευτικός Α' Βάθμιας Εκπαίδευσης στη ΣΤ' τάξη

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία ήταν μια μεγάλη πρόκληση. Δεν θα σταθούμε μόνο στο θεματικό κομμάτι, στις δυσκολίες που συναντήσαμε μα κυρίως στο γεγονός πως ήταν ια συνεχώς μεταβαλλόμενη εργασία. Ήταν μια έρευνα. Στην έρευνα αυτή, είχαμε θέσει κάποιους στόχους αρχικά, είχαμε δημιουργήσει μια νοητή δομή και επιθυμούσαμε να προχωρήσουμε στην διεκπεραίωση βάση αυτών. Τα νέα δεδομένα, οι νέες πληροφορίες, οι περιορισμοί μας οδηγούσαν σε άλλο “μονοπάτι” στόχων. Όσο και αν τα πλάνα και τα σχέδια που είχαμε για την εργασία αυτή, τα βλέπαμε να αντικαθιστούνται με άλλα, αυτό μας κράτησε σε μια αφύπνιση και μας έκανε να κοιτάμε τα νέα δεδομένα με περισσότερο ενδιαφέρον. Ήταν μια διασκεδαστική και επιμορφωτική εμπειρία.

Ιδιαίτερη απογοήτευση για εμάς ήταν το γεγονός πως ο δάσκαλος (κ.Ν.) μας απέτρεψε από το να ζητήσουμε από τους αλλοδαπούς μαθητές της τάξης του να μας μιλήσουν για κομμάτια της δικής τους ιστορίας κατά τη διεξαγωγή του εκπαιδευτικού προγράμματος, μη τυχόν δυσαρεστηθούν οι γονείς. Κατανοούμε τη λεπτή του θέση μα θεωρούμε πως ως εκπαιδευτικός θα έπρεπε να προωθεί λίγο παραπάνω τέτοιες ενέργειες. Στην τάξη του δεν υπήρχαν μόνο Έλληνες μαθητές μα και μαθητές από την Αλβανία, και όπως ακριβώς διδάσκονται τη μια ιστορία (ελληνική), θα ήταν πολύ επιμορφωτικό και διασκεδαστικό να διδάχτούν και την άλλη (αλβανική), έστω και ένα μικρό κομμάτι της μέσω του Γ. και της Χ..Η καταγωγή και η ιστορία δεν είναι κάτι για το οποίο πρέπει να αισθάνεται κανείς άσχημα ή ντροπή.

Πρώτη φορά, διεξήγαμε διαδικτυακή έρευνα για τον εντοπισμό μουσειοσκευών. Τα μουσεία που διέθεταν μουσειοσκευές, πέρα από το γεγονός ότι το κόστος δανεισμού ήταν σχετικά υψηλό (δεδομένου ότι κατά κύριο λόγο τις δάνειζαν σε σχολεία) δεν διέθεταν ποικιλία θεμάτων. Τα θέματα κινούνταν κυρίως, γύρω από τις μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις των μουσείων. Μας έκανε σχετικά, αρνητική εντύπωση. Θα ήταν, θεωρούμε, εξαιρετικά χρήσιμο να διέθεταν και μουσειοσκευές βασισμένες σε ορισμένες θεματικές του σχολείου. Ιστορίας, μαθηματικών, χημείας ούτως ώστε οι σχέσεις μουσείου-σχολείου να γίνουν ακόμα καλύτερες. Οι μαθητές να επισκέπτονται το μουσείο και να το συνδυάσουν με ψυχαγωγία πάνω σε θεματικό αντικείμενο που ήδη γνωρίζουν. Να αδημονούν για αυτή την μουσειακή εμπειρία. Το όφελος δεν είναι μόνο, βέβαια, των παιδιών αλλά και των εκπαιδευτικών και φυσικά των μουσείων.

Ξεκινώντας, από τα νεότερα μέλη (τους μαθητές δημοτικών σχολείων) μια κοινωνία μπορεί να εξελιχθεί με διαφορετικό τρόπο. Επιθυμία μας θα ήταν να συνεχίζονται να εφαρμόζονται τέτοια μουσειοπαιδαγωγικά πρόγραμμα είτε εντός σχολικής τάξης είτε εντός μουσείου. Να υπάρχει μια αλληλουχία μεταξύ των διδακτικών εννοιών του σχολείου και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που σχεδιάζει ένα μουσείο. Να μην πραγματοποιείται, όμως, ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα τη χρονιά πάνω σε μία σχολική διδακτική ενότητα μα αν είναι εφικτό, παραπάνω από μια ενέργειες γύρω από την ίδια θεματική και σίγουρα παραπάνω από ένα εκπαιδευτικό τη χρονιά βασισμένο σε διαφορετική θεματική. Με τον τρόπο αυτό, οι μαθητές θα συνδυάσουν στο μυαλό τους μάθηση και ψυχαγωγία, ενδεχομένως να γίνουν λάτρες της γενικότερης μάθησης και εν δυνάμει σταθεροί επισκέπτες μουσείων, δημιουργώντας σταδιακά μια καλύτερη και λειτουργικότερη κοινωνία.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μπούνια Α. (2009) *Στα παρασκήνια του μουσείου- Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Αθήνα: Πατάκη
- Δάλκος Γ. (2000) *Σχολείο και μουσείο*, Αθήνα: Καστανιώτη
- Ζαφειράκου Α. Potvin M. Ξανθοπούλου Κ. Πεδιαδιτάκη Α. Buffet F. (2000) *Μουσεία και Σχολεία: Διάλογος & Συνεργασίες-Αναπαραστάσεις & Πρακτικές*, Αθήνα: Γιώργος Δαρδανός
- Black G. (2009) *Το ελκυστικό μουσείο-Μουσεία και επισκέπτες*, μτφ: Σ.Κωτίδου, Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς
- Βώρου Φ.Κ. (1989) *Τρόποι σπουδής και διδασκαλία της ιστορίας*, Αθήνα: Δημ.Μ. Παπαδήμα
- Μαϊστρέλης Σ. , Καλύβη Ε. & Μιχαήλ Μ. *Ιστορία Γ' Δημοτικού, Από τη Μυθολογία στην Ιστορία, Βιβλίο Δασκάλου*, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα : Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων
- Κατσουλάκος Θ., Καρυώτη Ι., Λένα Μ. & Κατσάρου Χ. *Ιστορία Δ' Δημοτικού, Στα αρχαία χρόνια, Βιβλίο Δασκάλου*, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων
- Γλέντης Σ., Μαραγκουδάκης Ε., Νικοπόπουλος Ν. & Νικολοπούλου Μ. *Ιστορία Ε' Δημοτικού, Στα βυζαντινά χρόνια, Βιβλίο Δασκάλου*, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων
- Κολιόπουλος Ι., Μιχαηλίδης Ι., Καλλιανιώτης Α. & Μηνάογλου Χ. *Ιστορία ΣΤ' Δημοτικού, Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου, Βιβλίο Δασκάλου*, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων
- Γιαννίκου Μ. «*Τα Αρχεία πάνε σχολείο...Μια πρόταση μουσειοσκευής για τα Γενικά Αρχεία του Κράτους*» *Μουσείο*, 5, Ιούλιος 2007, 26-30
- Τράντα Α, «*Μουσειακή εκπαίδευση στην πράξη: ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη Νεολιθική Εποχή*», *Μουσείο*, 8-9, Φεβρουάριος 2013, 52-58
- Νικονάνου Ν, *Ο ρόλος της μουσειοπαιδαγωγικής στα σύγχρονα μουσεία*, *Τετράδια Μουσειολογίας* 2 2005, 18-25
- Ακριτίδης Ν., Ανθόπουλος Κ., Παπαδόπουλος Σ. *Διδακτικές προσεγγίσεις της ελληνικής γλώσσας στα διαπολιτισμικά σχολεία του νομού Θεσσαλονίκης*, *Επιστημονικό Βήμα*, 6, Μάρτιος 2007, 132-141
- Εγκυκλοπαίδεια 'Δομή', Τόμος 2 : Ακαπούλκο-Ανθρακιά, 2002-2004, 154
- Εγκυκλοπαίδεια 'Δομή', Τόμος 3 : Ανθρακικά-Ασκητισμός, 2002-2004, 444
- Ευσταθίου Γ. (2010) *Μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα «Φορώντας ένα αρχαίο προσωπίο»* (Αδημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία) Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών, Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών, Καλαμάτα
- Κωστή Δ., Παπαδοπούλου Μ. (2004) *Στάσεις και συμπεριφορές Ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών στα γυμνάσια του νομού Αττικής*, (Αδημοσίευτη Πτυχιακή

Εργασία) Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Αθήνα

- Μπαμπινιώτης Γ.(2002) *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας, Β' Έκδοση*, Αθήνα, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Hooper-Greenhill E. (2007) *Museums and Education, Purpose, Pedagogy, Performance*, London and New York: Routledge, Taylor and Francis Group

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Δαμαλά Α., (2011) *Μουσείο και Εκπαίδευση: Ψηφιακά Μέσα στη Μουσειοπαιδαγωγική* <http://areti.freewebspace.com/pdf_files/lectures/Lect2Cond.pdf> τελευταία επίσκεψη: 22/4/2013
- *Πολιτιστική Κληρονομία*, Μερκούρη Μ., Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, <<http://melinamercourifoundation.com/%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%AC/%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%AC>> τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015
- Dierking Lynn D. & Falk John H. *Redefining the Museum Experience: The Interactive Experience Model*, <http://kora.matrix.msu.edu/files/31/173/1F-AD-212-8-VSA-a0a5b9-a_5730.pdf> τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015
- *Ψηφιακό Σχολείο*, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, <<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/auth/listfaculte.php>> τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015
- *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων των Σπουδών*, Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2004-2011) <<http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>> τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015
- Ζάχου-Καλκούνου Π., *ICOM και Μουσειοπαιδαγωγική*, ICOM, Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, Ελληνικό Τμήμα <<http://www.edc.uoc.gr/~didgram/PDF/kalkounou.pdf>> τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015
- «*Οι Μουσειοσκευές και τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική τάξη*» <<http://pappanna.files.wordpress.com/2013/05/cebfc9-cebcebf85cf83ceb5ceb9cebfcf83cebaceb5cf85ceb5cf83-cebaceb1ceb9-cf84ceb1-ceb5cebacf80ceb1ceb9ceb4ceb5cf85cf84ceb9cebaceb1.pdf>> τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015
- Σκανδάλη Μ. *Πρακτικές Εφαρμογές Μουσειοπαιδαγωγικής Εκπαίδευσης στο Δημοτικό Σχολείο.* <http://www.elliepek.gr/documents/5o_synedrio_eisigiseis/Skandali.pdf> τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015
- *Πολλαπλές Ευφυΐες* <<http://gerasimos-politis.blogspot.gr/2013/01/pollaples-eufyies-nohmosynes.html>> τελευταία επίσκεψη 5/5/2015

- Νυδριώτη Μ. (2011) *Εκπαιδευτικά προγράμματα και μουσεία στην Ελλάδα. Ιστορικές διαστάσεις - σύγχρονες τάσεις* < <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/4495/1/diplomatiki.pdf> > τελευταία επίσκεψη 5/5/2015
- Παρούτσας Δ. *Μετανάστευση και διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα* <<http://paroutsas.jmc.gr/diapolit.htm>> τελευταία επίσκεψη 6/5/2015
- *Τα Διαπολιτισμικά Σχολεία της Ελλάδας* <http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/DiapolitismikaSxoleiaElladas.htm> τελευταία επίσκεψη 6/5/2015
- Ιωαννίδης Δ. *Μεθοδολογία Έρευνας: Μάθημα 1* <<http://users.uom.gr/~dimioan/files/lecture01.pdf>> τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015
- Παπαναούμ Ζ. και Μαυροσκούφης Δ.(2008) *Οδηγός Επιμόρφωσης- Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή* < http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/program/defteri_glossa/synedrio/dimosieuseis/odigos_epi_morfosis_diapolitismiki.pdf > τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015
- Νικολάου Γ. (2011) Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Μελετών Απόδημου Ελληνισμού και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης < <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/1417/260.pdf> > τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015
- Αναγνώστου Π., Grigorof A., Αντύπας Γ. (2011) *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Σύγχρονη Εκπαιδευτική Πολιτική ως μοχλός κοινωνικής ανάπτυξης* < <http://esdo.teilar.gr/files/proceedings/2011/posters/p1.pdf> > τελευταία επίσκεψη: 5/5/2015
- I-RED Institute for Rights Equality & Diversity και Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠΕΚΔΙΒΙΜ του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (2012) *Σχέδιο δράσης για την πρόληψη ή/και την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων κάθε είδους, την ανάδειξη της σημασίας της διαφορετικότητας και την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία-Πρότυπος Συμβουλευτικός Οδηγός για τους Εκπαιδευτικούς* < http://www.i-red.eu/resources/projects-files/sxedio_drasis-protypos_symvouleytikos_odigos.pdf > τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015
- Πλαϊνός Γ. (2013) *Διαπολιτισμική εκπαίδευση στο μάθημα της ιστορίας* < <http://dim-agnant.kar.sch.gr/autosch/joomla15/index.php/site-map/articles/83-articles/156-article-21> > τελευταία επίσκεψη:31/1/2015
- Λεκάκης Γ. (2015) *Το ιερό κοσμικό δένδρο Yggdrasill. Ομοιότητες ελληνικής-σκανδιναβικής μυθολογίας* < <http://www.elzoni.gr/html/ent/033/ent.17033.asp> > τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015
- University of Arkansas < <http://www.uark.edu/campus-resources/achilles/iliad/iliad.html> > τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015
- Museum of Fine Art, Boston < <http://www.mfa.org/collections/object/parting-of-hector-and-andromache-33880> > τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015
- Λιάκου Ε. (2009) *Ο ρόλος της μουσειακής εκπαίδευσης μέσα από το πλαίσιο των πολιτισμικών μαθημάτων και των πολιτιστικών δραστηριοτήτων των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών του τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας,*

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Αθήνα
(Πτυχιακή Μελέτη-Διαθέσιμη στο Διαδίκτυο) <

<https://pappanna.files.wordpress.com/2013/05/cf80cf84cf85cf87ceb9ceb1cebaceb7-cebcceb5cebbceb5cf84ceb7-ceb5cebbceb5cebdceb7cf83-cebbceb9ceb1cebacebfcf85.pdf> >

τελευταία επίσκεψη: 1/5/2015

- Χατζηδάκη Α. *Η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση στη διδασκαλία και στη μάθηση της Γ2* < http://www.edc.uoc.gr/ptde/ptde/anounc/a_tomeas/omadosynergatiki_prosegisi.pdf >
τελευταία επίσκεψη: 1/5/2015
- Μορφολογική ψυχολογία & Γνωστικές θεωρίες μάθησης (2011) <
<https://sciencearchives.wordpress.com/2011/10/20/%CE%AE-%CE%AF-%CE%ADsi/> >
(τελευταία επίσκεψη: 17/5/2015)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Αναφορές στα σχολικά βιβλία του δασκάλου για μουσεία και μουσειοπαιδαγωγικά εργαλεία: Δ' Δημοτικού

Κατσουλάκος Θ., Καρυώτη Ι., Λένα Μ. & Κατσάρου Χ. Ιστορία Δ' Δημοτικού, Στα αρχαία χρόνια, Βιβλίο Δασκάλου, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων
Σελ:14-15

“ΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ

Οι μουσειοσκευές είναι μικρές βαλίτσες που φέρνουν το μουσείο στο χώρο του σχολείου και αναφέρονται σε διάφορα θέματα. Περιλαμβάνουν ποικίλο υλικό, όπως αντίγραφα αλλά και πρωτότυπα αντικείμενα, διαφάνειες, φωτογραφίες, βιβλία για επιπλέον ενημέρωση του εκπαιδευτικού, επιλεγμένη βιβλιογραφία, επεξηγηματικά κείμενα, παιχνίδια, προτάσεις για δραστηριότητες και κατασκευές.

Οι εκπαιδευτικοί έρχονται σε προσυνηννόηση με τα μουσεία και δανείζονται τη μουσειοσκευή που εξυπηρετεί τις διδακτικές ανάγκες της ενότητας που εξετάζουν.

Τα πλεονεκτήματα της μουσειοσκευής ως μέσου μάθησης και διδασκαλίας μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα σημεία:

- Είναι εύχρηστο παιδαγωγικό μέσο που δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να το προσαρμόσει σύμφωνα με τους μαθησιακούς στόχους που έχει θέσει.
- Εξασφαλίζει την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, γιατί τους προσφέρει την εμπειρία της άμεσης γνωριμίας με τα μουσειακά αντικείμενα.
- Συμβάλλει στην προσέγγιση της γνώσης με τρόπο ταχύτερο και αποτελεσματικότερο και μάλιστα μέσα από ψυχαγωγικές και δημιουργικές δραστηριότητες.
- Παρέχει την ευκαιρία σε όλους τους μαθητές ακόμη και των δυσπρόσιτων περιοχών να γνωρίσουν και να επεξεργαστούν στο χώρο του σχολείου τους πολύμορφο μουσειακό υλικό.
- Επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν το ποικίλο υλικό που έχουν στη διάθεσή τους για να αναδείξουν την τοπική ιστορία.

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σήμερα χρησιμοποιούνται ενεργητικές μέθοδοι διδασκαλίας που έχουν ως κύριο στόχο τους να ωθήσουν το μαθητή στην αναζήτηση και ανακάλυψη τη γνώσης. Γι' αυτό προβάλλει επιτακτική η ανάγκη να έλθουν οι μαθητές κοντά στις ιστορικές πηγές, να συλλέξουν πληροφορίες, να τις αξιολογήσουν και να διατυπώσουν τις απόψεις τους μέσα από διαδικασίες γόνιμης διαλεκτικής αντιπαράθεσης.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούνται στους μουσειακούς χώρους, στα πλαίσια των εκπαιδευτικών επισκέψεων, περιλαμβάνουν οργανωμένες σε θεματικούς κύκλους δραστηριότητες, που βοηθούν τους μαθητές μέσα από μια επικοινωνιακή σχέση να γνωρίσουν το πολιτισμικό περιβάλλον. Στηρίζονται στην ενεργητική συμμετοχή των μαθητών και διατηρούν αμετάπλωτο το ενδιαφέρον τους χωρίς να τους προκαλούν κόπωση. Βοηθούν τους μαθητές να αναδείξουν τα ενδιαφέροντά τους και να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες τους μέσα από ποικίλες δραστηριότητες, όπως: παιχνίδια μυστηρίου, τεστ παρατηρητικότητας, θεατρικό παιχνίδι, εικαστικές δραστηριότητες, μουσικοκινητικά δρώμενα κ.ά.

Οι δραστηριότητες αυτές συμβάλλουν ώστε οι μαθητές:

- να αντιληφθούν τη σημασία των αρχαιολογικών ευρημάτων για την ιστορική γνώση,
- να ασκήσουν την ικανότητά τους στην ερμηνεία παραγόντων που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των ιστορικών γεγονότων,
- να κατανοήσουν τη διαπλοκή των παραγόντων εκείνων που επιδρούν καταλυτικά στη ζωή του ανθρώπου,
- να συνδέσουν και να συσχετίσουν με τρόπο τεκμηριωμένο, γεγονότα, ευρήματα και δραστηριότητες,
- να αντλήσουν πληροφορίες και να συνθέσουν γνώσεις για το παρελθόν,
- να διαπιστώσουν τη συνεχή αλληλεπιδραστική σχέση ανθρώπου και φύσης,
- να συνειδητοποιήσουν τη σημασία και την αξία που έχει η διαφύλαξη του πολιτισμικού περιβάλλοντος. Προκειμένου να έχει επιτυχία ένα τέτοιο πρόγραμμα θα πρέπει ο εκπαιδευτικός:
- να γνωρίζει καλά οτιδήποτε έχει σχέση με το χώρο στον οποίο υλοποιείται το πρόγραμμα,
- να έχει σχετική βιβλιογραφική ενημέρωση,
- να έχει διδάξει προηγουμένως την αντίστοιχη ενότητα και να έχει προετοιμάσει τους μαθητές έτσι ώστε να εξασφαλίσει τη συμμετοχή τους σε όλη την παιδαγωγική διαδικασία,
- να είναι έτοιμος να παρέμβει και να αντιμετωπίσει δυσκολίες που ενδέχεται να ανακύψουν κατά την υλοποίηση του προγράμματος,
- να γνωρίζει τον ακριβή χρόνο διάρκειας του προγράμματος

Ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος αλλά και κατά την επιστροφή στην τάξη μπορεί να εκτιμήσει κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι που έθεσε, ώστε να σχεδιάσει και να οργανώσει καλύτερα επόμενο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.”

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Αναφορικά, παρουσιάζονται ορισμένοι νόμοι και τα διατάγματα που έχει θεσπίσει το Ελληνικό Κράτος και αφορούν την διαπολιτισμική εκπαίδευση:

Νόμοι:

- Νόμος 2413/96 (ΦΕΚ 124 τ. Α/17.6.1996) Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις
- Νόμος: 1404/83. άρθρο 45. (ΦΕΚ 173/24-11-83) Ίδρυση τάξεων υποδοχής και φροντιστηριακών τμημάτων
- Νόμος: 2790/00 (ΦΕΚ 24Α/1 6.2.2000) Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση
- Νόμος 291 0/01 . άρθρο 40 παρ. 1 .2 (ΦΕΚ 91 Α702.05.2001) Πρόσβαση των ανήλικων αλλοδαπών στην εκπαίδευση
- Νόμος 3376/2005 (ΦΕΚ 191 τ. Α72 -8-2005) Ίδρυση Σχολείου Ευρωπαϊκής Παιδείας
- Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α/23.8.05) Πρόσβαση των ανήλικων υπηκόων τρίτων χωρών στην εκπαίδευση (κεφ. ΙΕ1, αρ. 72)

Προεδρικά Διατάγματα

- Προεδρικό Διάταγμα 417, (Φ.Ε.Κ. Α' 129/13.05.1977) Περί κατατάξεως μαθητών σχολείων Γενικής Εκπαιδύσεως της Αλλοδαπής στερουμένων τίτλου μαθητικής καταστάσεως συνεπεία πολεμικών γεγονότων
- Προεδρικό Διάταγμα 483, άρθρο 8, παρ. 9, 10 (Φ.Ε.Κ. 149 Τ.Α71-6-77) Περί οργανώσεως και λειτουργίας Δημοτικών Σχολείων Δημοσίας & Ιδιωτικής εκπαιδύσεως - εγγραφές μαθητών ξένων σχολείων σε αντίστοιχες τάξεις στην Ελλάδα και εγγραφές αθίγγανων μαθητών στην Α' τάξη

Υπουργικές Αποφάσεις

- Υπουργική απόφαση, αρ. Φ.818-2/4139 (Φ.Ε.Κ. 1105 τ.674-11-1980) Ίδρυση πρώτων τάξεων υποδοχής στην Ελλάδα
- Υπουργική απόφαση, αρ. Φ.818/2/Ζ/21/3175/7-9-82 Λειτουργία πρώτων φροντιστηριακών τμημάτων στην Ελλάδα
- Υπουργική απόφαση, αρ. Φ2/378/Γ1/1124 (Φ.Ε.Κ. 930 τ.6714-12-1994) Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων
- Υπουργική Απόφαση αρ. Φ10/20/Γ1/708 (ΦΕΚ1789 Β/28-9-99) Διαπολιτισμική Εκπαίδευση -Ίδρυση και λειτουργία Τ.Υ. και Φ.Τ.

Υπουργικές Αποφάσεις για "Ίδρυση - Μετατροπή & Μετονομασία Δημόσιων Σχολείων σε Σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

- Υπουργική Απόφαση αρ. Φ10/221Π71236 (ΦΕΚ 874 τ.Β/17-9-96) Μετατροπή δημόσιων σχολείων σε σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
- Υπουργική Απόφαση αρ. Φ 10/35/Γ1/1058 (ΦΕΚ 1143 τ.Β/29-10-98) Μετατροπή και μετονομασία δημόσιων σχολείων σε σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Στο σημείο αυτό να αναφερθεί πως στην Ελλάδα υπάρχουν δεκατρία (13) διαπολιτισμικά δημοτικά σχολεία (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χανιά, Ιωάννινα, Ροδόπη) και δεκατρία (13) διαπολιτισμικά γυμνάσια και λύκεια (Αττική, Ιωάννινα, Θεσσαλονίκη, Ροδόπη, Κοζάνη).³⁸

³⁸ http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/DiapolitismikaSxoleiaElladas.htm
(τελευταία επίσκεψη: 6/5/2015)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΥΛΙΚΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΣΚΕΥΗΣ

Για την δημιουργία των καρφίτσών χρησιμοποιήθηκαν τα εξής υλικά:

- Χάρτινες κόλλες Α4
- Λευκό χαρτόνι
- Κόλλα
- Λευκά χοντρά αυτοκόλλητα-προστατευτικά για καρτέλες
- Παραμάνες
- Ψαλίδι

Αρχικά, εκτυπώσαμε σε χαρτί το σήμα από τις ασπίδες των οπλιτών της κάθε πόλης. Κολλήσαμε το χαρτί με τα εμβλήματα από τις ασπίδες στο λευκό χαρτόνι και έπειτα κόψαμε το κάθε έμβλημα, σε κυκλικό σχήμα. Επιπλέον, εφαρμόσαμε το κάθε έμβλημα στην μία κολλητική επιφάνεια των αυτοκόλλητων προστατευτικών για τις καρτέλες. Τέλος, στην πίσω μεριά των αυτοκόλλητων, περάσαμε τις παραμάνες.

Οι καρφίτσες για την ομάδα των Αθηναίων έφερε το αρχικό γράμμα «Α» ενώ των Σπαρτιατών το αρχικό γράμμα «Λ» (Λακεδαιμόνιοι)

Για την δημιουργία των νομισμάτων χρησιμοποιήθηκαν τα εξής υλικά:

- Χάρτινες κόλλες Α4
- Λευκό χαρτόνι
- Κόλλα
- Λευκά χοντρά αυτοκόλλητα-προστατευτικά για καρτέλες
- Ψαλίδι.

Η διαδικασία δε διαφέρει κατά πολύ. Αρχικά, εκτυπώσαμε σε κόλλες Α4 τις εμπρόσθιες και οπίσθιες όψεις των νομισμάτων και των δύο πόλεων. Κολλήσαμε τις κόλλες Α4 σε λευκό χαρτόνι και κόψαμε περιμετρικά τα νομίσματα. Έπειτα, εφαρμόσαμε στις κολλητικές επιφάνειες των προστατευτικών αυτοκόλλητων τις εμπρόσθιες όψεις των νομισμάτων και τέλος, τις οπίσθιες όψεις τους.

ΜΟΥΣΕΙΟΣΚΕΥΗ

Εικ.:1- Η μουσειοσκευή

Εικ.:2-Το περιεχόμενο της μουσειοσκευής

Εικ.:3- Το Cd με τις εικόνες

Εικ.:4 – Η κλεψύδρα

Εικ.:5- Οι καρφίτσες των “Αθηναίων”

Εικ.:5α

Εικ.:5β

Εικ.:6-Οι καρφίτσες των “Σπαρτιατών”

Εικ.:6α

Εικ.:6β

Εικ.:7-Το νόμισμα της Αθήνας

Εικ.:7^α

Εικ.:8 – Το νόμισμα της Σπάρτης

Εικ.:8α

Εικ.: 9 – Η κάπα των “Αθηναίων”

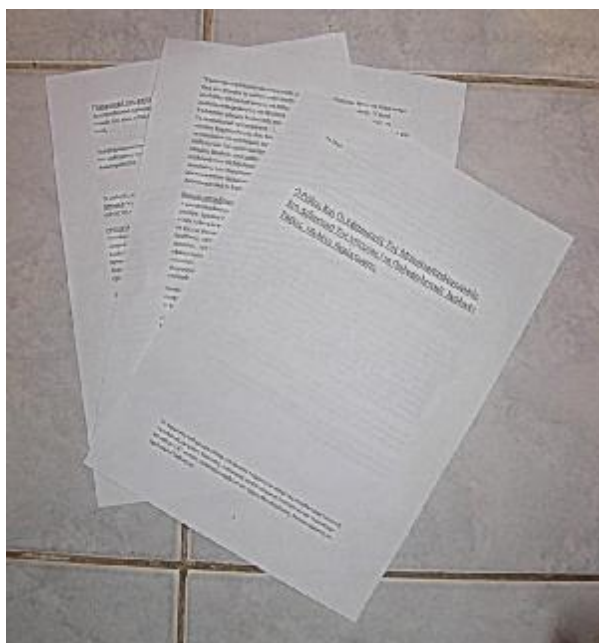
Εικ.:10 - Η κάπα των “Σπαρτιατών”

Εικ.:11

Εικ.:12

Εικ.:13 – Το ενημερωτικό φυλλάδιο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Έρευνα

“Έρευνα είναι η μελέτη και η διερεύνηση που αναφέρεται στην ανακάλυψη νέων γεγονότων ή απλά στην επιβεβαίωση των υπαρχόντων.”³⁹

Η Προσωπική Συνέντευξη (Personal Interview) θεωρείται ένας από τους βασικούς τρόπους έρευνας. Ο ερευνητής οφείλει να παραβρίσκεται στον ίδιο χώρο που βρίσκονται οι ερωτώμενοι, προκειμένου να καταγράψει τις απαντήσεις τους στα ερωτήματα που τους θέτει.

Η Προσωπική Συνέντευξη διαθέτει τα εξής πλεονεκτήματα:

- Ø Δυνατότητα λήψης περισσότερων απαντήσεων
- Ø Δυνατότητα επεξήγησης τυχόν ασαφών ερωτήσεων και απαντήσεων
- Ø Δυνατότητα προσαρμογής ερωτήσεων κρίνοντας από τις συνθήκες/ερωτώμενους
- Ø Δυνατότητα περαιτέρω διερεύνησης μέσω των ερωτήσεων κρίνοντας από τις συνθήκες/ερωτώμενους

Συνεντεύξεις

Πρόλογος

Το καλοκαίρι του 2013, πραγματοποιήθηκε στην Πάτρα μια σειρά συνεντεύξεων σε μαθητές και δασκάλους σε ορισμένα πολυφυλετικά σχολεία του νομού.

Τα γραφεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης υπήρξαν ιδιαιτέρως συνεργάσιμα σε ό, τι αφορά την αποστολή των πληροφοριών.

Διαδικασία Έρευνας

Αρχικός στόχος ήταν η επικοινωνία με όσο το δυνατόν περισσότερα πολυφυλετικά σχολεία του νομού. Σύμφωνα με τα αρχεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έξι σχολεία του νομού είχαν τον μεγαλύτερο αριθμό αλλοδαπών μαθητών. Πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία και με τα έξι αυτά σχολεία εκ των οποίων δύο από αυτά μας πληροφόρησαν πως ακριβώς λόγω του αυξημένου αριθμού αλλοδαπών μαθητών που διαθέτουν, έχουν γίνει στις εγκαταστάσεις τους πολλές έρευνες, έχει ενοχληθεί ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων και δεν δέχονται καμία περαιτέρω έρευνα. Ένα τρίτο σχολείο μας δέχτηκε τηλεφωνικά μα στην επίσκεψη, ο διευθυντής μας αρνήθηκε την είσοδο στη τάξη διότι δεν άρμοζε, κατά την άποψή του, η εμφάνισή μας για τάξη του σχολείου του. Τέλος, τρία από τα σχολεία ανταποκρίθηκαν εξαρχής θετικά στο κάλεσμά μας και είναι τα σχολεία που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια.

Ερωτηματολόγιο Σχολείων

Η παρούσα έρευνα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πτυχιακής εργασίας. Στόχος είναι η συλλογή απόψεων από δασκάλους δημοτικού και μαθητές (Έλληνες και μη) από πολυφυλετικά σχολεία του νομού, προκειμένου να γίνει μια συλλογή δεδομένων και στοιχείων. Τα δεδομένα αυτά αφορούν τη στάση που έχουν, κυρίως, οι μαθητές απέναντι στα μουσεία και την ιστορία καθώς και η γενικότερη των δασκάλων, γύρω από παιδαγωγικές

³⁹ Ιωαννίδης Δ.: <http://users.uom.gr/~dimioan/files/lecture01.pdf> σελ.:5, τελευταία επίσκεψη:6/5/2015

μεθόδους, από τα μουσεία και από την κατάσταση της διαπολιτισμικότητας, με την οποία έρχονται αντιμέτωποι κατά τη διάρκεια του παιδαγωγικού τους έργου.

Μεθοδολογία της Έρευνας – Δειγματοληψία

Για την διεξαγωγή του ερωτηματολογίου, βοήθησαν πολύ τα γραφεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού. Έπειτα από επικοινωνία μαζί τους, στάλθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ένα αρχείο που παρουσίαζε αναλυτικά όλα τα σχολεία του νομού, τον αριθμό μαθητών ανά τάξη και τον αριθμό αλλοδαπών μαθητών ανά τάξη. Η επιλογή σχολείων έγινε με βάση τον σύνολο αλλοδαπών μαθητών, που τα καθένα διέθετε. Αρχικά, μια επικοινωνία μαζί τους ήταν απαραίτητη. Στη πορεία, οριζόταν μια ημερομηνία πρώτης αναγνωριστικής επίσκεψης.

Δείγμα

Παρουσιάζονται τρία σχολεία (με τη σειρά που πραγματοποιήθηκε η έρευνα) τα οποία υπήρξαν συνεργάσιμα από την αρχή, από την τηλεφωνική επικοινωνία. Σχολεία τα οποία διαθέτουν συνολικά αυξημένο αριθμό αλλοδαπών μαθητών σε σύγκριση με άλλα του νομού. Η επιλογή της τάξης έγινε, αρχικά, από τους αρμόδιους διευθυντές, με κριτήριο το πρόγραμμα όλων των δασκάλων του σχολείου και στην πορεία η επιλογή έγινε με βάση τις τάξεις από τις οποίες δεν υπήρχε κάποια καταγραφή απαντήσεων από προηγούμενα ερωτηθέντα σχολεία.

Καταγραφή Δεδομένων

Η διαδικασία καταγραφής των δεδομένων έγινε με τη μορφή ερωτήσεων απευθείας σε μαθητές και δασκάλους και παρουσιάζονται ακολούθως με τη μορφή διαλόγου.

Διάστημα Υλοποίησης του Ερωτηματολογίου:

26/5-10/6/2013

Περιοχή

Πάτρα, Αχαΐα

Ερωτήσεις προς δασκάλους

- I) Ποιες παιδαγωγικές μεθόδους εφαρμόζετε πέρα από τις προτεινόμενες;
- II) Θεωρείτε τα μουσεία σύμμαχους σας στο εκπαιδευτικό έργο;
- II) Έχετε χρησιμοποιήσει πρακτικές μουσειοπαιδαγωγικής είτε οι ίδιοι, είτε με υποστήριξη;
- IV) Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη διδασκαλία της Ιστορίας σε μαθητές που δεν έχουν ελληνική καταγωγή; Ποιες είναι; Δυσκολεύει το διδακτικό έργο; Πώς το διαχειρίζεστε;

Ερωτήσεις προς μαθητές τάξης:

- I) Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;
- II) Σας αρέσει η Ιστορία; Γιατί;
- II) Έχετε επισκεφτεί μουσείο;
- IV) Αν ναι, πώς θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία;

Ερωτήσεις προς αλλοδαπούς μαθητές:

I) Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας που διδάσκεστε ελληνική Ιστορία; Δυσκολεύεστε;
II) Μετά την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο θεωρείτε πως κατανοείτε καλύτερα την ελληνική ιστορία;

Τέλος, να σημειωθεί πως, ανάλογα με το ενδιαφέρον και κυρίως τις απαντήσεις των μαθητών, έγιναν και ορισμένες ερωτήσεις που αφορούσαν την τοπική ιστορία, καθώς και την επίσκεψη των μαθητών σε μουσεία με συνοδεία γονέων. Οι ερωτήσεις είχαν την εξής μορφή:
Τοπική ιστορία: Για την ιστορία της Πάτρας, για την τοπική μας, δηλαδή, ιστορία όπως είναι το Ρωμαϊκό Ωδείο, γνωρίζετε από την οικογένειά σας ή από το σχολείο;
Επισκέψεις σε μουσεία: Εκτός από τις επισκέψεις σε μουσεία που πραγματοποιήσατε με το σχολείο σας, έχετε επισκεφτεί μουσεία μαζί με τους γονείς σας;

Απαντήσεις

Οι ερωτήσεις στους διδάσκοντες έγιναν ξεχωριστά.

Οι εγγεγραμμένες απαντήσεις που έχουν δώσει οι μαθητές είναι ενδεικτικές αλλά, αντιπροσωπεύουν το σύνολο των απαντήσεών τους.

Σχολείο περίπτωσης: 56^ο Δημοτικό

Τάξης περίπτωσης: ΣΤ'1 και ΣΤ'2

Γενικές παρατηρήσεις

Ο διευθυντής και οι ερωτώμενοι δάσκαλοι ήταν πολύ πρόθυμοι να βοηθήσουν. Υπήρχε η δυνατότητα ακόμα και να οριστεί ένα ραντεβού για τη διεξαγωγή του ερωτηματολογίου, συμφωνήθηκε όμως τελικά να γίνει πραγματοποίηση της έρευνας την ίδια ημέρα.

Το ένα τμήμα της ΣΤ'1 είχε τρεις μαθητές αλβανικής καταγωγής και το δεύτερο (ΣΤ'2) είχε πέντε μαθητές αλλοδαπής καταγωγής, τέσσερις από τη Αλβανία και έναν από τη Βουλγαρία.

Ερωτήσεις προς δάσκαλο ΣΤ'1:

Ερ.1: - Ποιες παιδαγωγικές μεθόδους εφαρμόζετε πέρα από τις προτεινόμενες;
Απ.: - Επικεντρώνομαι σε πηγές, εικόνες και μετά κάνω την παράδοση (του μαθήματος). Αυτά τα λένε όλα και είναι πιο εύκολο για τα παιδιά, εντάσσονται πιο γρήγορα στο μάθημα μέσω εικόνων.

Ερ.2 : - Θεωρείτε τα μουσεία σύμμαχους σας στο εκπαιδευτικό έργο;

Απ. ΣΤ'1: - Ναι, φυσικά και είναι σύμμαχοι.

Ερ.3 : - Έχετε χρησιμοποιήσει πρακτικές μουσειοπαιδαγωγικής είτε οι ίδιοι, είτε με υποστήριξη;

Απ. ΣΤ'1: - Όχι, πέρα από μια συλλογή απολιθωμάτων που διαθέτει το σχολείο.

Ερ.4 : - Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη διδασκαλία της Ιστορίας σε μαθητές που δεν έχουν ελληνική καταγωγή; Ποιες είναι; Δυσκολεύει το διδακτικό έργο; Πώς το διαχειρίζεστε;

Απ. ΣΤ'1: - Η Ελλάδα είναι η χώρα τους. Μάλιστα, είναι και οι καλύτεροι μαθητές. Είναι πιο σεβαστικά παιδιά, ενδιαφέρονται για την Ιστορία, μαθαίνουν και ζητούν πληροφορίες. Θέλουν πηγές και θέλουν να μάθουν. Άρα, δεν δυσκολεύει η κατάσταση ιδιαίτερα.

Ερωτήσεις προς μαθητές τάξης ΣΤ'1:

Ερ.1 : - Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;

Απ. ΣΤ'1: - Γλώσσα (γενικότερα), Μαθηματικά (η πλειονότητα των αγοριών), αλλά και Γυμναστική, Μουσική, Ιστορία.

Ερ.2 : - Σας αρέσει η Ιστορία;

Απ. ΣΤ'1: - Όχι, γιατί μιλάει για παλιά πράγματα.

- Όταν μιλάει για την Ελλάδα, δεν έχω πρόβλημα αλλιώς βαριέμαι. Δεν με ενδιαφέρει τι έγινε π.χ. στο Πακιστάν.

- Ναι, φυσικά, είναι η ιστορία μας.

- Είναι χρέος μου να γνωρίζω την ιστορία μας.

- Γιατί μ' αρέσει να μας μαθαίνουν για πολιτικούς μας αντιπάλους, την πολιτική μας, τι λάθη είχαμε κάνει στη πολιτική και πώς οδηγηθήκαμε εδώ σήμερα, γιατί να ξέρεις, πως από τότε είχε αρχίσει η διάβρωση της χώρας. Δεν ξεκίνησε πρόσφατα.

Ερ.3 : - Έχετε επισκεφτεί μουσείο;

Απ. ΣΤ'1: - Ναι, ήταν πολύ ωραία.

- Το μουσείο είναι καλό, η ιστορία όχι. Παράδειγμα, όταν είχαμε πάει στο μουσείο της Βουλής που είχε όπλα μου άρεσε πολύ.

Ερ.4 : Πως θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία;

Απ. ΣΤ'1:- Προτιμώ την εικόνα και το αντικείμενο πιο πολύ από το διάβασμα. Μαθαίνω καλύτερα έτσι, μέσω των πραγμάτων που έχει το μουσείο.

- Μ' αρέσει γιατί ξέρω για τι πράγμα μας μιλάνε οι ξεναγοί, επειδή τα έχω διαβάσει και στο σχολείο.

- Εμένα δεν με ενδιαφέρει γιατί ό, τι απορίες έχω τις εξηγούν από κάτω τα κείμενα που έχει κάθε αντικείμενο.

Ερωτήσεις προς αλλοδαπούς μαθητές τάξης ΣΤ'1:

Ερ.1 : - Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας που διδάσκεστε ελληνική Ιστορία; Δυσκολεύεστε;

Απ. ΣΤ'1: - Όχι, εδώ έχω γεννηθεί. Δεν ξέρω άλλη ιστορία.

Ερ.2 : - Μετά την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο θεωρείτε πως κατανοείτε καλύτερα την ελληνική ιστορία;

Απ. ΣΤ'1: - Ναι, καταλαβαίνω, όντως, πιο πολλά.

Ερωτήσεις προς δάσκαλο ΣΤ'2:

Ερ.1: - Εφαρμόζετε παιδαγωγικές μεθόδους πέρα από τις προτεινόμενες;

Απ. ΣΤ'2: - Όχι. Δεν παρέλαβα, άλλωστε φέτος βιβλίο. Δεν γνωρίζω, επίσης, αν υπάρχει κάτι επιπλέον στο διαδίκτυο. Εμπειρικά ο καθένας μας για κάτι επιπλέον. Για παράδειγμα, προσωπικά συμμετείχα σε ένα σεμινάριο ενός απογεύματος αξιοποίησης πηγών.

Ερ.2 : - Θεωρείτε τα μουσεία σύμμαχους σας στο εκπαιδευτικό έργο;

Απ. ΣΤ'2: - Βοηθάει, σίγουρα, το έργο μας μα και τα παιδιά το μουσείο. Αρκεί να έχουν την κατάλληλη παιδεία και από το σπίτι και να μην το αντιμετωπίζουν σαν ώρα παιχνιδιού και διασκέδασης. Άλλα ρωτάνε και νοιάζονται και άλλα χαζεύουν.

Ερ.3 : - Έχετε χρησιμοποιήσει πρακτικές μουσειοπαιδαγωγικής είτε οι ίδιοι, είτε με υποστήριξη;

Απ. ΣΤ'2: - Όχι, πέρα από μια συλλογή απολιθωμάτων που διαθέτει το σχολείο.

Ερ.4 : - Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη διδακτική της Ιστορίας σε μαθητές που δεν έχουν ελληνική καταγωγή; Ποιες είναι; Δυσκολεύει το διδακτικό έργο; Πώς το διαχειρίζεστε;

Απ. ΣΤ'2: - Ναι, γιατί τα τρία από τα πέντε αλλοδαπά παιδιά είναι μεγαλύτερα, δεκατριών με δεκατεσσάρων ετών και όχι στην ηλικία που είναι ένα παιδί Έκτης Δημοτικού. Όταν μαθαίναμε για την Κατοχή και βλέπαμε πως η Βουλγαρία ήταν σύμμαχος της Γερμανίας, το ένα παιδί από την Βουλγαρία είχε σοκαριστεί : “Όχι, δεν το κάναμε εμείς αυτό. Δεν ήμασταν εμείς αντίπαλοί σας.”, νιώθουν την Ελλάδα χώρα τους. Εκεί, επεμβαίνω εγώ και εξηγώ πως

αυτό έγινε πριν από πολλά χρόνια και πως οι διαφορές δεν είναι ανάμεσα στους λαούς αλλά ανάμεσα στις κυβερνήσεις και στο τι κάνουν για πάρουν αυτό που θέλουν (χειραγώγηση λαού). Γενικότερα, τα παιδιά πειράζονται μεταξύ τους, δεν ενοχλούνται από τις ιδιαιτερότητες της φυλής μα και εγώ η ίδια προσπαθώ να μην είναι έκφυλα μεταξύ τους, να είναι φίλοι και να μην είναι ή ακόμα και να μην γίνουν ρατσιστές. Μερικές φορές χρειάζεται ιδιαίτερη μεταχείριση και ναι, επεμβαίνω όπου χρειάζεται για να καταστήσω την τάξη. Μα μερικές φορές, δεν πρόκειται μόνο για τους μη Έλληνες μαθητές. Ένα κοριτσάκι (Ελληνίδα), όπου βλέπει Γερμανία στο βιβλίο της το σβήνει και όταν το ακούει ανατριχιάζει.

Ερωτήσεις προς μαθητές τάξης ΣΤ'2:

Ερ.1 : - Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;

Απ. ΣΤ'2: - Γλώσσα (γενικότερα), Μαθηματικά (η πλειονότητα των αγοριών), αλλά και Γυμναστική, Μουσική, Ιστορία.

Ερ.2 : - Σας αρέσει η Ιστορία;

Απ. ΣΤ'2 : - Όχι, γιατί είναι βαρετή.

- Ναι, γιατί μαθαίνεις τι γινόταν παλιά.

- Εμένα, μ' άρεσε ιδιαίτερα η μυθολογία και μ' αρέσει και η αιγυπτιακή ιστορία.

Ερ.3 : - Έχετε επισκεφτεί μουσείο;

Απ. ΣΤ'2: - Ναι, είναι πολύ εντυπωσιακό!

Ερ.4 : Πώς θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία;

Απ. ΣΤ'2:- Μαθαίνω πιο εύκολα εκεί γιατί θέλω. Όχι σαν το σχολείο που πρέπει.

- Μ' αρέσει που έχει διάφορα πράγματα και μας λένε τι είναι και δεν χρειάζεται να τα διαβάσω εγώ για να μάθω τι είναι.

Ερωτήσεις προς αλλοδαπούς μαθητές ΣΤ'2:

Ερ.1 : - Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας που διδάσκεστε ελληνική Ιστορία; Δυσκολεύεστε;

Απ.ΣΤ'2: - Όχι, εδώ έχω γεννηθεί. Δεν ξέρω άλλη ιστορία.

Ερ.2 : - Μετά την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο θεωρείτε πως κατανοείτε καλύτερα την ελληνική ιστορία;

Απ. ΣΤ'2: - Ναι, καταλαβαίνω, όντως, πιο πολλά.

Οι μισοί μαθητές της ΣΤ'2 (δεκαοχτώ σε σύνολο) έχουν επισκεφτεί μουσεία και με τους γονείς τους ενώ, αντίστοιχα, για τους άλλους μισούς μαθητές, οι εμπειρίες τους σε μουσείο περιορίζονται μόνο με τις σχολικές επισκέψεις.

Στη περίπτωση της τοπικής ιστορίας οι μαθητές τις ίδιας τάξης δήλωσαν πως γνωρίζουν πιο πολλά πράγματα από τους γονείς τους και πολύ λιγότερα από το σχολείο.

Σχολείο περίπτωσης: 6^ο Δημοτικό

Τάξης περίπτωσης: Γ'1, Γ'2 και Δ'2

Γενικές παρατηρήσεις

Ο διευθυντής και οι ερωτώμενοι δάσκαλοι ήταν πολύ πρόθυμοι να βοηθήσουν και στη περίπτωση του σχολείου αυτού. Η δασκάλα που δίδασκε Ιστορία ήταν κοινή και στα δύο τμήματα της Γ' τάξης.

Οι τάξεις της Γ'1 και Γ'2 δημοτικού είχαν η κάθε μία από δύο μαθητές αλβανικής καταγωγής. Η Δ' είχε τέσσερις μαθητές αλλοδαπής καταγωγής, δύο από την Ουκρανία (οι οποίοι τη μέρα που πραγματοποιήθηκε η έρευνα, έλειπαν) και δύο από την Αλβανία.

Ερωτήσεις προς δάσκαλο τάξης Γ΄:

Ερ.1: - Ποιες παιδαγωγικές μεθόδους εφαρμόζετε πέρα από τις προτεινόμενες;

Απ. Γ΄:- Χρησιμοποιώ ποικίλες, όπως προσομοίωση χώρου, δραματοποίηση, εποπτικό υλικό, τεχνικές από εκπαιδευτικές δράματος, υπολογιστές, ερωτηματολόγια

Ερ.2 : - Θεωρείτε τα μουσεία σύμμαχους σας στο εκπαιδευτικό έργο;

Απ. Γ΄: - Σύμμαχοι, ναι. Πηγαίνω μαζί με τα παιδιά στο μουσείο. Ήθελα να δουν το μουσείο ως φορέα πολιτισμού.

Ερ.3 : - Έχετε χρησιμοποιήσει πρακτικές μουσειοπαιδαγωγικής είτε οι ίδιοι, είτε με υποστήριξη;

Απ. Γ΄: - Ναι, όπως για παράδειγμα στην Οδύσσεια. Έχουμε φτιάξει ένα χαρτόνι με το ταξίδι του Οδυσσέα και τα παιδιά ακολουθούν το ταξίδι του πάνω στο χαρτί, το πού βρίσκεται ο ήρωας.

Ερ.4 : - Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη διδακτική της Ιστορίας σε μαθητές που δεν έχουν ελληνική καταγωγή; Ποιες είναι; Δυσκολεύει το διδακτικό έργο; Πώς το διαχειρίζεστε;

Απ. Γ΄: - Αυτή τη στιγμή κάνουμε μυθολογία. Δεν μπορείς να καταλάβεις, ακριβώς αν τους αρέσει η Ιστορία διότι το αντιλαμβάνονται σαν παραμύθι. Στην έκτη (ΣΤ΄) δημοτικού, που το βιβλίο διαθέτει πιο έντονα ιστορικά στοιχεία, τότε θα ξέρουμε. Γενικά, να σου πω πως οι γονείς των συγκεκριμένων παιδιών, δεν έχουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Άρα δεν μαθαίνουν πολλά για την ιστορία του τόπου τους πέρα από αυτά που μπορεί να τους λέει η γιαγιά τους. Τα οποία δεν διαθέτουν έντονα στοιχεία εθνικισμού, θρησκείας και μερικές φορές δεν διαθέτουν καν επίσημα γεγονότα ιστορίας, παρά μόνο γεγονότα και πώς αντιμετώπισε η οικογένεια τον πόλεμο.

Είχαμε κάνει μια έρευνα στο παρελθόν, ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο, βασισμένη πάνω σε αυτό. Καταλάβαμε ότι φαίνεται από αυτή την ηλικία των παιδιών, για το ποιοι γονείς ήρθαν στην Ελλάδα για να εργαστούν και να ζήσουν και δεν ενδιαφέρονται τα μάθουν τα παιδιά τους την ιστορία του τόπου τους και ποιοι γονείς ενδιαφέρονται και μαθαίνουν στα παιδιά τους την ιστορία του τόπου καταγωγής τους, με τα δικά τους κριτήρια και επιχειρήματα και τους νοιάζει ακόμα και τι μαθαίνουν τα παιδιά στα ελληνικά σχολεία.

Ερωτήσεις προς μαθητές τάξης Γ΄1:

Ερ.1 : - Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;

Απ. Γ΄1:- Ιστορία, Μαθηματικά, Θρησκευτικά, Μελέτη, Μουσική.

Ερ.2 : - Σας αρέσει η Ιστορία;

Απ. Γ΄1: - Ναι, γιατί μαθαίνω ό, τι δεν ξέρω για διάφορους ήρωες, μιλάει για πολιτισμούς και ανακαλύπτω πράγματα σαν μικρός αρχαιολόγος.

Ερ.3 : - Έχετε επισκεφτεί μουσείο;

Απ. Γ΄1: - Ναι, είναι τέλεια στο μουσείο!

Ερ.4 : Πώς θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία;

Απ. Γ΄1: - Είναι ωραία γιατί μαθαίνω και γιατί έχει αγάλματα, αγγεία και άλλα αντικείμενα που έχω δει στις εικόνες του βιβλίου μου.

Ερωτήσεις προς αλλοδαπούς μαθητές Γ΄1:

Ερ.1 : - Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας που διδάσκεστε ελληνική Ιστορία; Δυσκολεύεστε;

Απ. Γ΄1: - Είναι εύκολη η Ιστορία. Με δυσκολεύει απλά γιατί έχει άγνωστες ή δύσκολες λέξεις.

Ερ.2 : - Μετά την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο θεωρείτε πως κατανοείτε καλύτερα την ελληνική ιστορία;

Απ. Γ΄1: Ναι, πάρα πολύ καλύτερα.

Στην Γ'1 τάξη, οι μισοί μαθητές (δεκαοχτώ σε σύνολο) δήλωσαν πως έχουν επισκεφτεί μουσεία και με τους γονείς τους.

Ερωτήσεις προς μαθητές τάξης Γ'2:

Ερ.1 : - Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;

Απ. Γ'2:- Ιστορία, Μαθηματικά, Θρησκευτικά, Μελέτη, Μουσική

Ερ.2 : - Σας αρέσει η Ιστορία;

Απ. Γ'2:- Ναι, γιατί δεν χρειάζεται να σκέφτομαι. Μαθαίνω απλά για περιόδους και για άλλα ωραία πράγματα.

Ερ.3 : - Έχετε επισκεφτεί μουσείο;

Απ. Γ'2:- Ναι, είναι τέλεια στο μουσείο!

Ερ.4 : Πώς θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία;

Απ. Γ'2:- Μαθαίνω και άλλα πράγματα για την ιστορία στο μουσείο.

Ερωτήσεις προς αλλοδαπούς μαθητές Γ'2:

Ερ.1 : - Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας που διδάσκεστε ελληνική Ιστορία; Δυσκολεύεστε;

Απ. Γ'2:- Μ' αρέσει η ιστορία. Άλλωστε εδώ γεννήθηκα και δεν δυσκολεύομαι καθόλου. Η γιαγιά μου, μερικές φορές πριν κοιμηθώ μου λέει διάφορα από τον τόπο μου, σαν παραμύθι μου φαίνονται.

Ερ.2 : - Μετά την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο θεωρείτε πως κατανοείτε καλύτερα την ελληνική ιστορία;

Απ. Γ'2: Ναι, πάρα πολύ καλύτερα.

Στη Γ'2 τάξη αναφέρθηκαν πως προτιμούν ένα συνδυασμό εικόνας, εννοώντας το μουσείο, και λόγου ή κειμένου, εννοώντας τα σχολικά βιβλία της ιστορίας τους, προκειμένου να μάθουν καλύτερα.

Ερωτήσεις προς δάσκαλο Δ':

Ερ.1: - Ποιες παιδαγωγικές μεθόδους εφαρμόζετε πέρα από τις προτεινόμενες;

Απ. Δ':- Διδάσκω με τη γερμανική μέθοδο. Πιο συγκεκριμένα, διδάσκω το μάθημα ή εγώ ή διαβάζουμε μαζί με τα παιδιά το κείμενο. Ουσιαστικά, προσπαθώ να το κάνω σαν παιχνίδι για αυτά. Προχωράμε στην κατανόηση αγνώστων λέξεων, συνεχίζω εγώ κάνοντάς στους μαθητές μια μικρή περίληψη και τέσσερις με έξι ερωτήσεις (ό, τι έχει το βιβλίο). Μετά βάζω κάποια παιδιά να κάνουν ερωτήσεις και κάποια άλλα παιδιά να απαντάνε στις ερωτήσεις τους. Τα βοηθάω και εγώ στο σημείο αυτό, εννοείται, δεν τα αφήνω μόνα τους διότι μόνα τους δεν μαθαίνουν καλά κάτι πρωτάκουστο γι' αυτά. Με αυτό τον τρόπο, καταφέρνουν τα παιδιά να κατανοήσουν το 80% του μαθήματός τους. Προσπαθώ να δουλεύω με όλους τους μαθητές για να μπορώ να δω τι δυνατότητες έχει και ο καθένας ξεχωριστά. Τους αρέσουν πολύ τα παραθέματα και μένω σε αυτά, τους ελκύουν οι εικόνες μα όχι οι μεγάλες παράγραφοι.

Ερ.2 : - Θεωρείτε τα μουσεία σύμμαχους σας στο εκπαιδευτικό έργο;

Απ. Δ':- Θέλω να πηγαίνουμε στα μουσεία μα θέλω και ξεναγό, θέλω και εκπαιδευτικό πρόγραμμα και δεν προλαβαίνουμε πάντα. Τα παιδιά είναι λίγο αφηρημένα στο μουσείο γιατί έχει τόσα να δουν και θέλουν να τα δουν όλα, επομένως δεν δίνουν πάντα πλήρη σημασία στον ξεναγό και δεν υπάρχει και πάντα η δυνατότητα για κάποιο projector από τη πλευρά του μουσείου. Από ένα σημείο και μετά τα παιδιά χάνουν το ενδιαφέρον τους γιατί κουράζονται.

Ερ.3 : - Έχετε χρησιμοποιήσει πρακτικές μουσειοπαιδαγωγικής είτε οι ίδιοι, είτε με υποστήριξη;

Απ. Δ':- Όχι, τίποτα. Εδώ έχουμε βασικές σχολικές ελλείψεις από την άποψη υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού, όπως χάρτες. Δεν μας δίνουν τίποτα.

Ερ.4 : - Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη διδακτική της Ιστορίας σε μαθητές που δεν έχουν ελληνική καταγωγή; Ποιες είναι; Δυσκολεύει το διδακτικό έργο; Πώς το διαχειρίζεστε;

Απ. Δ': - Είμαι δεκαπέντε χρόνια δάσκαλος. Μόνο πριν από μερικά χρόνια, είχα έναν μαθητή αλβανικής καταγωγής, στην ΣΤ' τάξη του δημοτικού ο οποίος μάθαινε ιστορία όπως ήθελαν οι γονείς του. Γενικότερα, δεν έχω αντιμετωπίσει ιδιαίτερο πρόβλημα. Όταν πάει η συζήτηση προς τα εκεί, μιλάμε για τη χώρα τους, γιατί τα δημοτικά σχολεία εδώ αντιμετωπίζουν την ιστορία σαν καθαρά ελληνική. Όταν, στο παρελθόν, είχα μαθητές, παράδειγμα, από το Πακιστάν ή την Ινδία φαινόταν να είχαν κάποιες δυσκολίες λίγο στην ιστορία. Μα ένα κοριτσάκι από την Κίνα, που θυμάμαι κάποτε, ήταν πολύ δυνατή στην ελληνική ιστορία. Την αγαπούσε πολύ. Από άποψη ιστορίας που διδάσκονται τα παιδιά στο δημοτικό, τους αρέσει πολύ η μυθολογία.

Ερωτήσεις προς μαθητές τάξης Δ':

Ερ.1 : - Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;

Απ. Δ': - Ιστορία, Μαθηματικά και Γλώσσα.

Ερ.2 : - Σας αρέσει η Ιστορία;

Απ. Δ': - Μου αρέσει γιατί μαθαίνω τι έκαναν οι άνθρωποι στα αρχαία χρόνια. Όπως πως οι γυναίκες δεν επιτρεπόταν στο θέατρο. Μαθαίνουμε για τον πολιτισμό μας.

Ερ.3 : - Έχετε επισκεφτεί μουσείο;

Απ. Δ': - Ωραίο είναι το μουσείο!

Ερ.4 : Πώς θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία;

Απ. Δ': - Μας μαθαίνει το μουσείο. Με τις αρχαιότητες και με τα άλλα αντικείμενα. Τα βλέπουμε όλα πιο ζωντανά και βλέπουμε το μάθημα που κάνουμε. Βλέπουμε πράγματα που χρησιμοποιούσαν αντί για σήμερα. Τα αγάλματα, πόσο δύσκολα στη κατασκευή ήταν, π.χ. το άγαλμα της Θεάς Αθηνάς.

Ερωτήσεις προς αλλοδαπούς μαθητές Δ':

Ερ.1 : - Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας που διδάσκεστε ελληνική Ιστορία; Δυσκολεύεστε;

Απ. Δ': - Όχι, εδώ γεννήθηκα. Αυτή την ιστορία ξέρω.

Ερ.2 : - Μετά την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο θεωρείτε πως κατανοείτε καλύτερα την ελληνική ιστορία;

Απ. Δ': - Ναι, βέβαια εξαιτίας αυτών που είπαμε πριν. Πως βλέπουμε διάφορα πράγματα μπροστά μας και αισθανόμαστε περήφανοι που ήδη τα ξέρουμε από το μάθημα της ιστορίας και βλέπουμε και άλλα αντικείμενα που ήταν χρήσιμα στους αρχαίους που εμείς δεν τα χρησιμοποιούμε πλέον.

Οι μαθητές της Δ' τάξης δήλωσαν πως, κατά γενική ομολογία, τοπική ιστορία μαθαίνουν από το σχολείο.

Σχολείο περίπτωσης: 34^ο Δημοτικό

Τάξης περίπτωσης: Ε'1 και Ε'2

Γενικές παρατηρήσεις

Τόσο η διευθύντρια όσο και ερωτώμενοι δάσκαλοι ήταν πρόθυμοι και συνεργάσιμοι προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία του ερωτηματολογίου. Το σχολείο, στην είσοδο της κεντρικής εισόδου διέθετε ένα αυτοσχέδιο Μουσείο Μολυβιού- Εύστρας- Γόμας.

Επρόκειτο, για μια μορφής βιτρίνα με τρία ράφια που σε κάθε ράφι υπήρχαν διαφορετικά σχέδια και είδη μολυβιών, ξύστρας και γόμας.

Η διευθύντρια του σχολείου, έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον μόλις ενημερώθηκε για το θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας και για το αντικείμενο σπουδών. Η ίδια δήλωσε :” Τα μουσεία είναι σύμμαχοι μας στο εκπαιδευτικό έργο. Γενικά, προσπαθώ να πηγαίνω όσο πιο πολύ μπορώ τους μαθητές σε μουσεία. Όχι μόνο εντός πόλεως μα και εκτός. Προσωπικά, έχω αγάπη με τα μουσεία! Έχω δεύτερο πτυχίο στη φιλολογία άρα έχω τέτοια έφεση. Γενικότερα, έχει να κάνει προσωπικά με το δάσκαλο και την αγάπη του, μα θέλω να μεταδίδω τη δικιά μου σε συναδέλφους και παιδιά. Αυτό έχει γίνει αντιληπτό και έχει μεταδοθεί πολύ θετικά γιατί αγαπώ και την προεργασία και την προετοιμασία που κάνουμε με τα παιδιά πριν επισκεφτούμε κάποιο μουσείο. Όταν επισκεφτήκαμε με την Γ’ τάξη το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, αντί να τα πει η κοπέλα, τα έλεγαν τα παιδιά!” Τέλος, προσφέρθηκε η κ. Τ. να δείξει τα βιβλία με τα πρακτικά του σχολείου, που σημειώνονται και οι ημερομηνίες εκδρομών και οι εκπαιδευτικές εκδρομές. Οι εγγεγραμμένες ημερομηνίες που αφορούσαν επισκέψεις σε μουσεία ήταν αρκετές διότι όπως είπε και η ίδια: “Ό,τι λέω, το στηρίζω”.

Οι δάσκαλοι της Ε’ τάξης συμφώνησαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο, με τη λήξη της διδακτικής τους ώρας, σε κάποιο διάλειμμα. Το πρώτο τμήμα της Ε’ τάξης είχε δύο παιδιά αλλοδαπής καταγωγής, το ένα από την Αλβανία (το οποίο, τη μέρα που διεκτεραιώθηκε το ερωτηματολόγιο, απουσίαζε από το σχολείο) και έναν μαθητή από την Ρουμανία. Το δεύτερο τμήμα είχε δύο παιδιά Αλβανικής καταγωγής.

Ερωτήσεις προς δάσκαλο Ε1’:

Ερ.1: - Ποιες παιδαγωγικές μεθόδους εφαρμόζετε πέρα από τις προτεινόμενες;
Απ. Ε’1: - Έχω εμπειρία είκοσι οχτώ χρόνων, επομένως διδάσκω συνδυαστικά και από παλαιότερα βιβλία του δασκάλου συν άλλο δικό μου υλικό. Ειδικά όταν νομίζω ότι πρέπει να προστεθούν κομμάτια που δεν υπάρχουν, τα δίνω εγώ στα παιδιά, όπως για παράδειγμα υλικό για την τοπική ιστορία. Βέβαια, εξαρτάται και από το ενδιαφέρον των παιδιών. Στα σχολικά βιβλία υπάρχουν, πλέον, συμπυκνωμένα νοήματα που δεν επιτρέπουν την παπαγαλία, τη στείρα μάθηση, όπως παλιά, ούτως ή άλλως. Είναι διαμορφωμένα έτσι τα νέα βιβλία που διευκολύνεται η απομνημόνευση. Παλαιότερα, τα βιβλία του δασκάλου είχαν τρία στάδια διδακτικής: πρώτον την αφόρμηση, δεύτερον την περιγραφή και τρίτον την επεξεργασία και τέλος την αξιολόγηση. Το ίδιο γίνεται και σήμερα αλλά με διαφορετικά λόγια και με πιο ανοιχτά, ίσως, διδακτικά πλαίσια. Για παράδειγμα, είχαμε πάει επίσκεψη στην Αρχαία Ολυμπία. Κάναμε με τον συνάδελφό μου, ό,τι πρότεινε το βιβλίο μα δεν μείναμε εκεί. Βγάλαμε υλικό, με lap-top και projector δουλέψαμε με τα παιδιά πάνω στο οπτικό υλικό, μετά την επίσκεψη. Για περισσότερη βιωματική μάθηση. Γενικά, χρησιμοποιώ lap-top και projector, όπου μπορώ στο μάθημά μου διότι ο δάσκαλος πρέπει να ξεφεύγει.

Ερ.2 : - Θεωρείτε τα μουσεία σύμμαχους σας στο εκπαιδευτικό έργο;

Απ. Ε’1: - Μα ναι και βέβαια.

Ερ.3 : - Έχετε χρησιμοποιήσει πρακτικές μουσειοπαιδαγωγικής είτε οι ίδιοι, είτε με υποστήριξη;

Απ. Ε’1: - Ναι, μα όχι φέτος. Μέσω ενός πολιτιστικού προγράμματος, μία φορά, μία χρονιά είχαμε μια βαλίτσα με αρχαιολογικά μουσικά όργανα.

Ερ.4 : - Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη διδακτική της Ιστορίας σε μαθητές που δεν έχουν ελληνική καταγωγή; Ποιες είναι; Δυσκολεύει το διδακτικό έργο; Πώς το διαχειρίζεστε;

Απ. Ε’1: - Όχι, είναι γεννημένοι εδώ. Δε με απασχολεί καθόλου. Έχουν πλέον έφεση στη γλώσσα.

Ερωτήσεις προς μαθητές τάξης Ε'1:

Ερ.1 : - Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;

Απ. Ε'1: - Μαθηματικά, Γλώσσα, Εικαστικά, Ιστορία.

Ερ.2 : - Σας αρέσει η Ιστορία;

Απ. Ε'1: - Δεν μ' αρέσει να μαθαίνω απέξω. Μ' αρέσει η ιστορία αλλά παίρνει ώρα να τα μάθω και δεν θέλω να χάνω χρόνο από το παιχνίδι.

- Μερικά μαθήματα είναι τεράστια και δεν μπορώ να τα μάθω. Έχει πολλές ημερομηνίες, πολλά ονόματα και γεγονότα. Χαμός.

- Έχει ενδιαφέρον για κάποια πράγματα που έγιναν στην Ελλάδα πριν χρόνια. Μ' αρέσει να ξέρω τι γινόταν παλιά. Μ' αρέσει και η μυθολογία.

Ερ.3 : - Έχετε επισκεφτεί μουσείο;

Απ. Ε'1: - Ναι! Έχω πάει και με την μαμά μου!

Ερ.4 : Πώς θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία;

Απ. Ε'1: - Πάρα πολύ ωραία εμπειρία! Έχει διάφορα πράγματα που χρησιμοποιούσαν παλιά οι άνθρωποι και είναι τέλειο που βρίσκονται μπροστά μας. Μου αρέσουν και οι αρχαιολογικοί χώροι.

- Μου κάνει εντύπωση ένα μουσείο γιατί έχει πράγματα που μπορούμε να θυμόμαστε.

- Μου κάνει εντύπωση στο μουσείο πως συντηρήθηκαν και συντηρούνται όλα αυτά. Μ' αρέσει πολύ αυτό και θα ήθελα να δω πως γίνεται. Το μουσείο με κάνει να μαθαίνω ακόμα καλύτερα. Με κάνει να θυμάμαι, αυτά που θέλω, ακόμα πιο καλά.

Ερωτήσεις προς αλλοδαπούς μαθητές Ε'1:

Ερ.1 : - Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας που διδάσκεστε ελληνική Ιστορία; Δυσκολεύεστε;

Απ. Ε'1: - Δυσκολεύομαι λίγο μα καταλαβαίνω.

Ερ.2 : - Μετά την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο θεωρείτε πως κατανοείτε καλύτερα την ελληνική ιστορία;

Απ. Ε'1: - Ναι, γιατί έχω μπροστά μου τα διάφορα αντικείμενα. Αλλά και γιατί μ' αρέσει αυτό, που είπε πριν ο συμμαθητής μου, το πώς συντηρούνται όλα αυτά.

Οι μαθητές του πρώτου τμήματος (Ε'1) δήλωσαν πως για να μάθουν καλύτερα προτιμούν συνδυαστικά το λόγο (βιβλίο) και την εικόνα (μουσείο).

Ερωτήσεις προς δάσκαλο Ε'2:

Ερ.1: - Ποιες παιδαγωγικές μεθόδους εφαρμόζετε πέρα από τις προτεινόμενες;

Απ. Ε'2: - Συνδυαστικά, διδάσκω, και με άλλα μαθήματα, όπως εικαστικά. Στις είκοσι μέρες στέκομαι με σχεδιαγράμματα για ανατροφοδότηση με αυτά και με αριθμογραμμές, για να μην χάνονται τα παιδιά.

Ερ.2 : - Θεωρείτε τα μουσεία σύμμαχους σας στο εκπαιδευτικό έργο;

Απ. Ε'2: - Σύμμαχοι στη Ε' και στην ΣΤ' δημοτικού. Εκεί είναι απαραίτητο.

Ερ.3 : - Έχετε χρησιμοποιήσει πρακτικές μουσειοπαιδαγωγικής είτε οι ίδιοι, είτε με υποστήριξη;

Απ. Ε'2: - Όχι. Τέτοιες πρακτικές μόνο από ξεναγούς. Άλλωστε, σιγά τι κάνουν; Με ένα projector; Το κάνω και εγώ αυτό. Έχω παρακολουθήσει και μπορώ και μόνος μου.

Ερ.4 : - Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη διδακτική της Ιστορίας σε μαθητές που δεν έχουν ελληνική καταγωγή; Ποιες είναι; Δυσκολεύει το διδακτικό έργο; Πώς το διαχειρίζεστε;

Απ. Ε'2: - Τα Ελληνάκια είναι πιο ζεστά. Ο Ρουμάνος που έχουμε είναι "μιλημένος", "Όχι, δεν μπορώ", "δεν θέλω", κρατάει ουδέτερη στάση. Δεν μπορώ να τον αντιμετωπίσω και να

πίεσω, κρατάω με τη σειρά μου μια διακριτική στάση. Τα παιδιά είναι, γενικότερα σήμερα, “μιλημένα”, νομίζω.

Ερωτήσεις προς μαθητές τάξης Ε'2:

Ερ.1 : - Ποιο είναι το αγαπημένο σας μάθημα;

Απ. Ε'2: - Μαθηματικά, Πληροφορική, Φυσική, Ιστορία.

Ερ.2 : - Σας αρέσει η ιστορία;

Απ. Ε'2: - Μ' αρέσει γιατί μιλάει για το παρελθόν και είναι κάτι διαφορετικό. Παρελθόν που δεν ξέρω.

- Έχει πολύ κείμενο, είναι βαρετή.

Ερ.3 : - Έχετε επισκεφτεί μουσείο;

Απ. Ε'2: - Ναι, αμέ!

Ερ.4 : Πώς θα χαρακτηρίζατε την εμπειρία;

Απ. Ε'2: - Ναι, είναι πολύ ωραία στο μουσείο. Έτσι όπως είναι τα διάφορα αντικείμενα. Γιατί ξέρεις πως ό, τι βλέπεις τα έχει χρησιμοποιήσει κάποιος πιο παλιά από σένα.

Ερωτήσεις προς αλλοδαπούς μαθητές Ε'2:

Ερ.1 : - Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας που διδάσκεστε ελληνική Ιστορία; Δυσκολεύεστε;

Απ. Ε'2: - Δυσκολεύομαι λίγο με τα ρήματα μερικές φορές.

Ερ.2 : - Μετά την επίσκεψή σας σε ένα μουσείο ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο θεωρείτε πως κατανοείτε καλύτερα την ελληνική ιστορία;

Απ. Ε'2: - Ναι, με βοηθάει να καταλαβαίνω καλύτερα.

Οι μισοί μαθητές (είκοσι σε σύνολο) του τμήματός Ε'2 δήλωσαν πως τους βοηθάει πολύ η λεζάντα που διαθέτει ένα μουσείο κοντά σε ένα αντικείμενο και οι άλλοι μισοί πως δεν τους βοηθά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Φωτογραφικό υλικό κατά τη διάρκεια υλοποίησης του πιλοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος στη Δ' τάξη του 34^{ου} δημοτικού σχολείου Πατρών.

Εικ.:1

Εικ.:2

Εικ.:3

Εικ.:4

Εικ.:5

ԷԿ.:6

ԷԿ.:7

ԷԿ.:8

ԷԿ.:9

Етк.:10

Етк.:11

Етк.:12

Εικ.:13

Εικ.:14

Εικ.:15

Етк.:16

Етк.:17